

Emil PROȘCAN



TURNUL DE VEGHE

Undeva, într-o scorbura a univesului timpul așteaptă îngrijorat de soarta pământului. Trei anotimpuri îi stau împrejur. Se repetă secvențe imemorabile. Se introduc elemente mai puțin uzitate. Albumele prăfuite celest sunt singurul material didactic. Fumul rugăciunilor mistifică spectacolul. Trei anotimpuri supuse slujesc așteptarea Pământului. Jos, al patrulea anotimp se copilărește printre oameni. Scena vieții e Pământul. Acolo departe. O poiană a universului.

Viața mea se derulează între două drumuri. Al plecării și al întoarcerii. Cu resemnare, dezinteres sau ambiții, dimineața îmi părăsesc camera și merg. Merg spre partea învățată din tot ce există. Exersez cu patimă incertitudinea de a mă cățăra pe linia orizontului. Merg. Prospectez zările. Întreb în stânga. În dreapta. Cerul. Pământul. Copacii. Totul e tăcere. Eu întreb. În șoaptă. Țipăt. Cu pumini înțeleștați. Și oamenii tac. Pe ei nu-i întreb. Și ei, probabil, întrebă în jurul lor și nu au nevoie de mine. Iau cât pot din tăcerile întâlnite și încerc să învăț. Despre viață. Apoi mă întorc. Acasă. În camera mea liniștea se sparge în pereți, apoi ricoșează în mine... prin frunte, prin coșul pieptului... Respirația mi-o duce în sânge. Sângele ajunge peste tot.

Dincolo de fereastră există totdeauna un anotimp ce-mi supraveghează respirația gândurilor și frica. Și liniștea. Gândurile mele se tem de libertate. În libertate poți învăța zborul, adică desprinderea de Pământ. Dar sunt aici atâtea lucruri și nu vreau să le părăsesc. Nu vreau să zbor.

Tatăl meu, când îmi vorbea despre creșterea mea și despre plecare, îmi vorbea și de drumul pe care să mă întorc. Acasă. Îmi vorbea ca într-o rugăciune despre drumul întoarcerii, iar eu desenam în gând acel drum râvnit de tata și zâmbeam a mirare. Cum să nu mă întorc?

Venea de departe. Drumul. Și ajungea în grădina. În grădina noastră cu pomii niciodată numărați. Casa noastră avea puține odăi, de aceea se termina în grădina. Poarta de la grădina avea un zăvor. Făcut de tata, într-o dimineață. Zăvorul se deschidea pe ambele părți. Am întrebat de multe ori: „De ce tată?” Am întrebat în gând. „Sigur că am să mă întorc...”, îmi spuneam. În gând. „Toți ne întorcem într-o zi” zicea și ta-

(Continuare în pag. 2)

Hristos a înviat !

Tudor ARGHEZI

Între două nopți

Mi-am împlântat lopata tăioasă
în odaie
Afară bătea vântul. Afară era ploaie.
Și mi-am săpat odaia departe
sub pământ.
Afară bătea ploaia. Afară era vânt.
Am aruncat pământul din groapă,
pe fereastră.
Pământul era negru: perdeaua lui,
albastră.

S-a ridicat la geamuri, pământul
până sus.
Cât lumea-i era piscul, și-n pisc
plângea Isus.

Săpând s-a rupt lopata. Cel ce-o
știrbise, iată-l,
Cu moaștele-i de piatră, fusese însuși
Tatăl.

Și m-am întors prin timpuri, pe
unde-am scoborât,
Și în odaia goală din nou mi-a fost
urât.

Și am voit atunci să sui și-n pisc
să fiu.
O stea era pe ceruri. În cer era târziu

Vavila POPOVICI

Raleich, Carolina de Nord

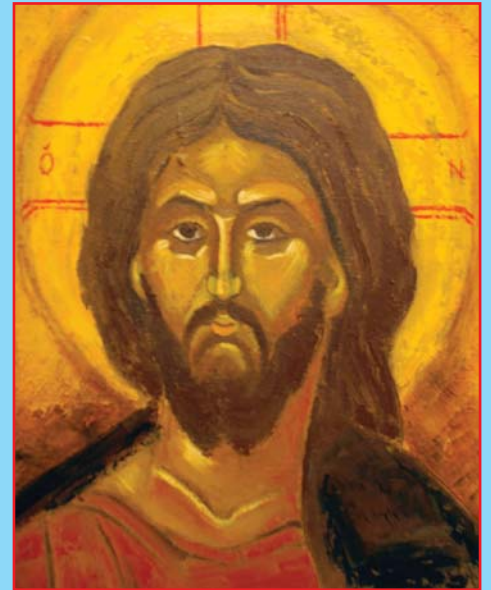
Lumina din sufletele noastre

„Eu sunt Lumina lumii; cine
Mă urmează pe Mine nu va umbla în
întuneric, ci va avea lumina vieții.”
(Ioan 8:12)

De când ne naștem descoperim lumina și în lumină frumusețile vieții pământene și mărturisim o credință bucurătoare care ne luminează sufletele, pentru că Însuși Dumnezeu, care a făcut posibilă ivirea noastră în această lume, este **Lumină și Iubire**.

Părintele **Dumitru Stăniloae** spunea: „Lumina vine dintr-o sursă; lumina naturală poate proveni de la o materie, de la soare; lumina spirituală vine de la o persoană. Luminozitatea imaterială vine de la o persoană despre care se spune că strălucește, că este luminată; e o frumusețe care nu ține de trăsăturile chipului, nu este ceva măsurabil... Hristos a fost radios, a fost frumos ...”

Lumina spirituală este scopul călătoriei omului prin existență. Întocmai luminii materiale care se reflectă



pe orice suprafață șlefuită și lumina spirituală se reflectă dacă ne îngrijim de șlefuirea sufletelor noastre. Trebuie doar să pregătim suprafața pe care sursa de lumină să se poată reflecta. Lumânările pe care le aprindem în noaptea de Paște sunt un simbol pentru lumina care așteaptă s-o recunoaștem în noi înșine. Pentru această lumină divină avem un decodor ascuns în ființa noastră, ni se spune, care ne informează cu claritate despre scufundările în nopțile sufletului și ale minții, precum și despre stările de fericire, atunci când sufletul și mintea ni se apropie de lumină.

Această Sfântă Sărbătoare a Învierii să ne găsească într-o stare de bine a sufletului, cu iubire pentru semenii noștri. Să ne putem bucura de fiecare clipă a acestor zile de Paște, trăind mai frumos prezentul, lăsând, de data aceasta trecutul în urmă. Să ne ferim de dizarmonia gândurilor, vorbelor și faptelor, să căutăm lumina și armonia care îmbunătățește legătura sufletului cu Divinitatea. „Dacă ochiul tău este sănătos, tot trupul tău va fi plin de lumină” (Matei 6:22).

Iată că aceeași lege este valabilă atât pentru lumea naturală cât și pentru cea spirituală, căci cel care stă mult timp în întuneric pierde în cele din urmă vederea și ochii lui nu mai pot primi lumina; tot așa și un suflet pătruns de întuneric și acceptându-l mult timp, nu va mai putea primi lumina. Starea de liniște pe care o simțim trăind în armonie este lumina din sufletul nostru care-și face loc în această perioadă și alungă întunericul; ea se obține după gradul de noblețe a fiecărui suflet, dar și după voința fiecărei făpturi. După cum iubirea se primește și se dăruiește, tot astfel și lumina trebuie primită și dăruită.

Ca o profundă expresie a trăirii spirituale vom aprinde lumânări

(continuare în pag. 2)

Turnul de veghe

ta. Ca un răspuns la întrebările mele nespuse. „Și bunicul tău s-a întors într-o zi. Sunt atâtea lucruri de făcut la o casă”, spunea tata cu vocea gândului său care se lăsa auzit.

Nu știu dacă m-am întors vreodată acasă din drumurile mele. Tata cu siguranță știe, dar nu mi-a spus... Acum nu îl mai pot întreba. Nu-i mai pot întreba nimic pe părinții mei. A trecut timpul. Ce repede a trecut tot acest timp și eu abia acum aflu despre toate astea.

Zăvorul porții de la grădină e tot acolo. Îi privesc dechiderea de pe ambele părți. Poate pentru zgomot l-a pus tata. Să audă când mă întorc acasă. Acasă. Venirea acasă nu se plânge, nu se râde. Se îmbrățișează de zgomotul porții. Ca un cântec.

Acum e primăvara aici. Celelalte trei anotimpuri sunt în cer. Ca niște surori care vor să fie împreună. E mai ușor împreună. Privesc, de acolo, de sus Primăvara plecată pe Pământ să încerce bucuria oamenilor. O privesc cu îngrijorare și cu dragoste. Fără să vrea sau să le fie permis în anumite momente întind o mână sau un deget către surata lor de pe pământ. Și e soare iarna sau frig vara. Și ninge și ploaie, și ploaie și ninge, peste tot, oricând. Precum viața. Precum orice viață. Cu lacrimi sau zâmbet. Trei anotimpuri stau mereu de veghe. Sau poate își adună puterile și visele. Ca noi în somn. Sau poate învață. Învață să se apropie mai mult. De oameni, de copaci, de ape, de cerul pământului. Dorința de a fi înțelese. Neînțelegera produce nedreptate. Și durere.

E primăvară aici. Tristețea e mult mai importantă când înflorește caisul, mărul, salcâmul. Ninsoarea e mereu albă. Și fluturii. Și rochia de mireasă.



Lumina din sufletele noastre

acasă și în biserici, exprimându-ne în acest mod credința în jertfa și Învierea Domnului, dar ne vom ruga și pentru sănătatea și mântuirea celor vii și pentru odihna veșnică a celor răposați. „Ce pustiul ar fi spațiul dacă n-ar fi punctat de biserici! (...) Poarta spre Dumnezeu este credința, iar forma prin care se intră la Dumnezeu e rugăciunea”, medita Petre Țuța.

Și poate vom face plimbări în natură, la iarbă verde, și ne vom aminti de spusele lui Iisus: „Aici este taina, Fii ai Luminei; aici în umila iarbă. Aici este locul de întâlnire al Mamei Pământului și al Tatălui Cereș; aici este Curentul Vieții care curge între Împărățiile Pământului și cele Cerești. Puneți mâinile în jurul delicatei ierbi a îngerului Pământului și veți vedea și auzi și atinge puterea tuturor îngerilor.”

Talentatul romancier și nuvelist polonez Henryk Sienkiewicz spunea că „singur limbajul poetic se apropie de Dumnezeu pentru a-L sluji, exprimându-L.” Și mulți poeți români au scris despre Răstignire și Înviere, retrăind fiecare în felul lui momentele mântuitoare, reușind să-i facă pe cititori, la rândul-le, să le retrăiască cu aceeași intensitate.

Citez doar câteva versuri ale unor poeți. Poemul „Pe cruce” a lui Vasile Voiculescu: „Iisus murea pe cruce. Sub arșița grozavă/ Pălea curată-i frunte ce-o sângerase spini./ Pe stâncile Golgotei tot cerul Palestinei/ Părea că varsă lavă...” Mihai Eminescu descriind atmosfera Învierii la una dintre mănăstiri: „Un clopot lung de glasuri vui de bucurie./ Colo-n altar se uită și preoți și popor/ Cum din mormânt răsare/ Cristos mângâietor./ Iar inimile toate se-unesc în armonie:/ (...) Cristos a înviat din morți/ Cu cetele sfinte./ Cu moartea pre moarte călcând-o./ Lumina ducând-o/ Celor din morminte! Se vorbește despre o poezie inedită a lui Octavian Goga: „E sărbătoare pe câmpie,/ Și-n suflete e sărbătoare,/ Învie firele de iarnă sub ploaia razelor de soare./ Sunt

Paștele cele frumoase,/ Și-n fire zvonul lor străbate./ Clopotnița-și îndoiaie trudnic încheieturile uscate./ Arama strigă când se zbate măiastra clopotului limbă/ Eu simt strigarea ei aprinsă, că-n vorbe sufletul o schimbă/...” Alexe Mateevici în poemul de inspirație pascală: „Cântați cu bucurie acelu ce-a scăpat/ Pe om și omenirea de moarte sufletească./ E Paștele! Viață! Hristos a înviat!/ Iubire între oameni și pace să domnească.”

Să ne amintim în aceste zile și de închisorile comuniste, de sufletele acelea tinere, visătoare - intelectualitatea românească, speranța țării ucisă ... Să închidem ochii pentru o clipă și să ni-l imaginăm pe Radu Gyr trezit din somn în zorii dimineții și scriind în închisoare: „Azi noapte Iisus mi-a intrat în celulă./ O, ce trist și ce-nalt părea Crist! Luna venea după El, în celulă/ și-L făcea mai înalt și mai trist./ Măinile Lui păreau crini pe morminte,/ ochii adânci ca niște păduri./ Luna-L bătea cu argint pe veștminte/ argintându-I pe mâini vechi spărturi./ Uimit am sărit de sub pătura sură:/ - De unde vii, Doamne, din ce veac?/ Iisus a dus lin un deget la gură/ și mi-a făcut semn ca să tac./ S-a așezat lângă mine pe rogojină / - Pune-mi pe răni mâna ta !/ Pe glezne-avea urme de cuie și rugină/ parcă purtase lanțuri cândva./ Oftând și-a întins truditele oase/ pe rogojina mea cu libărci./ Luna lumina, dar zăbrelele groase/ lungeau pe zăpada Lui, vărgi./ Părea celula munte, părea căpățână/ și mișunau păduchi și guzgani./ Am simțit cum îmi cade capul pe mână/ și-am adormit o mie de ani.../ Când m-am deșteptat din afunda genune./ miroseau paiele a trandafiri./ Eram în celulă și era lună,/ numai Iisus nu era nicăiri.../ Am întins brațele, nimeni, tăcere./ Am întrebat zidul: nici un răspuns!/ Doar razele reci, ascuțite-n unghere,/ cu sulita lor m-au străpuns.../ - Unde ești, Doamne? Am urlat la zăbrele ./ Din lună venea fum de cățui.../ M-am pipăit... și pe mâinile mele,/ am găsit urmele cuielor Lui.”

Fie ca sfânta sărbătoare a Învierii Domnului să ne găsească în comuniune, să ne aducă în suflete Iertarea, Bucuria, Încrederea, Lumina, Iubirea și veșnica Speranță!

Marin IFRIM



SĂPTĂMÂNĂ DE SARE

Reflecție

Parcă cerul nu mai e la locul său, parcă cineva a îngropat hartane mari de lumină sub temeliiile orașului, parcă chiar tu ești o bucată de cer zburător.

E atâta cer peste tot încât doar raiul mai lipsește.

Zece bani

Mâna fiului singură și concentrată în așteptarea unei arme.

Printre degete viața scurgându-se în microscopie fisurate.

Cât anonim atâta bogăție a beznei.

Oraș în gamă

La Râmnicul Sărat nici nu prea stătusem nici nu prea plânsem.

Mi-am acordat doar sufletul și cimitirul din mașina de scris.

Cui îi pasă ce și cum...

Eu mă ghemuiesc noaptea în pernă și visez că dorm sub orașul în care oasele ar putea să se macine mai târziu cu un anotimp.

Socoteli

Numărând infinitul și alte aberații din astea tot timpul cu ochii la țeva

băncilor din parc lângă primărie lângă mine lângă soarele deșelat lângă luna necrofilă crește un uger cosmic: nimicul planetar/placentar o linie întreruptă de altă linie.

Ora zero

E târg și târguire în jurul tău e numai înțelegere de zi cu zi.

Te retragi în spatele unei secunde și urlă secole de istorie

Cartea fatală

Aici, pe cruce, sunt toate datele poetului.

Restul e doar lectură.

De la cititor la cititor o cruce zboară anapoda.

Oprire

În plămâni acordeonului s-a adunat fumul unui popor de nuntași.

Instrumentul e bolnav de o boală omenească tușește se oprește și iar tușește. Numai lăutarul e tânăr și sănătos ceilalți foști stăpâni ai muzicii zăcând în burduful afumat al acordeonului cu miri și mirese cu tot...

Punct

Încă o dată rostesc numele tău și intru în întuneric.

Nimic nu mai e simplu ca acest început de pierzanie blândă și definitivă.

În fiecare epocă oamenii simt altfel

Interviu cu doamna Ileana Vulpescu, realizat de Emil Proșcan



Emil Proșcan: *Stimată Doamnă, după licența în litere (limba și literatura franceză), la Facultatea de Filologie a Universității din București (1953-1958), ați lucrat ca lexicograf la Institutul de Lingvistică al Academiei. Foarte puțini oameni cunoșteau cercetătorul – cred eu că este o meserie ingrătă din toate punctele de vedere – și, cu atât mai puțin scriitorul Ileana Vulpescu. Să pornim, totuși, de la limba română; ce se întâmplă cu „fagurele ei de miere”?*

Ileana Vulpescu: Se întâmplă că limba se strică, se prostește... În ziua de azi, oamenii folosesc niște cuvinte fără să le cunoască sensul și fără să se uite într-un dicționar. De curând se spunea la un post de televiziune că, după Guvernul Boc, se speră să vină un guvern cu... expertiză. Sau, peste tot auzi: „S-a dus să-și aplice un CV”, adică s-a dus să-și depună un curriculum vitae unde vrea să se angajeze. Eu cred că mulți dintre cei ce folosesc expresia nu știu nici măcar faptul că C.V. este o prescurtare de la curriculum vitae (o „istorie a vieții” – în latină sau o biografie, mai pe românește).

Deși am lucrat la două dicționare și, mă rog, zic că știu limba română, nu trece nici o zi în care să nu mă uit, măcar de 5 – 6 ori, într-un dicționar, la capul patului meu fiind totdeauna dicționare de română, franceză sau engleză. Constat, totuși, că e greu pentru unii să consulte aceste surse; cine știe ce boală pot lua de acolo!... Asta provine din lipsa dorinței de a te informa, din facilitatea de a prelua, după ureche, cuvinte și expresii inexacte sau împrumutate dintr-o limbă străină, cu un sens forțat.

Accept că există un limbaj tehnic sau științific, de pildă în legătură cu internetul sau calculatoarele, dar e inacceptabil să nu te exprimi curat, în limba ta, atunci când ai cuvinte corespunzătoare. În România, dacă ați observat, nu mai există „locuri” ci „locații”, dar *locație* se traduce prin loc închiriat, pentru un termen oarecare, în vederea desfășurării unei activități.

Cine vrea să găsească greșeli să citească rubrica lui Andrei Păunescu, din „Flacăra lui Adrian Păunescu”, care pescuiește exemple de peste tot: de la politicieni, din presă, de la televiziuni. Sunt de tot hazul. Mă gândesc că nu ar fi foarte rău, din acest punct de vedere, să fie retipărită cartea lui **Iorgu Iordan, Limba română actuală. O gramatică a erorilor.**

E.P.: *Cum decurge o zi din viața Ileanei Vulpescu?*

I.V.: Încep prin a mă duce să pregătesc medicamentele pentru familie, împărțindu-le în doze, pentru dimineață, prânz și

seară. După aceea îmi permit, deși îmi face rău, o cafea și mă apuc de scris. Când nu scriu citesc. În pauze trec să văd ce mai este prin bucătărie; mai spăl o farfurie sau o cratiță, mai aranjez câte ceva.

Viața mea este, așadar, cât se poate de mic burgheză.

E.P.: *Privind trecutul dumneavoastră literar, sunteți tentată să reveniți asupra operei?*

I.V.: Îmi recitesc destul de rar cărțile, mai ales când uit un detaliu sau un nume. Desigur, dacă aș relua ceva, probabil ar ieși alte cărți. De debutat, am debutat în 1969, cu un volum de schițe, nuvele și trei scurte piese de teatru, într-un act, care se numește **Ș.A.M.D.**, despre care a scris **George Pruteanu**.

Mult mai multe cronici a avut romanul apărut în 1975, **Rămas bun**

E.P.: *Al doilea roman al dumneavoastră, Arta Conversației a pătruns din primul moment în inima cititorilor, devenind una dintre cele mai citite cărți românești din anii '80. Cum v-ați descoperit subiectul și personajele?*

I.V.: Nu le-am descoperit, au venit spre mine de undeva, din interior. Singurul personaj real de acolo este Stalin, cum reală este și scrisoarea către el, scrisă de o colegă. Stalin împlinise 70 de ani și zilnic se difuzau la radio poezii sau scrisori adresate de pionieri „marelui conducător al popoarelor”. Fetița-personaj, ca și colega mea, a fost profund dezamăgită că scrisoarea ei n-a fost citită...

E.P.: *Mărturiseați undeva că țineți, cel mai mult, la romanul Sărutul pământului acesta. Vă fascinează istoria? Credeți în destinul colectiv mai mult decât în cel individual? Dar acest destin colectiv, gândindu-ne și la ceea ce trăim azi, nu e cumva o manipulare?*

I.V.: Eu zic că unui scriitor iar prinde foarte bine să facă măcar filologie și istorie. Dar, chiar dacă eu nu am făcut istorie, trecutul mă interesează foarte, foarte mult. Cartea asta am scris-o influențată de scena din romanul **Margheritei Yuorcenar, Memoriile lui Hadrian**, în care, intrând împreună cu suita împăratului în sala subterană a tronului lui Decebal, îi găsesc pe sfetnicii acestuia otrăviți.

Sigur că asta e literatură și că istoria se rescrie mereu devenind, într-un fel, o manipulare mondială. Cred chiar că în acest moment se încearcă o decerebrare a omenirii, dorindu-se ca aceasta să fie cât mai dependentă, cât mai tâmpită. Pentru ca orice germen pe care-l „plantezi” acolo să se dezvolte, sub controlul unor forțe mai mult sau mai puțin oculte. Nu trebuie să suferi de „scenarită” ca să-ți dai seama de asta. În momentul în care un mare economist american a spus că, dacă oamenii vor să trăiască bine, atunci trebuie să dispară 90 la sută din populație, este clar că asta se dorește. Sunt boli fabricate în laborator, cataclisme provocate, subdezvoltare întreținută. Malthus vorbește despre mecanisme alestea cu mult înainte, teoretizând rolul pozitiv al războaielor, epidemiilor și bolilor în asigurarea echilibrului demografic. Deci... nimic nu s-a schimbat.

E.P.: *Cum vedeți dumneavoastră poporul român și ce părere aveți despre imaginea României în lume?*

I.V.: Poporul român are marile lui calități, ca și marile lui defecte. Eu nu mă con-



sider nici mai bună și nici mai rea decât poporul meu. Nu spun că alții nu au mari realizări, dar nu poți să judeci o țară dacă te-ai dus acolo ca turist; trebuie să trăiești în țara respectivă, pentru a înțelege virtuțile și defectele poporului său.

La fel cum, imaginea noastră în afară nu e dată de valori – nu facem nimic să le popularizăm – ci, mai ales, de cei ce se duc acolo să fure sau să cerșească. Nouă, străinătatea ne-a reproșat că suntem un fel de țiganofagi; îi mâncăm pe pâine. Și țiganii s-au dus la ei, profitând de noua conjunctură? Foarte bine! Dacă le place comportamentul lor să-i înfieze; dacă pot să-i educe și să-i integreze mai bine decât a făcut-o poporul român, n-au decât. Dar să asimilezi un întreg popor unei minorități, sau să pui tote relele pe seama acesteia e o prostie. Să nu-mi spună nimeni că America, Germania sau Franța nu au hoții, violatorii sau mafioții lor. O altă prostie e asta cu numele de rrom; cum să numim **Țiganiada** lui **Budai Deleanu** – Rommaniada? Cum o să traducem titlul celebrului volum al lui **Garcia Lorca – Cântec Rromânești**?

Sigur, au și ei valorile lor: intelectuali, mari cântăreți, oameni muncitori și cinstiți. A judeca o etnie după faptele onora dintre membri săi este, la fel, nedrept. Eu am avut două țigănci care m-au ajutat la menaj, harnice, devotate, curate... Nu mi-a dispărut, niciodată, un ac din casă.

E.P.: *Școala actuală din România este capabilă să se redescopere? Ce șanse oferă ea generațiilor viitoare?*

I.V.: Învățământul a ajuns la un nivel foarte scăzut, din mai multe motive. Tineretul este foarte derutat, vede că poți să ajungi miliardar fără să ai cine știe ce studii. Apoi felul în care este tratat corpul didactic nu-i încurajează nici pe profesori să fie exigenți, iar relația de respect dintre ei și elevi a lăsat loc unei ambiguități păguboase. M-ar bucura să se reintroducă uniforma, pentru a fi eliminate sentimentele de inechitate și pentru a se reinstaura acea mândrie a apartenenței la o școală, pe care a avut-o generația mea. Mulți dintre foștii mei colegii mei au ajuns personalități în diverse domenii, chiar dacă au purtat tot liceul un singur pulover și o singură pereche de pantaloni.

E.P.: *Acest interviu l-am avut „promis” cu ani în urmă, prin intermediul Tatianeii Stepa, care a fost atât de atașată de familia dumneavoastră, inclusiv în activitatea ei mai puțin cunoscută, aceea de tehnoredactor. Cum era omul de carte Tatiana Stepa?*

I.V.: Era de o inteligență deosebită, cu un spirit de observație rar și conștiincioasă în tot ce făcea. De fapt ea lua cartea din stadiul de manuscris, și o trecea prin toate fazele pre-

(Urmare în pag. 4)

INTERVIU



liminare: corectură, alegerea literei, aranjarea textului în pagină... Tipografulor nu le mai rămânea decât să pornească rotativa.

E.P.: Ați avut, desigur, și alți prieteni. Ne puteți spune cine sunt aceștia?

I.V.: În general oameni obișnuiți, dar cu suflute uriașe. Cea mai veche prietenă a mea a fost Lia, o colegă din clasa a doua primară, care s-a mutat, spre sfârșitul liceului, la Brașov. Am rămas prietene, în poifida distanței, până la moartea ei, survenită în urmă cu patru ani. De fapt, niciodată nu mi-am ales prietenii după profesii; sunt așa cum mi i-a scos viața în cale. O să-l amintesc aici și pe doctorul **Cătălin Cârstoiu**, directorul Spitalului Municipal, cel ce m-a operat împreună cu o echipă de medici tineri în 2008. Mi-am pus viața în mâinile lor și s-au dovedit de o foarte bună calitate profesională și umană.

E.P.: În curând va fi Paștele. Mai știți noi „să luăm lumină”, sau sărbătorile religioase și-au pierdut o parte din semnificații?

I.V.: În fiecare epocă oamenii simt altfel. Acum, din păcate, există multă fățarnicie. Când văd anumiți politicieni ducându-se la moaștele Sfintei Paraschiava – asediu la moaște cum zic eu – mă întreb: dacă n-ar fi televiziunile s-ar mai duce? Una este să afișezi credința și alta să fii credincios. De fapt toate bisericile, toate cultele, sunt manifestări ale credinței oamenilor într-un Dumnezeu. Fiecare își închipuie altfel Dumnezeul lui, dar El este unic.

Sărbătorile, înainte, aveau mult mai multă importanță, fiind cu adevărat comuniuni de suflet, de iubire; se strângeau împreună oameni care aveau ceva în comun, în primul rând cei din familie. Acum, nu știu cum să spun, te duci la restaurant sau nu știu unde – și nu zic că e rău – dar se pierde ceva din ideea de sărbătoare. Găsesc, cum spuneam, că sărbătorile trebuie să adune niște oameni care au ceva în comun

E.P.: Sunt fericit că am avut ocazia să consemnez, pentru revista **Fereastră**, câteva din gândurile dumneavoastră și vă rog, în final, să vă adresați și cititorilor noștri.

I.V.: Orice fereastră deschisă spre lume este un lucru remarcabil. Le doresc cititorilor dumneavoastră ceea ce îmi doresc și mie: în primul rând sănătate liniște sufletească și, dacă se poate, să se bucure de fiecare clipă a vieții!

E.P.: Vă mulțumim și vă așteptăm la Mizil!

Mihaela VĂTĂȘANU

Aducere-aminte de Ștefan Bănulescu (1926 - 1998)



Pe 25 mai se împlinesc 14 ani de la moartea lui Ștefan Bănulescu, autor relativ contemporan, aparițiile sale editoriale începând cu anii 1960. Destul de puțin, s-ar putea spune, dar totuși suficient pentru ca acest mare scriitor al câmpiei, născut în Făcăeni, jud. Ialomița, să fie dat uitării.

Într-adevăr, biografia lui Ștefan Bănulescu ține de domeniul discreției. Nu a dorit să iasă prin nimic în prim-plan, marele său țel fiind acela de a-și putea scrie în taină Opera. În general, autorul avut în vedere este cunoscut pentru volumul de nuvele apărut în 1965, **Iarna bărbaților**, care l-a consacrat ca pe unul dintre cei mai buni scriitori de proză actuală. Texte precum **Dropia** sau **Mistreții erau blânzi** țin deja de domeniul antologicului. Stilul sobru, în maniera lui Liviu Rebreanu, pe care Ștefan Bănulescu și l-a ridicat la rang de mentor, simplitatea spunerii despre lucrurile mărunte sau mari, dar cu o ascunsă tensiune și cu puterea de a surprinde partea nevăzută a realității, fac ca aceste texte să se înscrie în categoria capodoperei. Totuși, paradoxul vine la Bănulescu din rafinamentul acestui stil care, deși lipsit de strălucire evidentă, își comunică valoarea, rezultat al șlefurii îndelungi. Autorul este cunoscut în epocă pentru desele amânări de predare a manuscriselor la vreo revistă sau editură, tocmai din această dorință a perfecțiunii. Subtilitatea cu care Ștefan Bănulescu poate să surprindă detaliile, tensiunea permanentă existentă în cuvinte îi urmăresc operele.

Oferim, spre exemplu, un fragment antologic din **Mistreții erau blânzi**: „*Condrat conduce mai departe barca printr-un deșis de copaci. Stejarii cresc aici unii lângă alții. Își ating trunchiurile, crengile izbite de vânt intră unele într-altele, zdrelindu-se. Sevele curg groase și verzi, amestecându-se cu gheața, ploaia și cu fulgii de zăpadă, care se întetesc, și cu noroiul ce prinde crustă deasupra valurilor. Apoi dintr-o dată barca dă într-o apă fără sfârșit, fără un singur copac măcar. Pădurea s-a terminat brusc. Apa Deltei se întinde pretutindeni, tulbure și goală. Insulele de stuț uscat, de un cenușiu întunecat, risipite peste apă din loc în loc, nu pot înșela ochiul, la ele nu e pământ. Plutesc, târâte de vârtejuri*” (**Opere**, I, 2005: 9).

În nuvelele din **Iarna bărbaților**, autorul conturează un spațiu-emblemă al scrisului său – câmpia potopită de soare, producătoare de miraje. Indiferent că personajele caută un loc mănos ca în „Dropia” sau un oraș care se lasă greu descoperit, ca în „Masa cu oglinzi”, totul se desfășoară pe această vastitate a câmpiei, în lumea ierburilor care fâșâie în mod straniu, sub un cer în flăcări, ce pare să topească întreaga materie. Mirajele devin puncte de plecare pentru alunecarea în fantastic, într-un spațiu mustind de arhetipal, unde noaptea, în jurul focului, la priveghi, se poate vorbi cu spiritele morților, unde fetele aruncă bobi pe foc în noaptea de Anul-Nou pentru a-și visa ursitul sau flăcării răpesc fetele în ziua de Bobotează în vederea căsătoriei. Tot aici, pe întinderea câmpiei, este posibilă prezența unor personaje stranii, în tipar urmuzian, precum Constantin I Pierdutul, un „rătăcitor trențaros”, care se

ivește rar, prin lanurile de grâu, la apus, și își anunță venirea prin strigăte ce seamănă cu sunetele groase de vapor: „... e plin de iarbă, e înalt și plin de iarbă, vine într-un nor de praf, cred că pe umărul stâng are un cuib, îi dă roată o pasăre cu aripile galbene...” (**Opere**, I, 2005: 180).

După apariția acestui volum de notorietate, publicul aștepta un roman, evoluție firească a unui scriitor care își începe ucenicia cu proza scurtă. Numai că Bănulescu înșală așteptările și iese în față, în 1976, cu un volum de eseuri – **Scrisori provinciale**, inedit prin tehnică, dar fără prea mare succes la public, tocmai din motivul amintit mai devreme. Reluarea acestor texte într-un volum ușor modificat în 1994, intitulat **Scrisori din Provincia de Sud-Est** sau **O Bătălie cu povestiri**, restabilește valoarea. Anul 1977 va aduce totuși o carte care îi va face pe cititorii de Bănulescu să își spună că așteptarea a meritat. Romanul său, intitulat **Cartea de la Metopolis** – de fapt primul volum din tetralogia anunțată a se numi **Cartea Milionarului** –, nu seamănă cu aproape nimic din ce se mai scrisese până atunci în literatura română. De la incipitul curios cu apariția în prim-plan a unui personaj care își plimbă o roată în praful unui drum, continuând cu prezentarea unui bărbat cu pretenții de autor și până la finalul deschis, echivalent cu oferirea unui afiș de teatru, care conține în nuce aluziile de bizantinism ale întregii construcții românești, totul uimește, ridică îndoiala și posibilitatea unor interpretări dintre cele mai diverse. Și din nou Bănulescu este plin de surprize. Nu de puține ori a anunțat că al doilea volum din roman, **Cartea Dicomesiei**, este gata și că urmează a fi dat tiparului. Dar, în apropierea termenului, perdeaua este trasă și de această dată peste manuscrise. Până acum nu au apărut decât câteva fragmente din volumul al doilea, dar există mărturia că în depozitul de scriitori se mai găsesc încă multe pagini care așteaptă lumina tiparului. Fiica sa, **Sultana Bănulescu**, delegatul testamentar al operei ascunse, oferă, din când în când, mostre din acest tezaur.

Ultima nouă apariție editorială a scriitorului a fost una postumă – volumul de memorialistică **Elegii la sfârșit de secol, 1998**. Este vorba și de această dată de prelucrare îndelungă, de alegere strictă a cuvintelor, a fragmentelor etc., căci autorul nu a publicat tot ce a fost adăpostit în sertar în anii comunismului. Deși aceste elegii au fost scrise începând cu 1984, scriitorul a trebuit să le păstreze în sertar, multe dintre ele neavând nicio șansă să treacă de „cele trei furci ale cenzurii”.

Ștefan Bănulescu face parte din familia acelor scriitori cărora nu le place să se repete. De aceea, ne așteptăm ca din sertarul autorului să iasă în lumină texte care să-l uimească din nou pe cititor.

Bibliografie:

Ștefan Bănulescu, Opere, vol. I-II, Ediție îngrijită de Oana Soare, Prefață de Eugen Simion, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.



Un nou Creangă ?

Adrian Dinu RACHIERU

„Pe Creangă nu știi de unde să-l apuci”

(Al. Philippide)

175 de ani de la moartea marelui povestitor

Această sperată, rarisimă „congenialitate”, compatibilizând opera cu alaiul exegeților e ilustrată, în primul rând, de fugosul Călinescu, impresionist și versatil, unul dintre cărturarii noștri astrali. Proteic, capricios, extravagant, personal, mobil, un eruptiv cu talent plastic, „turnând” viață chiar și în *mumiile literare* (constatase Vl. Streinu), el „însuflește” documentul, epicizând cu har. Deductiv în factologie, cu „rezolvări credibile” (1, 362), multe confirmate, cum ar fi, în cazul strămoșilor lui Creangă, ipoteza strămutărilor ardelenești din pricina papistașiei, probată prin cercetările arhivistice ale lui T. Tanco, *divinul critic* este nu doar o bornă de neocolit, ci, mai ales, un reper inhibant, barând exegeza: anunțând apodictic „mimetismul progresiv”, spiritul nastratinesc, omul Creangă confundându-se cu opera izvodită. Sub iradiația geniului fraza se umflă, „nex-ul epic” (cf. Mircea Scarlat) se revarsă inimitabil; încât G. Călinescu va concede că „polifagia bolnăvicioasă” face din răsopotit „un Gargantua moldav”. Ori că în *copilul Universal* nu aflăm nimic individual, afirmație nedreaptă și care, în plus, pe măsură ce ne îndepărtăm de epoca lui Creangă, e tot mai greu de recunoscut; imersiunea nu mai îngăduie regăsirea.

Dezertori minori (Emil Precup, Leca Morariu, Lucian Predescu, N. Țimiraș, Stelian N. Cucu, G. Ivașcu, Veniamin Pocitan Ploșteanu, V. Ghețea ș.a.) au încercat să scape de sub tutela strivitoare a călinescianismului. Moda albumelor însăilate cu devoțiune, cosmetizările unor memorialiști senili au încărcat imaginea „femenomenalului țăran din Humulești”, cum îl considera Octav Botez (2, 238), și el convins că „darul scrisului” i-a garantat *mărirea*, chit că aceasta a venit mult mai târziu pentru Creangă. Tot Octav Botez consemna, cu serioase rezerve (în *Însemnări ieșene*, nr. 8/1938) încercarea lui I.I. Mironescu (v. *Cătiheții de la Humulești*) de a exploata „juvaierul *Amintirilor*” (2, 240) printr-o înscenare dramatică (eșuată). Fiindcă scenele crengiene, dialogate, cu Trăsnea cel tâmpițel, greu de cap, evidențiind lăcomia lui Oșlobanu ori zgârcenia lui Mogorogea devin o „înșirare de tablouri” între care, neinspirat, se depune aluvionar „umplutura” contributorului. De multe ori, pe traseul autor-narator-erou (precum în *Amintiri*), eforturile silitorilor hermeneuți, căutând obsesiv biografia în operă, încercuită cu o sensibilitate blazată ori prea entuziastă, cad într-o inaderență ridicolă; sau, prin abuz interpretativ, uită că ceea ce conținea cu adevărat, dincolo de broderia speculativă, este depoziția „eului artistic”. Aici prefăcutul Creangă, cu inima sa „mare”, se dezvăluie disimulându-și nostalgia. Dacă opera, cum s-a zis, îi reflectă temperamentul, seria de lovituri care l-au urmărit (holeră, râie, în copilărie, apoi avalanșa de necazuri, ghinioane, boală, ură) ar fi temperat, bănuim, robustețea și suculența scrisului. Dar Creangă, ieșind din țărănie, se îmbărbătează, privește cu „gravitate circumspectă” (3, 230), oarecum detașat, propriu-i declin, rememorând ghidușile copilă-

riei și neuitând necazurile vârstei. Refuză „nemicirea mentală” (3, 230), face haz de necaz, se înveselește metabolizând în țesătura textului roiul de gânduri și spaime, ezitățile și limpezirile, discret în a defini înrăuirile, câte vor fi fost (persoane, lecturi, locuri). Se războiește cu tagma „fățarnicilor” provocând „fierberea” dicasteriștilor (4, 187), evocă, în *Popa Duhu* (1881), chipul luminos al lui Isaiia Teodorescu din Cogeasca Veche, în fine, aduce în scenă un țăran isteț, colțos (Ion Roată) și câmpurenii lui. Dar peste toate, survolând o operă restrânsă, vin, în avalanșă, propuneri de lectură, aglomerându-se, stratificându-se în timp, descoperind noi piste, deși Creangă, în datele lui fundamentale, fusese definitiv fixat.

Alăturându-se titlurilor „clasice”, cărțile din urmă împropătează exegeza. George Munteanu și Constantin Trandafir savurau (crengian) „lumea ca spectacol” carnavalesc, încercând a-i afla tâlcurile; fanteziile lui Ion Pecie, spirit asociativ-ludic, resemantizant, parafrarau sexualizant „scenariile sfinte”, completate de diableriile mobilului Luca Pițu, mereu delectabil, descătușând – prin umor subversiv – memoria livrescă; băiet prizărit, descărcărețul Chirică, *un drac de treabă*, îl anunța pe drăcosul Nică, credea C. Regman, legând ombilical basmele de *Amintiri*; în fine, cercetările din unghiul esoterismului (Vasile Lovinescu, mai cu seamă) ne aruncau în capcana academismului. Vrem însă a stăruia asupra lui Valeriu Cristea, cel care pornise un „recensământ” al personajelor lui Creangă (vezi *Dicționarul*) și care debutase („adevăratul debut”, preciza criticul) în 1965, cu un articol „crengian”. *Timpul la Creangă*. El contrapune „jovialității enorme”, denunțată voluptuos de Călinescu, *o linie a cruzimii*, gândind exemplele trebuitoare (numeroase), ieșind din hipnoza lecturărilor voioase. Cum ar fi: „afurisita priveliște” când bădița Vasile fu dus la oaste cu arcanul, tortura la care e supusă nevasta lui Ipate („cinăuită”), spânzurarea celui „grozav de leneș”, atâtea ipocrizii, intrigi diabolice. Și, negreșit, culminant, pedepsirea soacrei (în *Soacra cu trei nurori*), episod căruia, demult, i-a consacrat un text amănunțit-lămuritor: *Cruzimea la Creangă* (1969). Spectaculos este însă Valeriu Cristea când recitește *Ivan Turbincă*, proză publicată, se știe, în Convorbiri, la 1 aprilie 1878. Și în care criticul vede o *parodie evanghelică*, o scriere eretică (subtilă, binevoitoare, totuși blasfemică), în care Ivan joacă rolul lui Isus (5, 23). *Cei doi I*, așadar. Fiindcă milostivul Ivan, „slobozit” de la oaste „vine” în lume, asemenea Fiului Omului, chemat să strice „lucrarea diavolului”. Cu „fobia spațiului închis” (5, 53), hoinărind, „mătăhăind”, cu turbinca-închisoare blagoslovită de un Dumnezeu care citează scriptura (și folosită *numai* împotriva diavolilor și a Morții), coțcarul Ivan se ține de „isnoave”: într-un iad vesel, petrecăreț, cere tabacioc, vodchi, lăutari, femei; „curăță” casa nelocuită a boierului, băntuită de draci; răstălmăcește poruncile divine, „dreguind” de capul lui; suspendă moartea, „pusă la opreală” chiar dacă Vidma are



„socoteala” ei. O închide în „drăguța de raclă” și, drept răzbunare, Moartea îl va face uitat. Ivan „cel fără de moarte” are un *plan prestabilit*, afirmă Valeriu Cristea (5, 21), de vreme ce, fără a șovăi, acela cere *blagoslovirea* turbincii, liber apoi să se ducă „unde-a vrea”.

Vasile Lovinescu, un hermeneut „șinut sub obroc” (6, 82), vine însă cu o altă interpretare, răsturnând acest scenariu. Hazlia narațiune, o capodoperă, indiscutabil, poartă un mesaj încifrat, ne spune învățatul de la Fălțiceni; el vede în basmul lui Creangă *o replică politică*, vestind dispariția Imperiului roșu (al Ivanilor). Lăsat la vatră, Ivan nu renunță la arme; „șmicheriile” lui răvășesc ordinea cosmică; în fine, ratează mântuirea, utilizând „anapoda” turbinca, precizează și M. Ungheanu (6, 80), consfințind un „eșec spiritual”, deturând răsplata divină. Raționamentul curge implacabil: casa „curățită”, eliberând drăcărirea, înseamnă proliferarea răului, răspândirea lui haotică în lume; Ivan își oferă o existență fără perspectivă, fără de rost, fiind un intermediar („nesolicitat”); mai mult, slujește Răul și „dereghează” viața lumii (7). În consecință, va fi „destituit” din funcția de *vătaf al lumii*, trimiterile vizând din nou soarta Imperiului țarist / sovietic. Basmul ar avea o adresă precisă, bănuiește hermeneutul, Creangă fiind martor al prezenței și apoi al retragerii trupelor rusești, după Războiul de independență, intervenind chiar pentru a-și demobiliza feciorul. Ceea ce nu prea se susține, *Ivan Turbincă* fiind, mai probabil, un calc după un basm rusesc (*Soldat i smert*), trecut, firește, prin pana genialului povestitor.

Pe Valeriu Cristea îl revolta și sporovăiala lui Nichifor, un șantajist „în toată regula” (5, 84). Opinie amendată delicat de Eugen Simion, criticul deslușind în vorbăria harabagiului o strategie a seducției, precedată de strategia calomniei (8, 61), victimă fiind „băbăția” lui, „mușgaiul de babă”. Într-adevăr, nuvela este „o capodoperă de gasconerie fină, de artă a aluziei și a echivocului, cu numeroase simboluri erotice în text” (8, 60), conchide criticul. De fapt, cartea lui Eugen Simion, savuroasă, recapitulativ-înnoitoare, scrisă rapid, ne previne că și „autoficțiunea poate deveni, prin puterea creației, o operă de ficțiune” (8, 73). Să fie opusul în discuție (*Cruzimile unui moralist jovial*), bine primit, o relectură postmodernă a operei crengiene, cum susține Mihai Cimpoi (5, 5), semnatarul

(Continuare în pag. 6)

Un nou Creangă



Prefeței? Adrian Jicu atrăgea atenția că o astfel de afirmație falsifică intențiile criticului, Simion manevrând un „mix de criterii” (șase categorii) și apărând cu cerbicie, într-un Creangă *updateat*, tocmai criteriul estetic (9, 3). Se știe de altfel că o sănătoasă prudență și o necesară seninătate îl împiedică pe Eugen Simion să aibă primul cuvânt; el, prin *stil* și prin *ton*, poate fi lesne recunoscut, chiar „fără semnătură” (L. Raicu). Nu îmbrățișează rigorismul lui Valeriu Cristea, cel care – judecând moralicește – îl condamnă pe harabagiul în numele radicalismului etic. Noi însă nu vedem în Nichifor un Mitică moldav care ar „bate câmpii” (cum sugerează Simion) și nici n-am crede că „valahul” Eugen Simion, scriind despre Creangă, s-a „moldovenizat” (cum sperau basarabeni). Pe fundalul jovialității, criticul notează, din unghi naratologic, cruzimile unui „geniu frust”, reabilitează istoriile deocheate, „corosivele”, „narațiunile măscăroase”, cu „o puoare cumva coțcărească”, nota Cosmin Ciotloș (10, 7) și insistă asupra unor categorii neglijate: tipologia babelor malefice, apte de „drăcării”, de o răutate diavolească și a dracilor, umanizați, îmblânziți, mișunând – ca personaje identificabile în tipologia rurală – într-o lume și ea „a dracului”. Demonologia, fabulosul capătă un fond de autenticitate prin substituția lumilor, prin invazia omenescului, prin marca locului; indeterminarea, invocarea timpurilor imemorabile („pe vremile acele”) suportă corectivul unor infuzii prezenteiste, după cum galeria personajelor (draci proști, soacre, nurori, moși, babe) se verifică în bogăția concretului cotidian, într-un mediu țărănesc, „humuleștenizat”. În care adevăratul personaj al confesiunii (adică *povestitorul*) „reinventează” un copil și o lume (8, 77).

Semnalând și el „mecanismul drăcesc” al lumii (11, 63), Mihai Cimpoi, preferând „polemica tacită”, coboară în arhetipalitatea de fond. Creangă intră, prin eroii săi, „în divan” cu Lumea (11, 55), iubește taifasul, înțelege drumeția (drumul) ca prilej inițiativ, creionând scenarii simbolice. Avem de-a face cu un *discurs antifragtic* (12), jocul de limbaj crengian producând „un câmp al sensului care alunecă în contrariul lui”. Constructor de „piramide verbale”, autorul *Amintirilor* provoacă, prin *dialecticile amintirii și memoriei*, „diversiuni semantice”; sensurile contrare țâșnesc „unele din altele”, prin insinuări glisante. Iar confesiunea, sub „provocările biograficului”, își creează naratorul, conchide Mihai Cimpoi.

Totuși, putem susține – precum o face, entuziast-necontrolat, Nicolae Dabija (13, 4) – că prin astfel de lucrări ne întâmpină „un alt Ion Creangă”, un autor esoteric, „un precursor al literaturii absurdului, al mișcării postmoderne, al textualismului, dar și al altor curente neanunțate încă de literatura secolelor care vor veni”? Înduioșătoarea vânătoare de protocronisme, căutate cu lumânarea, devine delirant-ridicolă. Creangă – scria memorabil P. Rezuș –

„a trăit” folclorul (4, 124) și, scriind, s-a eliberat; dincolo de „simbolul faunesc al eliberării” (4, 95), transgresând îngustimea propriei experiențe (fatal limitată), avea nevoie de a se proiecta în fabulos, plâsmuind lumi ficționale pentru a sparge granițele realului mizerabilist. Dar Creangă, fiind intraductibil, rămâne foarte al nostru. Doar citindu-l îl merităm. Ipoteza, lansată impetuos și ratificată zgomotos, că Ion Creangă ar fi *cel mai citit scriitor român* se cuvine, la rândul-i, cercetată cu prudență. Internauții au alte ispite, copii de azi se distanțează vitezist de epoca lui Creangă, regretabil, doar obligațiile școlare ni-l fixează în memorie. Ignorăm, vinovat și păgubos, farmecul unui mare scriitor, care poate deveni nou prin lecturi „de bătrânețe”. Și care, „vizitat” în felurite chipuri de critici inspirați, poate fi *reinventat*, livrat într-o identitate multiplă, pe gustul postmodernilor, observând că prefăcutul Creangă, un autor înșelător, face parte dintr-o nobilă familie spirituală. Satisfăcând, constata E. Simion (8, 19), „aproape toate gusturile, chiar și pe cele mai sofisticate”. În fond, ceea ce „descoperă” exegeții mai noi, sub ambalaje strălucitoare, scientiste, sunt, de regulă, lucruri știute.

*

Pe bună dreptate, Iordan Datcu sublinia că încântătorul eseu al lui Eugen Simion, propunând – în fine – *o abordare estetică*, „este ceea ce a apărut mai interesant de la G. Călinescu încoace” (14, 17). Provoacat de Mihai Cimpoi, „intoxicat” de literatura contemporanilor, semnatarul serialului *Scriitori români de azi* a dezvoltat – refugiindu-se în Creangă – micul eseu despre *Amintiri din copilărie*, cules în *România literară*, în vara anului 1989. Prilej de a se despărți de unele opinii de circulație, bătătorite, inclusiv de cele ale prietenului Valeriu Cristea (un critic moralist), insistând pe formula de „estet al filologiei” aplicată lui Creangă de inevitabilul Călinescu. Dar jovialitatea crengiană e concurată de tema cruzimii, ne reamintea doct Valeriu Cristea; iar tema „se află în largul ei în povești și povestiri” (15, 450). Firește, „colecția de babe rele” (4, 177) e inaugurată de soacra cu ochiul „purure deschis”, dictatura babei asigurând pacea casei și trezind, inevitabil, revolta / atrocitatea nurorilor; citită în spirit boccacian, împinsă în fabulos, crima – pusă la cale de nora cea mai tânără, iubind „gâlceava” (care va și talmăci „mesajul” nonverbal al muribundeii pentru nedumiriții feciori, „slabi la minte”) pare o farsă. Ea anunță, prin acest debut „convorbist”, *o linie a cruzimii*, cultivată, poate, în replică, și pentru că în universul crengian mișună bărbați nevolnici (figuranți, ca în *Soacra cu trei nurori*, păcăliți, leneși, proști „fabuloși” etc.), reflex – peste ani – al matriarhatului „de acasă”, sugerează același Valeriu Cristea; acolo, la Humulești, se știe, domina statura mamei (5, 113). Capra din cunoscutul basm (o alegorie animală) aplică legea talionului, pedepșind, într-un final petrecăreț, ferocitatea lupului și evidențiind mintoșenia iedului mezin. *Punguța cu doi bani* condamnă, dincolo de concluziile cu iz pedagogic, *lăcomia* boierului „bănărit”, confruntat cu isprăvile cocoșului năzdrăvan. În fine, *prostia*, „puținătatea minții”, tratate din unghi umoristic, hieprbolizant, în toate ipostazele, acoperă o plajă largă; de la obsesia primejdiei (drobul de sare iscând panică) la anularea voinței (v. *Povestea unui om leneș*) și schimburile păguboase puse la cale de Dănilă Prepeleac, taxat de George Munteanu drept un „poet dadaist al comerțului” (3, 237). Tot G. Munteanu vine cu explicația: ar fi vorba despre o „alterare psihologică” (3, 111).

Când intrăm în zona *corosivelor*, nepublicate și necomentate până la gestul editorial, în tiraj confidențial, al lui G. T. Kirileanu (1939), Creangă părăsește stilul învăluitor, insinuant și „vicleșugurile aluziei” (8, 165). El practică un limbaj fără perdea, slobod, colorat, încălcând tabu-urile; ca prozator naturalist, oferă texte „deșucheate”, pe gustul caracudei hohotitoare, cu bărbați concupiscenti, doritori de „vorbe proaste”, crude, exprimate franc. Facețiosul Creangă devine licențios, deși G. Călinescu amintea vag de „trivialități”. Intră în scenă și *proștii inventivi*, și neștitorii șireți, zicea Eugen Simion. „Suportabile estetic” (8, 155), astfel de texte, de circulație în creația orală a satului, țin de „fondul epic secret” (8, 162). Dar *Ionică cel prost* (zis și Irimiea), reabilitat de Valeriu Cristea în *Dicționarul* său nu este deloc *prost*. Nebăgat în seamă, tăcut, „streinul” Ionică câștigă rămașagul cu flăcăii fuduli, „ferchezuind-o” pe *hazulia* Catrina, fata popii Cioric, sub ochii bărbatului nătâng (într-o scenă crudă, de „sex asistat”, comentează indignat Valeriu Cristea). Ocultate de morala publică, supralicitate ori refuzate, astfel de limbaje s-au *liberalizat* după '89 printr-o explozie vulgarofilă. La Creangă însă, digresiv, fără grabă, parantetic, deloc trenant, simulând inocența, ele încheagă o *utopie măscăricioasă*, conchide Eugen Simion (8, 165), salvată estetic, mai puțin *Povestea poveștilor*.

Și demonologia se bucură, la Creangă, de un tratament aparte. Chirică, *un drac de treabă*, travestit într-un argat credincios, harnic, își ajută stăpânul „farmăcat”, intrat „în părpăra însuratului”, veghind extracția chirurgicală (buclucașa coastă); deși nu vorbește „deslușit”, sfatul său e limpede: „dacă nu-i fi și cu dracii oleacă, apoi cică te fură sfinții și iar nu-i bine”. Dracii, umanizați, circulând firesc, dau dovadă de negliobie; un Dănilă Prepeleac, „nechitit la minte”, propunând acele schimburi năstrușnice va ajunge, întorcând norocul, să rădă „și el de dracul”, ieșind din „somnia stupidității” (5, 79). Cu Ivan, un ostaș hoinar, într-o „poveste încântătoare” (cf. N. Manolescu), laicizând perspectiva, ei „și-au găsit popa!” Și N. Manolescu credita acest basm ca o satiră anticlericală, ireverențioasă, „arestarea” morții însemnând „blocarea fatalității” (16, 412). Vasile Lovinescu, am văzut, ducea mai departe raționamentul, deslușind într-un text încifrat un sens simbolic și un altul politic. Un Ivan fără turbinca blagoslovită de un Dumnezeu căzut „în mintea copiilor”, supus limitei, decade, la rândul-i, din orice pretenție hegemonică; iadul nu are nimic terifiant, raiul e de o sărăcie lucie iar moartea, vorba lui Creangă, „încheie toată scofala de pe lumea asta”. Inapt pentru inițiere, Ivan își bate joc de moarte, consfințind însă un eșec spiritual (6, 80). Coțcarul Nichifor, „dirijor” într-o călătorie inițiativă, decodată în cheie erotică, probează – într-un text savuros, de mare bogăție lexicală – ambiguități latente.

Ceea ce trebuie număidecât remarcat ar fi „evoluția” personajelor. Lui Stan, flăcău tomnatic, dracul îi deschide ochii, Dănilă – pornit la drum – „prinde minte”. Și eroul din *Prostia omenească* își ia lumea în cap („Mă... duc în toată lumea”) și se întoarce acasă „mai învățat”. Metafora drumului, observăm, este un prilej de inițiere. Și Harap Alb, murind și înviind, supus unor probe într-un basm stufos, cu exces de situații și personaje (cum s-a reproșat în surdină), „prinde la minte”; mezinul de Crai, nepriceput, trecut prin multe încercări (tatăl, travestit totemic, spânul, Împăratul Roș) biruie ajutat de consorții săi (la scara fantas-

(Continuare în pag. 7)

Un nou Creangă



ticului) și întreaga fire. Sau chiar a absurdului, neterifiant, e drept, George Munteanu constata-se că modernitatea lui Creangă se trage din acest comic al absurdului, derivat – completa Edgar Papu – din originarul absurd folcloric, cu „ilustrări la tot locul” (17, 271). Și care devine, după 1970, o pistă frecventată de comentatori, cu lecturi plurale, descoperind chiar, prin vrerea lui Papu, „o punte omogenă” (17, 273) între absurdul folcloric și antiteatrul modern. Dacă privim cu rezerve puțină unui absurd crengian „ca metodă”, astfel de anticipări răsar instinctiv, fără aparat; precum în cazul leneșului care, oferat de milostiva cucoană, nu se prinde să moaie „posmegii” pentru a-și astâmpăra „pustia de gură”, acceptând senin ceea ce unii au numit a fi o *execuție*.

Artist scrupulos, „stilist abundent” (cf. T. Vianu), Creangă a impus o „nouă formulă narativă” (18, 278), fără urmași. Sunt narațiuni concentrate, în decor fantastic, combinând firescul și miraculosul, fructificând tezaurul popular și parenetic (4, 174). Fără a fi copist, este, totuși, debitor – din acest punct de vedere – „folclorismului”, transpunând / împământinind / potențând motive de circulație într-un univers țărănesc, încărcat sim-

bolologic, de o jovialitate contagioasă (19, 37). Fixate caracterial (memorabil), într-o limbă *auzită*, personajele „băsmuitorului” nostru sunt însoțite de răsul lui complice.

Paradoxul e că Ion Creangă a fost descoperit târziu ca obiect de studiu; și mai târziu s-a încercat *justificarea estetică* a operei. Dacă Eminescu, nota A. Marino, adunase în juru-i o „erudiție imensă” (20, 226), nu mai puțin Creangă, „sporitor”, îndeosebi în anii din urmă, preocupă armata exegeților, vădind pedanterie analitică și invenție intelectuală, cum cerea Călinescu. Cu toții încercând – prin astfel de „iluminări” – a se lepăda tocmai de „tirania” călinesciană, propunând și impunând o nouă legitimitate unui autor pus pe farse, livrând minciuni pioase, citit „pe dedesupt”. Pot astfel de exegeze (meritorii) clătina imaginea îndătinată, oferindu-ne *un nou Creangă*? E puțin probabil ca viitorii hermeneuți să schimbe radical datele problemei; ceea ce nu înseamnă că Ion Creangă e un scriitor „tescuit”, definitiv clasat, prăfuit, „stors” de toate latențele...

NOTE:

1. **Constantin Cubleşan, Ion Creangă în conștiința criticii**, Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2006.
2. **Octav Botez, Scrieri**, Editura Junimea, Iași, 1977. Ediție îngrijită de Ilie Dan, cu o prefață de Zaharia Sângeorzan.
3. **George Munteanu, Introducere în opera lui Ion Creangă**, Editura Minerva, București, 1976.
4. **Petru Rezuș, Ion Creangă. Mit și adevăr**, Editura Cartea Românească, București, 1981.
5. **Valeriu Cristea, Despre Creangă**, Editura Litera, 1989.
6. **Mihai Ungheanu, Destituirea lui Ivan**, în *Scriitorii de la miezul nopții*, Editura Porto-Franco, Galați, 1996.
7. **Vasile Lovinescu, Interpretarea ezoterică a unor basme și balade populare românești**, Editura Cartea Românească, București, 1993.

8. **Eugen Simion, Ion Creangă. Cruzimile unui moralist jovial**, Princeps Edit, Iași, 2011. Prefață de Mihai Cimpoi.

9. **Adrian Jicu, Un Creangă actualizat**. Versiunea Eugen Simion, în *Ateneu*, nr. 6 (502)/ iunie 2011.

10. **Cosmin Ciotloș, Negru pe alb**, în *România literară*, nr. 35/2011.

11. **Mihai Cimpoi, Ion Creangă**, în *Sfinte firi vizionare*, ediția a II-a, revăzută și actualizată, Editura EuroPress Group, București, 2007.

12. **Mihai Cimpoi, Sinele arhaic. Ion Creangă; Dialecticile amintirii și memoriei**, Princeps Edit, Iași, 2011.

13. **Nicolae Dabija, Un alt Ion Creangă**, în *Flacăra lui Adrian Păunescu*, nr. 10 (532)/ 16-22 martie 2012.

14. **Jordan Datcu, Ion Creangă în lectura lui Eugen Simion**, în *Cultura*, nr. 11 (366) / 22 martie 2012, anul VII.

15. **Valeriu Cristea, Ion Creangă**, în *Dicționarul general al literaturii române (C/D)*, pp. 441 - 453, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004

16. **Nicolae Manolescu, Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură**, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.

17. **Edgar Papu, Elemente de „absurd” și „antiliteratură” la clasicii noștri, în Lumini perene (Retrospecții asupra unor clasici români)**, Editura Eminescu, București, 1989.

18. **Mihai Zamfir, Ion Creangă: apoteoza povestirii**, în *Scurtă istorie. Panoramă alternativă a literaturii române*, vol. I, Cartea Românească, Polirom, București, Iași, 2011.

19. **Iosif Cheie-Pantea, Jovialitatea lui Creangă – un mod de existență**, în *Palingeneza valorilor*, Editura Facla, Timișoara, 1982.

20. **Adrian Marino, Introducere în critica literară**, Editura Tineretului, 1968, București.

Silvia BITERE

Poeme cu Coraline

coraline la terapie

coraline în fiecare zi îmi lăsa bilețele de dragoste în tălpi
sigur că da mă gândeam
când nu ai vârstă așa cum nu are ea îți permiți orice

eram răcită plămânul îmi sărea din pleură nervos știam
că ea vindecă balene elefanți coraline se pricepe la orice

și-a scos un braț de trandafiri roșii înfloriți de sub pielea ei
ca o tuberoză

practic mi-a dăruit mie ce era al ei
am simțit emoția unui imn de împăcare prin cămașa purpurie
din momentul acela am început să scriu tot ce vedeam

sare și piper

un difuzor implantat în timpan care să țină de cald auzului
la asta nu m-am gândit coraline
ți-am spus doar hai cu mine să te fac să vezi dincolo de sare și piper
ce gust are otrava din buzele acoperite cu ruj

în puțină mea apărare s-a deschis molcom un geam prin care am sărit

dar coraline?

coraline e doar un copil ca un firicel de arpagic încolțit în coastă

m-am răzgândit în ultimul moment
am tras o tufă de trandafiri lângă mine
am suflat în ghimpi iar ei s-au înmulțit sub privire atât de vii

încât roșul a invadat scena cu tot cu spectatori

scaunele rupte erau din alt decor

câtă tristețe s-a răspândit din temnița ei
necugetată privire a început să alerge prin mine
descoperită era mult mai frumoasă

coraline o parte din vină era și a ta
când te-ai pustiit să știi

ce fel de făptură ești?

iată noaptea cum vine și-mi smulge coasta de drac din piele
dedesubturi coraline doar dedesubturi
îmi amintesc din memorii alambicate tot
cum ai venit tu pe o lună plină ca o șireată
m-ai chemat din tălpi să mă vindecii apoi să mă vinzi mulțimii
atât de șireată și atât de iubită

nu am nevoie de vreun vis ștregăresc de-al tău
străină de mine mă alătur vouă celor mulți
vă dușmănesc pe față lenea și misterul vostru e o cățea
prinsă de parul din gard am lustruit o vreme doar cu gândul
un zâmbet și m-am îmbătat umblând prin vene goală
of Dumnezeule ori ce duh ești i-am șoptit patetic
unde să-mi așez acoperișul peste lume zici tu că peste lume?

și ceața s-a ivit din munți iar albul ochilor mei n-a mai putut zări lumina
o noapte prefăcută mi-a zis coraline în grabă
în timp ce-și aduna codițe la spate ca un spic de grâu

se îmbufna sufla în palme nu am înțeles prea bine
eu trebuia să îndes niște nori într-un sac

**prietenul meu spânzurat la rădăcina
unui copac**

cu picioarele-n sus ca o lumânare
aici a avut loc un accident
aici i-a intrat volanul în inimă și i-a dus-o
erau toți copiii cu el și planurile pentru copii
ideea că femeia lui va primi flori doar de la el
și lângă plămâni un chibrit gol
pauze consumate
numai moartea dar nici măcar ea n-ar fi văzut
nimic prin parbriz în momentul acela
după accident l-au întredeschis
ținea în el atâtea alte femei
și asta-l făcuse frumos

prietenul meu spânzurat încă nu era
de tot mort
impactul mașinii i-a mișcat puțin sfoara
cum stătea ca o cheie
și moartea celuilalt venise la fix ca o ușă
asta l-a făcut curios asta l-a făcut
să dea din mâini ca un acrobat
prietenul meu un leagăn de om
s-a prăbușit spre binele lui
a dat o declarație a mângâiat soția pe cap
cum cureți un măr stricat de putregai
și-l speli și-l ștergi cu prosopul
i-a dat la o parte părul de pe frunte
și buzele crăpate ale bărbatului
și le-a pus pe-ale lui roșii două răni
care-au locuit mult timp împreună

Poem

mă lăsaseși în frig ca într-un borcan cu formol
și ningeai. vedeam steluțe obeze împușcate
aiurea
vântul răscolea cu un cuțit de buzunar zăpada
până la gheață
dar de la mine toate lucrurile păreau
niște perne imense și capul nu era nicăieri
sângele trebuie trebuie să se usuce pe firele
de înaltă tensiune curentul să treacă prin el
ca lumina verzuie prin iarbă
dar el a pus coatele pe masă și m-a scuipat
sângele meu e o lamă și pot să tai cu el
orașul întreg
mai ales după sărbători când în fiecare rană
au pus artificii și petarde
strâng din dinți și aștept. pielea se umflă
și ies din ea ca dintr-o mânășă chirurgicală
mă spăl pe mâini și beau apa
spăl apa și îmi mănânc mâinile

Palma

veneai la mine pe seară
pe tine te arunca o mână bătrână
în foc veneai un lemn uscat și crăpat
pe care-l umple vântul cu furnici
îți deschideam ușa atent să nu sară scânteii
dinăuntru să nu iasă căldura și să rămână
un foc din hârtii creponate luminând încăperea
veneai crăpat ca o palmă enormă
dintr-un sat care se numea chiar așa Palma
gura și-era cam cât unghia de la degetul mare
și în loc de ochi aveai două vechi bătăături
erau patru degete un pic depărtate
ca într-o colivie de carne o pasăre mică de os
puteam să văd ce se întâmplă în tine
veneai spre mine ca un lemn pe care cineva
l-a pus pentru foc nici prea tânăr

să nu dureze prea mult nici bătrân
să i se audă gemetele de la mare distanță
și căldura ta era capcană pentru păianjeni

noi în casă așezați în paturi separate
ca două gume de mestecat și afară va începe
să plouă să ne amestece
pentru că suntem într-o gură oarecare și
în măselele ei facem dragoste în camera asta
de os vom avea și noi primul copil
el va suga lapte amestecat cu fosfor
până când va veni cineva și-i va spune
lampă becule felinar stai fix și linge pata asta
de întuneric de pe peretele casei mele

Poem femeie

o femeie frumoasă adoarme întotdeauna
pe burtă strivind două mere (coapte)
prieteni ei umblă goi pe străzi cu amprentele ei
pe umerii lor la vedere
cu gurile adânci neasemuit de adânci în care
se cade ca-ntr-un canal încălzit și-acolo
cerșetori fumează fân și buchete de păpădii
și degetele și le fumează până la palmă
acest poem este continuarea unui astfel
de somn
când îmi țin sânii în pumni
când picioarele mele desenează forțat
un alfabet pe cearșaf

dacă toți bărbații din lume s-ar prinde de mâini
și-ar face podul ar ajunge să construiască
o catedrală să impună un cult nou
dar în somnul unei femei frumoase
de iubit e umbra desfigurată a unui copac

apocalipsa e când s-a scurs tot zahărul
din merele coapte

Banquet

unde va în cer se discută obsesiile noastre
și noi stăm liniștiți
bolnavi terminali la petrecerea de crăciun
ologii primesc invitația la dans a reginei

în liniște. nu poți să faci un pas greșit
dacă n-ai picioare
dar de la brâu în sus să urlă cu mâinile

ca niște samovare spunea makine
nenorocite de samovare împărțite-n oribile
cești chinezești din care sorb guri
care cândva sărutau
și-și lăsau sărutate picioarele

cu ochii apatici ca niște melci
mângâiați de gene vorbim ceaiul fâșăie
petrecerea mușilor
un fast al naturii aproape executate
în mijlocul căreia un samovar încearcă
să se ridice înspre tavan
și fiecare parte a corpului lui delirează
și fiecare parte a corpului lui sunt chiar ceilalți
care stau pe coate
semn al îngenuncherii mâinilor

samovare vă rugăm fierbeți-ne ceaiul
gurile-s ca floarea uscată de tei
dansul vă paște pe dinăuntru
Dumnezeu v-agită ca pe mănunchiuri de chei

Un locuitor cinstit

greața aceasta nu mă va duce nicăieri
miezul nopții stă să se tăvălească în nisip
ca o pasăre înainte de ploaie
o greață fizică voalează plăcerea pot
să mă mișc dar pedestalul se continuă-n eșafod
expun și aruncă expun și aruncă

a ș a
s e



avortează în Piață mi-e greață
de toate câte le văd de burțile mari
care acoperă orizontul plăcerii
de capetele luminoase de-ar putea lumina
să acopere scalpul cum se cuvine de-aș putea
eu să-mi acopăr ochii
cu mâinile maică-mii aș fi fericită

deocamdată eu locuiesc aici unde
greața se înșurubează până când dă de sânge
apoi se retrage împăciuitor
gânditoare spre vârfurile degetelor
de unde privește

pentru că puterea mea nu stă în degete
ea vine din stomac din somn din tata
se face cheag se duce la inimă poc
aerul se întărește ca pieptul lui blaga
în lanțrăm și zgârie
poate respiră un animal lângă mine
poate-i un animal îngerul meu de pradă
și orice mișcare urlă în simțuri
și orice mișcare se încliează în ele

într-o zi veți vedea această greață a mea
la ecograf tolănită pisicoasă
așa cum trebuie să fie un locuitor cinstit

fiica sionului

noaptea parc-am avea plete de vin
iar diminețile se schimbă ca dinții de lapte
tot ce era poetic se întoarce împotriva mea
fiarei i-a trecut deja sângele prin blană
încă puțin și te vei întoarce în pânțele mamei
ras în cap cum ai vrut toată viața
înfășurat într-o pelerină de ploaie

dar noaptea îți vine să-ți agăți haina
de sânul drept al femeii iubite o femeie
moartă din punctul meu de vedere și dată la câini

dacă n-aș ști că e iarnă te-aș întreba
de ce-ți ții agățată rochia de mireasă în geam
pentru că singura lumină ne vine prin mănecă
și singurul întuneric ne iese pe gură

într-o noapte și eu am avut părul de vin
și un bec economic în frunte
pentru pielea ta pentru mișcările pe care le faci
ești fratele meu fără să te ating între
liniile din palma ta mă leagă ca-ntr-un hamac

sunt o femeie frumoasă plâng la comandă
damigene cu must și copiii mei vor astupa
sticlele pline ei vor fi dopuri de plută
în fiecare urmă de glonte
și gloanțe în fiecare gură de vin

beți toți din el pentru că
acesta este sângele meu care se strecoară
printre voi ca un șarpe

Fănuș Neagu ar fi împlinit 80 de ani



Omagiere la Muzeul Literaturii Române

Recitesc slova maestrului, de pe filele de manuscris pe care mi le-a dăruit în urmă cu doi ani. Și parcă literele caligrafiază singurătatea și dorul: „Luna din câmpie, învăluită-n superstiții și instinctual regină primește omagiul pământului... În centrul rugăciunii, un znop de cinci fete cu capetele răsturnate spre lună. Jur-împrejur, aberația scurgerii timpului.

Noapte de mai la Dunăre.

Singurătate...”

Și, iată, Fănuș Neagu împlinește, azi, 5 aprilie, 80 de ani. Mă strecor în sala de la Muzeul Literaturii Române, în mulțimea de prieteni ai scriitorului venită să-l omagieze.

Figura lui Fănuș Neagu a fost evocată, printre alții, de academicianul **Eugen Simion**, **Gabriel Demisianu**, **Lucian Chișu**, **Mihai Ispirescu** și **Viorel Coman**. S-a vorbit despre talentul scriitorului, despre franchețea lui și despre „înjurăturile” pe care nu se putea supăra nimeni, multe dintre ele devenite anecdotice. Iată câteva asemenea momente, tipice pentru ironia „frumosului nebun”.

Vrând, în timp ce se afla pe stradă, să dea un telefon urgent și neavând mobilul, a rugat un trecător să-i împrumute, pentru un minut, aparatul său. Acesta i l-a oferit, bucuros, amintindu-i și că au fost odată, împreună, la un chef. La care Fănuș Neagu a replicat: „Măi, fir-ar să fie! toți mă cunoașteți de la cârciumă și niciunul de la bibliotecă!”

Cum soția, doamna Stela, avea uneori „obiectii” față de paharul în plus al maestrului, după ce acesta a ascultat în tăcere un „discursul” al doamnei a spus: „Bunicul a murit din cauza beției, tot așa și alții din familia mea. Familia ta ce jertfe a dat!”

La o întâlnire literară, Eugen Barbu l-a tachinat, declarând: „Fănuș nu a scris decât cărți bune...”; Răspunsul ironic a venit cu promptitudine: „Spre deosebire de dumneata, nea Jane, eu prefer să săr peste alea proaste.”

Uneori făcea și glume „nebune” care îi cam speriau pe companioni. Astfel, la o întâlnire cu... prelungiri, a cerut să fie dat jos portretul lui Ceaușescu de pe perete, motivând cu nonșalanță că nu poate bea sub ochii președintelui țării.

Dincolo însă de anecdotică, toți vorbitorii au subliniat lirismul și bunătatea

„îngerului”, talentul lui viguros și unic.

Emil Proșcan

Fragmente din evocarea lui Fănuș Neagu, făcută de domnul academician Eugen Simion

Scriitorii emblematici din generația '60 fac parte din viața noastră. De Fănuș Neagu am fost mai apropiat în ultimele decenii, dar, la începuturile mele mă persifla spunând: «Uite-l și pe ăsta, Omul lui Preda...». După ce am devenit prieteni am înțeles că pe el nu te poți supăra. Dacă stau și mă gândesc cine a avut cei mai mulți prieteni din generația noastră, chiar dacă și Nichita Stănescu a avut foarte mulți, înclin să cred că Fănuș Neagu a avut mai mulți, pentru că sfera prietenilor lui era mai largă, de la portarul unei echipe de fotbal la un distins membru al Academiei.

Un reprezentant al prăbușitei generații 80 se întreba cum de a ajuns autorul romanului „Îngerul a strigat” membru al Academiei, când nu este doctor docent? Sigur, respectivul e doctor docent, dar scrie ca un tâmpit.

De fapt, prozatorul Fănuș Neagu prezintă o ecuație specială în literatura română. Eu nu cunosc alt autor care să cucească două dimensiuni ale stilului epic atât de diferite – ca și cum ai pune la un loc apa și focul – pe de o parte lirismul lui fundamental și pe de altă parte o literatură a violenței existenței și, în același timp, a limbajului. Cum se împacă aceste două dimensiuni este un secret al talentului său, un secret pe care unii nu l-au înțeles. Mă refer în special la scriitorii mai tineri – de altfel aceștia și-au impus ca program de lucru doar dărâmarea generației anterioare. N-au reușit, evident... nici cu Nichita, nici cu Sorescu, nici cu Preda, nici cu Fănuș... Și ceea ce speram, după revoluție, să devină o revoluție estetică, s-a transformat într-un eșec. Îmi pare rău pentru Grigurcu și optzeciști dar, timp de 2 decenii, din acest punct de vedere, ne-am cam pierdut vremea.

Vreau să mai spun un lucru, despre Fănuș Neagu: el nu a fost numai un mare scriitor ci și un scriitor original, unul dintre ultimii mari stilști ai noștri, comparabil cu Arghezi.

Așadar, Fănuș Neagu a fost, într-un fel, un simbol al lumii literare sub o dictatură. Faptul că atunci viața literară a devenit respirabilă i s-a datorat, în bună măsură, și lui.



Texte încredințate de Fănuș Neagu revistei Fereaștra

Luna și grâul

În pragul verii am rămas fiu de țăran, trebuie să ies noaptea în câmpie, să privesc

grâul sub lună.

Aflată într-un cer inexplicabil de înalt, luna; și într-o vastă necuprindere conferind măreție pământului, grâul. Așadar, luna și grâul adunate într-o aglomerație de ritualuri, șoapte, povești care nu au alt acoperiș decât inima.

În seara aceasta de mai, în grâu, la malul Dunării, luna este un zeu androgin.

Străbătut de drumuri fosforescente, grâul se leagănă între mistică și basm.

În seara aceasta luna este o religie păscută cu oile și asinii, în nici un caz cu hergheli de cai, pentru că armăsarii tineri sparg întâmplarea liniștii, exorcismul gorganelor și proprietatea visului de a merge curat și înșelător spre dragostea care te face stăpân și supus.

Luna, ploscă de vin roșu la masa desfrâului, rupe în mari căderi de purpură spicele de negară din pogoanele de grâu și răstoarnă toate povestirile de cumpănă; așterne poteci lungi în oglinzile Dunării, scări de lut ale zădărniceii, ramuri pentru cântec privighetorilor din trestii. Și, judecată smintită, luna e un ogar alb zvârlindu-se din primitivitatea bălților în delirul fluviului. E ora când obscenitatea astrului ia forma unui pachet de noduri vinete.

Dar se trezește vântul, legând orizont de orizont. Și luna se schimbă în pui de delfin ucigând pui de rechin – sângele curgând se împrumută doar algelor necomestibile. Acum, grâul fuge spre depărtări, cu haina-i atârnându-i pe umăr și pâlcuri de maci deschizându-se. În univers adie briza, sfârșitul insectelor vindecă fluviile rănite cu coasa, apele descarcă focuri, mările vânează corăbii băntuite de lună – alta decât cea care iluminează câmpia, pentru că luna din câmpie, învăluită-n superstiții și instinctual regină, primește omagiul pământului și sacrificii în boabe de grâu – toate cu chipul lui Isus Christos – răsplătă pentru minunea păgână de a fi dăruit la rândul ei, câmpiei, zei, idoli, demoni, gnomi, spiriduși.

În centrul rugăciunii, un snop de cinci fete cu capetele răsturnate spre lună. Jur-împrejur, aberația scurgerii timpului.

Noapte de mai la Dunăre.

Singurătate.

Deasupra grâului, luna e un flaming în stare fluidă plutind printr-un lanț de seducții și reverii.

Pe patul de spital

Când mă apuc să scriu pe patul de spital, trăiesc din plin senzația de irealitate. De pe tristele praguri de fum ale tuturor drumurilor nu răsună decât întrebarea: «A fi, sau a nu fi?»

Pe marele Bacovia, de numele soției căruia sunteți legați prin festivalul pe care i l-ați dedicat la Mizil, l-am văzut numai de 2 ori – cu doamna Agatha mă întâlneam însă des la ședințele Uniunii Scriitorilor; poetul, geniu unic, era un tip atât de ursuz, încât devenea fermecător. Numai când scăpa de sub observația doamnei Agatha, mai lua un pahar de vin în plus și atunci devenea și el vorbăreț.

A fost unul dintre marii poeți ai României și a murit sărac lipit. Doamna Bacovia era fermecătoare, dar cred că-l ținea strâns în gheară, lipit, nici nu mișca poetul. Nici n-avea unde să se ducă, era o mână de om. Așa, ca statuia pe care i-a făcut-o Constantin Popovici

(Continuare în pag. 10)

Texte încredințate de Fănuș Neagu revistei Fereastră

Luna și găul

În momentul venirii am bărnas fu de tângu, trebuie să
ies marea în câmpie, să părăsesc găul sub lună.
Aflată într-un cer inexplicabil de înalt, lună și
într-o vastă mareie confuză mănoasă bărnăntului,
luna găul. Izolat, luna și găul apăsătoare și
adunată într-o apăsătoare de ritualuri, poate, povești
care nu au alt scop decât înimă.
În seara aceasta de mai, în găul, la malul Dunării,
luna este un zar andrăgii.
Strălucit de dumni și fâșfâșește, găul se leagă
cure mistica și basm.
În seara aceasta luna este o pelicie fâșfâșește cu o
și asini, în nici-un caz cu fâșfâșește de cai, pentru
că armăsarii tineri apar înălțarea liniștii, exerci-
mul paranelor și fâșfâșește visului de a începe
curat și înălțarea delectat spre dragostea care se face
stăban și supus.
Luna, plină de via nouă la masa desfrâului, pune
în mână cadavre de purpură și pielea de meară din po-
ranche de găul și înălțarea toate fâșfâșește de can-
tina, astăzi poteci luptă în oglindă de Dunării, scări
de lut ale jădărnicii, ramuri pentru căutec și vîșle
toțiler din fâșfâșește. Și, judecată smintită, luna și un
oară alb zăvălindu-se din primă-tințarea bășfâșește
în deliaș fâșfâșește. Și ora când obscuritate as-
tăbul și în forma unui pachet de moduri viete.
Dar se țepete vîșle, leagă și vîșle de vîșle.

la Bacău.

Am fost coleg și cu fiul-său, Gabriel. Numai trei luni... Din liceele militare eu am eșuat la o școală de repetenți din București - Pedagogică, nr. 2 - și am fost chiar coleg de bancă cu Gabriel. În vacanța de Crăciun poetul l-a retras și l-a dus la alt liceu...

Am crescut într-o altă lume, arhaică, dar mai apropiată de om. Acum civilizația a atins culmi înalte, dar a crescut și vulgaritatea. Ne scufundăm în globalizare... Norocul meu e că nu o voi mai apuca și, de fapt, cred că nici nu va avea loc vreodată.

Nu se află nicăieri drum mai frumos decât cel al întoarcerii acasă. La capătul lui e Vârful cu Dor. Acolo cresc înalte zâmbetul și disperarea. Amândouă alcătuiesc iubirea. De ea să vă lăsați cuprinși! Iubind devii mult mai puternic și primejdios pentru dușmani...

Am ațipit. Și sub gene mi-a trecut o priocă de cai desprinsă dintre floare de nufăr, floarea sacră a ținuturilor Brăilei. Apoi s-a ivit o fântână cu cumpănă, din care o mână nevăzută scotea cu ciutura lăzi de zestre, pridvoare plutind pe stâlpi vechi și migălos sculptați. Ce altceva să însemne asta, mă gândesc, decât că se apropie vremea când se limpezește vinul...

O putere mai presus decât noi, artiștii, ne mână cu o forță desăvârșită să căutăm, fără încetare, ceea ce n-am pierdut niciodată: ușa spre un vis necunoscut, care și el - visul, zgârie cu ghearele golul, în căutarea unei uși ce nu-și cunoaște zidul, focurile, pragurile.

Suntem, probabil, aripa unei păsări necunoscute și nenăscute...

Mă întreb, câteodată, când va fi fost Hemingway cu adevărat fericit: Când vâna lei în Africa? La vila lui din Cuba? Când naviga pe vasul Pilar? Sau când bea?... Cu femeile o lua razna, cum se întâmplă cu toți cei ce, pe drept sau pe nedrept, se cred cineva. La maturitate oamenii se joacă înspăimântător, provocând deseori mânia destinului. Cu toții plătim scump noianul de nerozii pe care le săvârșim, dar degeaba... Generațiile de după noi o iau de la capăt!

Un schit într-o zonă de pădure și pădurea arzând negândit în mierea toamnei. Jur împrejur începe Dumnezeu și foarte aproape Isus Hristos încărunește sub sărutul lui Iuda.

(2)

Si bagă se schimbă în pui de deliaș ușor și
necluj - bărnășe și găul se împușcă doar al-
găul, necomestibil. Am găul și se pare departe,
cu haina atârșându-se de ușor și găul de mai,
deșfășurându-se. În univers adie luptă, sfârșit
însele și vîșle fâșfâșește și cu găul, opele de-
câncă fâșfâșește, haina vîșle corabii bărnășe de lună-
alta decât ceea care înălțarea câmpie pentru că luna
din câmpie, înălțarea și subșfâșește și înșfâșește repie
și meste omagiu bărnășe și sacșfâșește și bărnășe
de găul (toate avânt chipul lui Isus Hristos) rășfâșește
și fâșfâșește și fâșfâșește de a fi dărușfâșește, la rândul ei
câmpie și, idoli, bărnășe, gnouă, și vîșle și bărnășe
și în centrul bărnășe și un anșfâșește din cinci fâșfâșește
și cășfâșește bărnășe și luna. Jur - bărnășe,
bărnășe și bărnășe și bărnășe și bărnășe și bărnășe
Noapte și mai la Dunăre.
Simțfâșește.
De bărnășe și bărnășe, luna e un flaming și oare
fâșfâșește și fâșfâșește și fâșfâșește și fâșfâșește și fâșfâșește
Fănuș Neagu

Mihaela Nicoleta Grigore

De ce critică?

În ultima vreme, din ce în ce mai multe nume consacrate semnează articole, studii, conferințe, comunicări, blog-uri, emisiuni al căror subiect este critica literară. Și nu știu cum se face că de cele mai multe ori, dialogul se transformă într-o dispută despre cine, cum, unde, de ce critică, pierzând din vedere rostul discuției. Știu că nu este suficientă simpla înșiruire a motivelor pentru care avem nevoie de critica literară, dar vreau să dau Cezarului ce e al Cezarului.

După cel de-al doilea război mondial, puțini reușesc să mențină o direcție consecventă în promovarea și consacarea literaturii și culturii autentice, în contextul marcat de comunism. Printre ei, deși extra-teritorial, Monica Lovinescu și colegii de la Europa Liberă militează permanent pentru înlocuirea modei autenticului social - realist cu refuzul iraționalului, pentru apelul la rezistență și eliberarea de ideologia militantă, iar spiritul lor critic întemeiază anticomunismul literar din exil. În momentul acesta, un cititor interesat de subiect și-ar putea pierde interesul pentru simplul motiv că m-am întors la epoca de piatră și nu e nevoie, că și atunci se critica, că au fost și momente bune în cultura românească, nu numai rele, că numai contează trecutul, ci viitorul. Cititorul meu are perfectă dreptate. Și cum trebuie să existe un dar, îndrăznesc: incertitudinea, dezorientarea, teama, conceptul de haită, încă supraviețuiesc ascunse în sistemul valoric din lumea culturală românească, cu toată strădania de eliminare a formelor proletcultiste. Atunci când se va face un proces real comunismului, critica Monicăi Lovinescu va deveni actuală. De ce? Pentru că se bazează pe intuiție, inspirație, talent, aceleași atribute ca ale artistului: activitatea critică este o componentă a activității literare, numai că textele au calitatea de a adresa întrebări, de a genera răspunsuri de multe ori nescrise. În preludiul interpretării, nu se oprește doar la tema sau motivul cărții, ci și la receptarea de către critica a cărei merite le recunoaște sau pe care o combate, polemizând într-un dialog continuu. Descifrează sensuri pentru o singură țintă: cititorul cu întreaga lui instanță a receptării.

Orice exeget, fiecare în momentul și spațiul său, dorește impunerea unui model critic lipsit de confuzii, urmărește sincronul cu literatura europeană, susține muncă în folosul criticii de întâmpinare, pătrunde intuitiv în mijlocul textelor pentru a le surprinde originalitatea. Dar pentru asta, e musai să dispună de o axă morală incontestabilă, de consecvență, de curaj în a exprima păreri sarcastice, colerice, dar și de a-și revizui părerea pentru a fi în raport de complementaritate cu evoluția sau involuția literaturii. Nu se aderă pur și simplu la o anumită modă a criticii: alegerea metodei potrivite depinde și de natura operei

supuse analizei. Unul dintre principalele instrumente de interpretare a literaturii este fragmentarismul critic: analiza pornește de la un fragmentul cheie al textului, de la o idee sau simbol pentru a reconstitui întregul. Critica este artă și știință, studiu sistematic al literaturii diferit de literatură, prilej de îndrumare al cititorului și scriitorului. Cărțile își trasează singure destinul și depind în bună parte de primirea ce li se face, de aceea criticul triază valorile și constată situația literaturii pe care o comentează, susține și o impune publicului pregătit. Obiectivitatea, caracterul didactic, raționalitatea, moralitatea și etica, sunt considerate axiome ale direcției pe care critica trebuie să o păstreze. Într-un timp al crizei (nu numai financiare, ci și valorice) existența unui lider de opinie este absolut necesară, întrucât numai așa se poate menține gustul pentru cultură, pentru arta scrupuloasă.

Cronicile asupra produselor literare semnaleză validitatea, re-gândesc valoarea scriitorului și verifică tehnicile și structuri narrative, temele, personajele, perspectiva auctorială, distanța față de cititor, receptarea critică, originalitatea, filiera, sincronismul la cultura europeană și românească. Scindarea textului se face prin rezumat și citat, prin comentarea unor secvențe edificatoare. De cele mai multe ori urmează proba etică, și anume relația dintre discursul literar și realitatea din România. Finalul constă într-o concluzie clasificatoare, un îndemn spre lectură sau spre evaluarea aspră a textului, o judecată de valoare. Exclamațiile și interogațiile retorice prezente în majoritatea textelor ridică semne de întrebare ce-și găsesc răspuns concomitent cu receptarea lor de către cititor. Tiparul este evident și nu găsesc niciun motiv să-l contrazic. Nu spun decât atât: exercițiul interpretativ trebuie să vizeze toate domeniile culturii, nu doar literatura. Dar să lăsăm o ușă deschisă disputelor...

A căzut cortina, Doamne Shakespeare

Actorul și poetul Ștefan Radof, a plecat dintre noi, în ziua de 28 martie. Nu ne-a reproșat nimic, nici cerul cu gratii, nici tăcerile din asurzitoarele noastre aplauze, nici ipocrizia de a-i uita cărțile. Și toate astea pentru că ne-a iubit mai mult decât meritam. Așa cum scria Fănuș Neagu, despre el, în 1986: „Arta actorului poate fi nonaparență, pentru că iluzia spectacolului se deșiră-n pragul străzii și se schimbă-n roua ce va uda iarba câmpului din declinul toamnei. Poezia, însă, are durată fântânilor din răspântii. Sub umbrarul de stuf, între plopi canadieni, acum, când Marea azvârle bulgări de fosfor pe mal și leagănă în bărci sidef roșu, mă trezesc întâmpinând fiecare val cu versurile lui Radof: « Doamne Shakespeare/ și reg al nostru - Lear; / N-ai cunoscut țara mea/ în anotimpul aceluși Ev - de tutun/ de boieri mustăcioși/ și domnițe frumoase, ce-au putrezit/ în rădvane trase de fum.» (Sonata Shakespeare)”



Ion ROȘIORU

ELIDE III

Nici

Nu-i fântână-a cărei apă focul dragostei să-l
stingă
Nici făcut de drag făcutul de urât
să nu-l învingă.
Nu e iarnă să n-ascundă sub nămeți
un vis de vară,
Nici poet pe care moartea poeziei
să nu-l doară.
Nu e nuntă să nu isce spaima-n fetele bătrâne,
Nici pădure fără vreascuri, nici harem
fără cadâne.
Nu e dor de țarm ce arca în diluviu
să n-o poarte,
Nici brandoși fără făină, neque totum
sine parte!

Când

Când mă hotărâsem, Doamne, nemuririi
să-i trec râul,
Unicornul n-acceptase să-i pun șaua
și nici frâul!
Când dorisem spre nemoarte să-mi urmez
în taină steaua,
Unicornul n-acceptase să-i pun frâul
și nici șaua!
Când am vrut galopul vremii să-l preschimb
într-un acum,
Unicornul fără lacrimi m-a-mbiat cu el
la drum!
Când am fost la șapte leghe
de sublimul absolut,
Unicornul meu sălbatic s-a pierdut și
m-a pierdut!

Vis

În zori din visul morții mele necugetate
m-am trezit:
Cânta fanfara militară și-am regretat
că n-am murit!
Făcându-mi crucea de rigoare, am coborât
în fostul vis:
Pe-un talger al balanței iadul, pe altul
vagul paradisi!
N-am fost decât o amăgire și-am devenit
un terț inclus:
Ironic, minusul de mine va fi marcat
cu semnul plus!
Pădurea mucedelor oase-și trăsesse
drumurile-n ea:
Așa c-o să rămân același captiv etern
în moartea mea!

Să

Spre cimitir în faptul zilei cât roua nu s-a
scuturat,
În car cu boi pe-un drum de țară să-mi fie
visul legănat!

În dreptul cumpenei fântânii să mi
se-ngăduie-un popas
Cât să-nțeleagă apa sfântă că-mi iau lumescul
bun rămas!

Să-și cearnă teii tineri floarea peste
firavul meu sicriu
Cât să-mi aduc cu drag aminte c-am fost
odinioară viu!

Apoi pe marmura tombală să-mi fie scris
un vers precum:
„Am mai murit eu și-altădată, dar niciodată
ca acum !”

Vid

Că-n an există luni în care doar cu dispensă
se fac nunți.
Dintotdeauna ai știut-o, dar n-ai dorit
să mă anunți.
Ne-a prins pe maluri diferite torentu-nvolburat
din munți
Și el ne-a măturat din calea-i toate posibilele
punți.
Trec zilele și-ți micșorează puterea
să mă mai înfrunți
Și parcă n-am fost niciodată așa de vagi
și de mărunți.
Nu mai vorbim aceeași limbă și nu mai știu
să te încrunți:
Eram șaten, erai blondină și n-am ajuns
decât cărunți!

Zvon

Îmi asum întreaga vină că pe murul de altar
Zugrăvesc cu voluptate nuriu trupeșei Agar.
Sfidând zelul de asceză bizantină, în icoane
Reproduc sportivitatea îndrăcitei amazoane.
Ochii tăi albaștri iscă brume ce nelepce cad
Ca un zvon de nuntă-n vie pe colina Galaad.
Dintr-o trestie de aur îi pun coadă lunii mai
Să bat parii de mestecăn în ceairul fără cai!

Dacă

Dă frunza-n fag. Să mi se pară pentru a nu știu
câta oară
Că-s iar copilul care-njugă doi codobelci
cu care ară.
Caisul înflorește tandru. Albinele deja-l
colindă
Cu sânge. Să redevin copilul uimit de sine
în oglindă.

Bat clopote de pomenire. În cimitir e zi
de hram.
S-alerg copil printre morminte și metafizic
dor să n-am!
Năvalnicu-nceput de vară sanctifică dumbrăvi
de tei:
Să fiu, dacă-ar mai fi posibil, copilul
ce-a dormit sub ei!

Nard

Amețindu-mi așteptarea cu miresmele
de nard,
În coliba utopiei candelile de ambră ard.
Roua sfântă zăbovește-n stebile mari
de busuioc
Din grădina peste care trece-o boare de noroc.
Vinul nou abia-și strunește roșu susurul perlat
În ulciorul din fântâna ce cu dor l-a-mbrățișat.
Peliniță-mbătătoare pun pe lavițe de lut -

Mor licornele de sete în pustiul absolut!

Rapt

Din fântâna ctitorită și sfințită-n dorul meu
În preziua vrajbei noastre s-a iscat un
curcubeu.

Ceru-n dar ne trimisese o aversă de Gustar:
Un salcâm a doua oară înflorise solitar.

Precum fulgerul licorna a tăiat oglinda-n lat:
Struna cobzei cătrănite a plesnit la acordat.

Chiuind cu frenezie au venit haiduci duim
Și răpindu-te mireasă au lăsat
rădvanu-n drum!

Ea

Ea nu făcea decât să calce pe umbra fostului
noroc
Până ce s-a tocit și-aceasta și n-a mai existat
deloc.
Am întâlnit-o-n clipa-n care trecuse pragul
de apus
Și mi-a șoptit cu voce stinsă că lângă ea pășea
Iisus.

Am vrut sfielnic să-i prind mâna și să i-o țin
în mâna mea,
Dar nu putea să mi-o întindă și bruma
nu se mai topea.

Mi-am zis c-a fost părere numai
și m-am întors spre răsărit:
O lacrimă brăzdase cerul și moartea-n față
m-a privit!

Vals

Slav pe viață i-am fost morții care-n
fiecare clipă
Își trimite impresarii să mă-mbie la risipă.
Îi aud cum bat la ușă, însă-i țin pe coridor,
Amuzându-mă de zelul îndârjit al firii lor.

Scot, apoi, violoncelul din cutie și repet
Valsul nemuririi noastre niciodată desuet.

De uimire trepădușii se transformă-n stâlpi
de sare:
Armei morții bălbăite nu-i mai stăruie în cătare!

Chip

Un ancesru ambidextru își rostește-n mine
firea:
Timpul îmi vânează noima, mă devoră
amintirea.

Stetoscop luându-i pulsul ierbii-n care
mă împlânt
Dinainte de-a mă naște reînvăț să fiu pământ.
Într-o bună zi oglinda nemiîntâlnindu-mi
chipul
O să moară de tristețe și-o să-ngroașe iar
nisipul.

Vâsla frântă o să zacă aruncată-ntr-o băltoacă
Încât Styxul negru lotca n-o să poată
să-l mai treacă!





Cornel Diaconu

Jocul hazardului

Pe Vlad l-a cunoscut la aniversarea Lidiei, când colega ei împlinea 21 de ani. Un tip șarmant la prima vedere.

– Eu sunt Vlad; dansezi?

I-a surprins zâmbetul... O clipă de îndoială, apoi l-a însoțit cu indiferență prefăcută.

Lidia i-a urmărit o vreme, îngândurată. Lângă ea, Tudor se angrenase într-un discurs plictisitor. Nu-l urmărea nimeni.

– Cine e tipul? l-a întrebat.

– Care tip. Tudor încerca să pară nedumerit.

– Tipul cu care dansează Corina...

– A, da! Un prieten - Vlad. Scuză-mă că nu ți l-am prezentat!

– Nu-mi amintesc... L-am invitat?

Tudor a ocolit discret răspunsul.

– Ești o fată frumoasă, știi?

– La prima vedere toate lucrurile par frumoase. Dezamăgirea poate veni mai târziu, când descoperi ce se ascunde sub măștile zeilor.

– Adică... e posibil să greșesc?

– E posibil să înțelegi, măcar de-acum înainte, că „frumusețea în sine nu are granițe stricte...”

– Mă surprinzi. Aș vrea să fii mai concretă...

– E problema ta ce vrei. Și eu aș vrea să fiu regina Angliei...

Vlad a digerat greu remarca.

– Îmi vorbești de parcă te-am supărat cu ceva...

– Măi, băiatule, să-ți fie clar: eu nu fac parte din scenariile tale de mare cuceritor. Și... vezi că m-ai călcat...

În clipa aceea tangoul a luat sfârșit și, fără altă explicație, Corina s-a retras intrigată lângă Lidia.

Destinul? Ceva care te împinge cu o forță nebănuită pe calea pe care, în ruptul capului, n-ai vrea să mergi. O înlănțuire de greșeli și întâmplări, al căror actor resemnat te obișnuiești să fii.

Adolescența Corinei fusese profund marcată de moartea prematură a mamei ei; un cancer, care nu-i mai dăduse nici o speranță.

Nopti în șir, apăsătoare și pustii, și-a împăcat lacrimile cu amintiri, pe care somnul zburcuciat le transforma în vise.

De acolo, din nemărginire, mama îi zâmbea mereu cu blândețe consolatoare. Alerga fericită spre ea. Era din ce în ce mai aproape, dar când deschidea brațele s-o cuprindă, chipul dispărea brusc în beznă. Se trezea înspăimântată. Nu s-a întrebat niciodată de ce tatăl ei era mereu acolo, lângă ea, și-o liniștea cu mângâierea palmelor aspre. Așa au trecut anii, impasibili și goi.

– Ce se întâmplă cu tine, fata tatei?

– Nu-i nimic, tată... nu-i nimic!...

O lăsa în pace dar nimeni nu bănuia ce e în sufletul lui. Parcă a fost ieri nenorocirea aia. Tot rostul lui, toată bucuria, atâta câtă își mai putea îngădui, i-au limpezit gândurile și i-au ținut trează strădania de a-i fi bine fetei lui. „Ce e cu tine, fata tatei? De ce ești supă-

rată?” „N-am nimic, tată, nu-ți face griji.”

Fata lui era nefericită, vedea bine. Îl chinuia, până la deznădejde, neputința de a îndrepta ceva. Poate că atunci a greșit, când ea i l-a prezentat pe Vlad. Atunci ar fi trebuit să dea dovadă de mai multă exigență, să-și exprime suspiciunile vizavi de alegerea ei. „N-aș fi avut nici o șansă. Cel mai probabil aș fi pierdut-o și pe ea...”

– Ce e cu tine, fata tatei? De ce ești supărată?

– Nu-i nimic, tăticule, nu-i nimic... Nu-ți face griji!...

– Bă, e mișto tipa!

– Cine-i, mă, mișto?

– Asta cu care-am dansat...

– De Corina zici? Ia-ți adio; asta-i dintr-o bucată: frumoasă, deșteaptă și devreme acasă. Fără glumă, zău!...

– Mai vedem, nimic nu e imposibil...

După câteva luni de la evenimentul care îi schimbase ambiția ridicolă în obsesie, Vlad devenise generozitatea însăși. Corina a fost pur și simplu surprinsă. Ușor, ușor, îndoiala a lăsat locul curiozității, apoi încrederii totale.

S-a trezit abia după nuntă, când replica lui răutăcioasă a pus-o pe gânduri: „Totdeauna obțin ce vreau. De-aici înainte ești ceea ce mi-am dorit, în scenariile mele de «mare cuceritor»”.

Da, s-a trezit înspăimântată. Prea târziu însă. Au urmat violul, țipetele de durere, înăbușite de palmele și amenințările lui, șoptite autoritar și viclean. Apoi frica, cumplită, i-a distrus și ultimul strop de speranță.

Frământările bătrânului s-au accentuat într-o seară când, fără voie, a asistat la o scenă de-a dreptul dezgustătoare. Ce greu i-a fost! L-ar fi făcut una cu pământul... Atunci s-a rupt ceva în el. Nu-și mai putea accepta umiliința. Cum, el n-a atins-o vreodată, măcar cu vorba, și nemernicul...

Trebuia să fie calm; trebuia să găsească ceva. Fata lui nu merita un astfel de tratament. De ce mai stătea cu el? Ce-o mai ținea lângă canală aia?

– Ce-ai de gând, fata tatei?

Corina l-a privit lung, nedumerită. Întrebarea a surprins-o.

– Nu înțeleg, tată...

– Iartă-mă! L-am văzut lovindu-te. Vreau să ști ce ai de gând; ce hotărâre ai luat?

Corina și-a lăsat capul pe umărul lui. Lacrimile i-au inundat fața. Plângea înăbușit.

– Nu pot, tăticule. M-a amenințat că mă omoară dacă...

A ținut-o așa o vreme. Ura îi invadase tot corpul. Simțea cum îi cuprinde inima ca un clește.

– Doar zisu-i de el... Doar nu crezi...

– Nu, tăticule, nu-l cunoști de ce e în stare. Te rog, nu-i zice nimic!

– Bine, nu-i zic. Să nu uiți că numai pe tine te am.

A sărutat-o îndelung pe frunte; i-a șters lacrimile cu dosul palmei și i-a zămbit îngăduitor.

Copilul meu drag.

Nu ți-am scris niciodată. Mă simt stingher. E un gest, ultimul pe care îl fac, prin care doresc să-ți transmit cât de mult te iubesc. Să nu uiți niciodată că, îndeosebi după moartea mamei tale, m-am străduit, atât cât am putut, să-i suplinesc lipsa și să-ți fie bine. N-am reușit; mă simt vinovat!

Nu te pot condamna pentru o gre-

șeală pe care, sincer, o consider un joc al hazardului. Să nu plângi! Viețile noastre ar fi însemnat un chin perpetuu. A ta, datorită unui om mârșav, a mea... total dependentă de suferințele tale. „Plec”, cu convingerea că vei avea tăria să-ți rânduiești viitorul în așa fel încât ceea ce s-a întâmplat până acum să însemne doar un vis urât.

Îmi amintesc cu nostalgie... Erai foarte mică. Te purtam în brațe pe prundul gârlei. Deodată, te-ai răsucit brusc și m-ai întrebat, cu seriozitate: „De ce curge apa?” Mi-a fost rușine că atunci n-am găsit cel mai convingător răspuns, pentru vârsta ta.

Ai fost un copil bun; și cuminte... Îți datorez tot echilibrul meu de după moartea mamei tale. Ce vreau să spun... Că meriți cu prisosință iubirea tatălui tău. Îți promit că, de acolo, de sus, îți voi fi mereu alături și că ne vom bucura de împlinirile tale. Îți spun încă o dată: să nu plângi! Privește sacrificiul meu ca pe o normalitate. Ai încredere în tine. Ne cunoaștem atât de bine și știm amândoi că fapta mea nu trebuie să însemne decât o poartă deschisă spre noua ta șansă. N-o irosi... Dumnezeu să te binecuvânteze și să-ți îndrume pașii pe calea cea bună!

Te rog să nu păstrezi aceste rânduri după ce le vei citi, oricât de greu ți-ar fi și să nu împărtășești nimănui conținutul scrisorii. Nimănui... Te iubesc mult! / Tata.

A urmat o noapte cumplită. Frânturi de imagini se învălmășeau în ațipiri agitate, după ce, crezând că a găsit soluția, îl cuprindea o liniște înșelătoare.. Casa le-o lăsase lor. El și-a improvizat o cameră, într-o veche magazie. Acolo își petrecea singurătatea.

S-a sculat răvășit. A așteptat o vreme, îngândurat, până când Corina a ieșit pe poartă. I-a urmărit mersul grăbit până dincolo de colțul străzii. Ultima imagine... Fata lui... Lacrimile și-au găsit, cuminti, matca spre bărbie în jos... Mai târziu a bătut la ușă. Vlad a ieșit în pijama.

– Ce ai, bre, de bați așa?

I-a explicat că are de făcut o afacere și că-l roagă să-l ducă, cu mașina, până la Buzău.

– N-am, bre, timp pentru prostiile matală.

– Hai, mă, Vlăduț, că-i păcat să pierd o astfel de ocazie!

– N-am nici benzină...

– Îți fac eu plinul și îți plătesc și drumul...

– Bine, bre, da' să nu mă ții mult.

Îi venea să țopăie de bucurie. S-a întors în odăița lui și a așezat scrisoarea la vedere, în centrul mesei. A mai trecut o dată cu vederea peste lucrurile dragi și a ieșit. Aerul prospăt și mulțumirea ascunsă i-au limpezit gândurile.

S-au abătut pe la PECO, după care mașina a demarat pe șoseaua îngustă. Tăceau amândoi.

– Un sfert de oră, atât! l-a avertizat Vlad. Dacă nu te încadrezi te las acolo, Vii cu taxiul înapoi...

– Parcă prea mergi repede...

– Zău! Uite-așa îmi place mie. Dacă nu-ți convine dă-te jos.

Și, ostentativ, apăsa și mai tare pedala de accelerație. Pâcul de plopi... Se apropia provocator... Iată-i... Acum...

O zvâcnire bruscă spre volan... L-a cuprins cu toată forța... Un zgomot infernal. Mașina s-a înfășurat ca o zdreanță pe copacul posomorât. Apoi liniște. Toată liniștea pe care bătrânul și-a dorit-o.

Renaștere, simbolul crucii și arborele vieții în proza lui Vasile Voiculescu

Proza voiculesciană se revarsă dincolo de ortodoxism, ancorându-se în autohtonism, valorificând mitologia populară, credințele ancestrale ale neamului. Spiritualitatea românească arhaică este prezentă în proza lui Vasile Voiculescu sub forma unei legături cu folclorul românesc străvechi, cu obiceiurile care țin de fondul nostru traco-getic, precristian.

Povestirea **Copacul lui Iuda** reinterpretează episodul biblic al căinței și morții apostolului trădător, deschizându-se cu evocarea momentului în care Iisus a fost arestat și adus în fața Sinedriului. Pe când ceilalți apostoli s-au împrăștiat și mironosițele s-au ascuns, Iuda, mânat de căință, ființă demonică și damnată, s-a întors în Grădina Ghetsemani pentru a-și curma zilele. Moartea i se refuză, întrucât elementele, conștiente, nu doresc să fie pângărite de atingerea ființei blestamate. Fostul apostol se închină copacilor, într-un gest animist păgân, implorându-i să i se îngăduie să se spânzure de ramurile acestora. Singurul care îi permite sinuciderea este cedrul milenar, sub care judecase Solomon, cântase David și prorocise Isaia și unde se rugase Mântuitorul. Din lemnul cedrului este cioplită ulterior crucea pentru supliciu al lui Iisus.

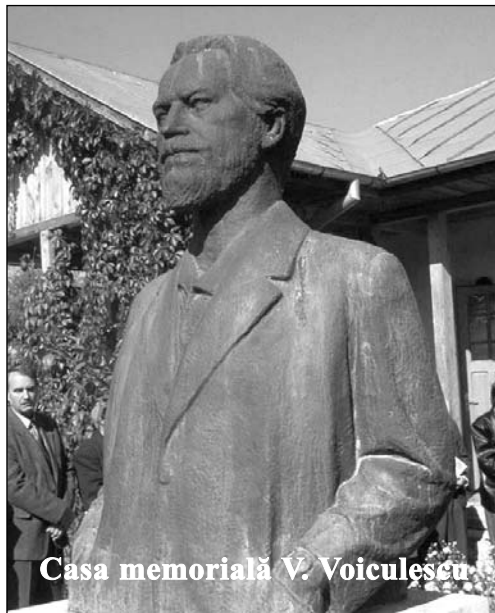
Prin intermediul unui monolog filosofic al arborelui personificat, se susține o viziune religioasă similară bogumilismului:

„Blestemul lumii nu se poate indica altfel: trebuia ca cel mai vinovat și cel fără de pată să se întâlnească odată: ca mila cea mai desvârșită să se reverse peste vina cea mai fără de iertare și să o copleșească; omul cel mai josnic și Dumnezeu să sufere aceleași chinuri la un loc... Eu am fost sortit de prorociei acestei întâlniri binecuvântate și rânduit ca trupurile amândorura să se spânzure de mine. Uitați-vă, eu duc acum Mântuitorului căința lui Iuda!”¹

Imaginând întoarcerea la timpul mitic, scriitorul plasează în centrul narațiunii motivul universal al arborelui cosmic, simbol al ascensiunii, verticalității, al caracterului ciclic al evoluției, morții și regenerării. Semnificația arborelui este subliniată de secvența în care Iuda se închină în fața copacilor, ceea ce reprezintă o recunoaștere a caracterului sacru al acestora. Arborele sacru simbolizează Universul:

„Arborele devine un obiect religios în virtutea puterii lui, în virtutea a ceea ce el manifestă (și care îl depășește). Iar această putere este validată, la rândul ei, de o ontologie: dacă arborele e încărcat cu forțe sacre, aceasta se datorează faptului că e vertical, că se dezvoltă, că își pierde frunzele și le redobândește, așadar se regenerează («moare» și «învie») de nenumărate ori. El devine un arbore sacru în virtutea puterii lui, cu alte cuvinte: deoarece manifestă o realitate extrumană, care se înfățișează omului într-o anumită formă, rodește și se regenerează periodic. Prin simpla sa prezență («puterea») și prin propria sa lege de evoluție («regenerarea»), arborele repetă ceea ce este, pentru experiența arhaică, întreg Cosmosul”²

Deoarece face legătura dintre cele trei niveluri ale cosmosului, cel subteran, prin rădăcină, cel de la suprafața pământului, prin



trunchi, și lumea cerului prin ramuri, copacul uriaș corespunde atât Arborelui Cosmic din **Upanișade** și **Bhagavad-Gita** cât și fictivului Axis Mundi, stâlpul cosmic aflat în mijlocul universului și care susține lumea și drumul duhurilor în ascensiunea lor celestă. Astfel, când șamanul realizează o călătorie mistică în cer, se urcă într-un arbore sau pe un stâlp sacru care are șapte sau nouă trepte. Totodată, motivul epifaniei unei divinități într-un arbore, prezent în arta paleo-orientală, revelează cosmosul ca manifestare a forțelor creatoare divine. Asocierea dintre Marea-Zeiță și Arborele Vieții a fost preluată din Egipt, unde Hathor era înfățișată în arborele ceresc al nemuririi și dădea sufletului mortului băutură și hrană, „asigurându-i continuitatea vieții, supraviețuirea”³, răspândindu-se apoi la popoarele altaice, egean, grec, în Mesopotamia, precum și în legendele apocrife creștine. Tradiția creștină a preluat imaginea Arborelui Vieții printr-o analogie între Pomul Vieții din **Facerea** din Vechiul Testament, liturghia și teologia creștină asimilând acest simbol universal și arhaic crucii făcute din lemnul arborelui binelui și răului:

„Crucea, făcută din lemnul arborelui binelui și răului, este identificată sau se substituie Arborelui cosmic; ea stă descrisă ca arbore ce «urcă de pe pământ la cer», copac veșnic ce «stă în mijlocul cerului și al pământului, sprijină cu tărie Universul», «arborele vieții plantat pe Golgota». Numeroase texte patristice compară Crucea cu o scară, cu o coloană sau un munte, expresii caracteristice pentru «centrul lumii». Este o dovadă că **imaginea centrului lumii se impunea firesc imaginației creștine**. Desigur, imaginea Crucii ca Arbore al binelui și al răului și Arbore Cosmic își are originea în tradițiile biblice. Dar prin cruce (Centrul) se operează comunicarea cu cerul și, în același timp, întregul univers este «salvat». Or, noțiunea mântuirii nu face decât să reia și să completeze noțiunile de **înnoire perpetuă și de regenerare cosmică, de fecunditate universală și de sacralitate, de realitate absolută și, în cele din urmă, de nemurire, toate fiind noțiuni care coexistă în simbolismul Arborelui Lumii**”⁴

Cedrul lui Iuda face trimitere la simbolistica dualului, Arborele-Cruce din Noul Testament, care își desparte primele două ramuri în forma unei furci. Cedrul sacru întru-

chipează perenitatea, incoruptibilitatea, măreția și noblețea și a fost preluat de imagistica creștină, care îl înfățișează uneori pe Hristos în trunchiul unui asemenea copac, ceea ce reprezintă o epifanie vegetală.⁵ Arborele cumulează toate elementele naturii, iar mila pe care cedrul o manifestă față de Iuda (să nu uităm că în ultimul cerc al **Infernului** dantesc se află trădătorii) reprezintă capacitatea divinității de a răscumpăra toate păcatele lumii.

Mitul vânătorii sacre este prezentat în **Căprioara din vis**, povestire în care se actualizează motivul visului profetic, căruia i se conferă o semnificație mistică și este considerat expresie a subconștientului colectiv :

„Trebuie să fii anume hărăzit ca să te viziteze un vis profetic. Căci visele sunt pe măsura oamenilor. Sunt, cum spuneam, unele care ne vin în împrejurări de mare cumpănă, sub amenințarea morții. Țâșnind din straturile adânci ale ființei noastre, ele ne destăinuie stări de mult trăite, trecute în fondul nostru, care zbucnesc în vis cum într-un cutremur năpădesc prin crăpăturile scoarței vinele apelor fierbinți din miezul pământului. Ele simbolizează nu numai o trecută trăire personală, ci aduc din străfunduri o experiență obștească, o amenințare de întâmplare colectivă a omenirii din care eram atunci, cum suntem și acum, o partinică, unde însă răsună totul”⁶

Utilizând tehnica narațiunii în ramă și povestirea la persoana I, naratorul pornește de la pretextul unei discuții purtate cu niște cunoscuți curioși care nu împărtășesc viziunea mistică a acestuia despre frumusețe ca revelație a sacralului :

„Așa cum arta nu realizează, ci sublimează creația, tot așa, femeia transfigurează până la divin frumusețea animală a tuturor formelor ce stau înapoia ei și urcă treptele până la ea, ca să fie transpusă dintr-o dată dincolo, pe alt tărâm”⁷

Folosind acest pretext, un vânătorul artist istorisește cum, invitat înainte de Crăciun la castelul prințului B., s-a îndrăgostit de domnița Irina, frumoasa nepoată a gazdei, vânătoare pricepută asemenea unei Diane. Călătoria către locurile de vânătoare este dificilă, asemenea oricărei călătorii inițiatice. Vremea nefavorabilă îi taie povestitorului orice legătură cu tovarășii vânătorului care, înaintea izbucnirii furtunii de zăpadă și a crivățului, vede luna neagră, semn al fatalității, al încheierii unui ciclu și al necesității morții înaintea unei renașteri.⁸

Reperle temporale sunt clar subliniate pentru a pune în evidență eresurile și credințele populare despre visul din Ajunul Bobotezei, „când cerurile se deschid și joacă toate comorile pământului”⁹. Sărbătoarea, oricare ar fi aceasta, marchează trecerea de la timpul profan la cel sacru. Caracterul ciclic al existenței duce la restaurarea timpului mitic.¹⁰ Se reia astfel istoria sacră a Botezului Domnului, ceea ce oferă creștinului primitiv posibilitatea revelației divine și a unei inițieri. Despre valoarea inițiativă a botezului în creștinismul primitiv, **Mircea Eliade** nota:

„Să începem prin a stabili în ce sens este posibil să vorbim despre elemente de inițiere în creștinismul primitiv. Evident, botezul

(Continuare în pag 14)



Renaștere, simbolul crucii și arborele vieții în proza lui Vasile Voiculescu

creștin a fost de la început echivalent cu o inițiere. Botezul îl integra pe neofit în noua colectivitate religioasă și-l facea demn de viața veșnică¹¹.

Furtuna nocturnă care îl aduce pe erou în apropierea morții în ajunul mării sărbători de iarnă simbolizează coborârea în Infern, ca parte integrantă a ritualului inițierii. Cei care îl călăuzesc pe acesta sunt animalele cărora le-a fost dat în pază, respectiv cei trei ogari și o cățea caree au rolul de mijlocitori între divinitățile subterane și sufletul ființei umane.¹²

Supraviețuirea eroului într-o situație-limită se datorează legăturii foarte speciale dintre om și câine. De altfel, ogarul ocupă un loc aparte și în simbolistica religiei creștine:

„Trimisul lui Dante (veltro) este un copoi, animal pe care îl regăsim la Dürer și care a putut fi identificat cu înainte-mergătorul celei de-a doua veniri a lui Hristos. Câinele ce scuipă foc este emblema sfântului Dominic, ai cărui călugări erau numiți dominicanes (câinii domnului), cei care păzesc casa prin glas sau vestitorii cuvântului lui Dumnezeu¹³”.

Peste semnificația păgână a acestui episod al povestirii se transpune cea a creștinismului. Furtuna de zăpadă reprezintă o variantă primitivă a botezului creștin, care îmbină elementul acvatic al vieții și al regenerării, sub forma zăpezii, și Duhul Sfânt, simbolizat de crivăț, element ceresc ce întrușchipează forța și transcendența. Eroul va renaște astfel din punct de vedere spiritual oferindu-i-se astfel un dar, acela al revelației divine. Piroteala care îl cuprinde pe vânător este expresia somnului malefic, simbol al regresivității în haos și este legată de ritualul inițierii.¹⁴

Tocmai atunci, aflat într-o situație-limită, incapabil să mai lupte pentru a supraviețui, vânătorul îndrăgostit, înconjurat de câni, se afundă în inconștient până în momentul nașterii sale. Prezența mitului *regressus ad uterum* este în mod evident în relație cu inițierea eroului.¹⁵ Povestitorul continuă călătoria de întoarcere în timpul mitic până în clipa unei dimineți de vânătoare a oamenilor primitivi. Unul dintre sălbatici, un alter ego al eroului, îi conduce pe ceilalți și îi îndemnă să vâneze mistreți, mistrețul fiind un simbol primitiv autohton al dragonului sau al demonului în tradiția creștină.¹⁶ Triumful îl întristează și el colindă singur, luând urma unei căprioare, căreia îi cruță viața, iar în locul ciutei apare o fată. Primitivul cunoaște atunci fiorii iubirii și sculptează chipul căprioarei. Frumusețea artei devine, în viziunea scriitorului, o expresie a sacralului. Imaginea caprioarei din vis are o valoare erotică în proza voiculesciană. Simbol al instinctualității și al feminității, căprioara este un animal consacrat Herei (Iunona), ocrotitoarea căsătoriei și a iubirii, iar în *Cântarea Cântărilor* este invocată pentru a ocroti liniștea cuplului :

„Vă jur, fete din Ierusalim,
Pe căprioare, pe gazelele din câmp,
Nu treziți pe draga mea,
până nu-i va fi ei voia !” (2,7)

Căprioară cu coarne de aur este închinată zeiței vânătorii, Artemis, în timp ce vânătoarea întrușchipează căutarea înțelepciunii în tradiția mistică a celților. Când are picioare din bronz, acest animal reprezintă, conform lui Paul Diel¹⁷, atingerea delicateții și a sensibilității sublime prin răbdare și prin vigoare. Peste simbolistica păgână se suprapune semnificația creștină a cerbului, ca simbol al lui Hristos și întreaga alegorie poate fi o reinterpretare a vânătorii sacre a Sfântului Hubert și relevare a adevărului divin :

„Legenda Sfântului Hubert se prezintă, de fapt, ca transcrierea creștină a unui fapt atestat de multe ori în literatura medievală de origine celtică. E vorba de întâlnirea unui om cu un animal-zână (o căprioară albă, un cerb alb etc.), care nu-i altceva decât metamorfoza animală a unei creaturi din Lumea de apoi, altfel spus, o zână. [...] În legenda creștină a Sfântului Hubert, cerbul-zână devine o metamorfozare a lui Hristos. Păstrându-și harul cuvântului, el poate influența destinul celui pe care-l întâlnește: convertind păcătosul la adevărata credință sau dezvăluind tărului adevărurile dragostei. Și într-un caz și în celălalt, cerbul și-a jucat rolul său de animal psihopomp; el a îndrumat un personaj omnesc spre ultimul adevăr. El a servit, mai ales de mediator între lumea pământească și lumea de apoi într-un moment critic de tanzie și de trecere : Samhain-ul¹⁸”.

Visul profetic oferă nu numai revelația celui dintâi moment al artei, ci exprimă și ideea unui inconștient religios. Credința în viețile anterioare, ca expresie a adevărului sacru, fără a fi o expresie a creștinismului, este preluată din religiile orientale și e înfățișată ca o revelație a subconștientului. Eroul trece, în mod alegoric, prin experiența morții și a învierii, devenind cu această ocazie, un inițiat, căruia i s-au revelat tainele divine :

„Moartea inițiativă este indispensabilă începutului vieții spirituale. Funcția ei trebuie înțeleasă în legătură cu ceea ce pregătește: nașterea într-un mod superior de a fi¹⁹”.

Simbol sacru, preluat de creștinism, *crucea* este asociată cu arborele vieții, având rolul de a realiza trecerea între lumi și de a reprezenta regenerarea întregului univers. La fel ca simbolul crucii și arborele vieții, renașterea a fost integrată de tradiția creștină, începând cu taina botezului și sfârșind cu Învierea hristică. Deși în proza voiculesciană nu se poate încadra în perspectiva strictă a dogmei ortodoxe, renașterea eroului constituie o expresie a revelației mistice, a relației personale, tainice și misterioase cu Dumnezeu.

NOTE

1. Vasile Voiculescu - *Toiagul minunilor*, Editura „Jurnalul literar”, 1991.
2. Mircea Eliade, *Tratat de istorie a religiilor*, Editura „Humanitas”, București, 2008, p. 281.
3. Idem, p. 29.
4. Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, „Univers Enciclopedic”, București, 2000.
5. Jean Chevalier, *Alain Gheerbrant* - op. cit. p. 297
6. Idem, p. 4.3
7. Vasile Voiculescu, op. cit., p. 44.
8. Cf. Mircea Eliade, *Tratat de istoria religiilor*, București, „Humanitas”, 2006, p. 185-186.
9. Idem, p. 46.
10. Mircea Eliade, op. cit., p. 151

11. Mircea Eliade, *Nașteri mistice*, București, „Humanitas”, 1995, p. 152.

12. Cf. Jean Chevalier, *Alain Gheerbrant*, op. cit., p. 327-328.

13. Idem, p. 331.

14. Andrei Oişteanu, *Ordine și haos, Mit și magie în cultura tradițională românească*, Editura „Polirrom”, București, 2004, p. 31.

15. Mircea Eliade, op. cit., p. 12.

16. Jean Chevalier, *Alain Gheerbrant*, op. cit.

17. Paul Diel, *Le symbolisme dans la mythologie grecque*, Paris, 1966.

18. Philippe Walter, *Mitologie creștină*, București, Editura Artemis, 2005, p.55.

19. Mircea Eliade - *Nașteri mistice*, Editura „Humanitas”, București, 1995, p.12.

Emil PROȘACAN

Zâmbetul ca o rochie de mireasă

Fluturi albi

Visele mele sunt zăpadă ce nu se topește, nu se topește.

În mine zăpada nu se topește.

Doar primăvara
albul zburând
prin pomii din grădină
înflorește.

Voal de mireasă

A nins cu iertare peste deșertăciune și peste toate ninsorile răstignite aici în zilele lui Pilat din Pont.

Călcăm cu sfială peste oceanul de șoapte călăuzele și-au pierdut urmele și rostul oamenii știu și nu se mai sperie nimeni nu se mai sperie e liniște

un cerc fără margini
direcția în care trebuie mears este peste tot
ninsorea nu are capăt, sfârșit, început
existată dintotdeauna
întocmai lacrimilor ce mângâie dureri.

Prizonier în clepsidră

Te-ai agățat de valul acela nisipul pe țarm era răvășit de liniștea albastră a lunii nu ți-am cerut nimic din ceea ce nu există nu ți-am cerut nimic dar zâmbetul tău era ca o rochie de mireasă îți dădea dreptul să mergi desculță spre viața ta și eu, din vis, te întrebam ce mai faci? Măine o să-ți spun că am iubit cândva o fată frumoasă pe care n-am întâlnit-o niciodată dar care semăna foarte mult cu tine.



Abisul duratei și un alt infinit



În urmă cu 35 de ani, la 4 martie 1977, teribilul cutremur a oprit rândurile scrise de A.E. Baconsky la cuvântul moarte („Traversând Alpii înzăpeziți își spusese: vezi în urma ta abisul duratei și-n față un alt infinit, adu-ți aminte de cei îngropări pe alții sfârșind prin a fi și ei îngropați și învață să disprețuiești moartea.” – Din ultimul manuscris al scriitorului, găsit pe pat după cutremur).

Poate că „profeția” sa ajunge până la noi, ca un avertisment al oglinzilor în care, orbi, credem că ne privim: „Cadavrele trăiesc – și iată corbii / rotindu-se deasupra celor vii / și membrele ce putrezesc încet / fac fapte bune – și durerea noastră / vine și pleacă (putredă și ea) / după poruncă. Umede și sumbre / sunt galeriile prin care rătăcește / destinul nostru putrezit de mult - / cine se va hrăni cu-atâta carne / ce putrezește crudă? O, metalul / cătușelor, el singur, tot mai rece, / nu putrezește niciodată”.

Panorama poeziei universale contemporane

Puține daruri de o asemenea inestimabilă valoare primește o literatură, așa cum a fost monumentală **Panoramă a poeziei universale contemporane**, trudită de A. E. Baconsky (traducere și comentarii), în prefața căreia vorbea despre: „triumful poeziei asupra încercărilor de a-i impune legile temporalității sale și principiul ei de reductibilitate.”

Și cum altfel l-am putea rememora pe Poet, dacă nu lăsând lumina blândă a asfințitului să reliefeze umbra poeziei adevărate.

Manuel Bandeira (Brazilia)

Moment într-o cafenea

Când a trecut înmormântarea
Oamenii se aflau în cafenea
Și-au scos cu gesturi mașinale pălăriile
Distrați salutându-l pe mort
Erau cu toții întorși către viață
Absorbiți de viață
Încrăzătorii în viață
Și totuși unul dintre ei se descoperi încet,
cu un gest larg

Privind îndelung spre sicriu
El știa că viața e un zbucium feroce
și fără scop

Că viața e o trădare
El saluta materia care trece
Eliberată pe totdeauna de sufletul stins.

Jorge Luis Borges (Argentina)

Tranșee

Angoasa pe-o coastă de munte colindă,
Oamenii pământii la culoare
se scufundă în ultima groapă.
Fatalismul unește sufletele celor
ce-și scâldară speranțele derizorii
în bazinele nopții.

Baionetele răsună de încheștări nupțiale.
Lumea s-a rătăcit și ochii morților o caută.
Tăcerea cântă prin orizonturi incendiate

Bertolt Brecht (Germania)

Balada văduvelor din Osseg

Văduvele din Osseg, toate în haine de doliu
veniră la Praga să-ntrebe:
Ce faceți pentru copiii noștri, oameni buni?
Astăzi încă nimic nu mâncară!
Și părinții lor sunt acolo, în minele voastre,
uciși.
Ce trebuie oare, se întrebară domnii din Praga,
ce trebuie oare să facem cu văduvele
din Osseg?

Văduvele din Osseg, toate în haine de doliu,

s-au pomenit înaintea poliției.
Ce veți face pentru copiii noștri, oameni buni?
Astăzi încă nimic nu mâncară!
Și domnii agenți își încărcară armele.
Iată, ziseră domnii agenți,
iată ce vrem să facem pentru văduvele
din Osseg,

Văduvele din Osse, toate în haine de doliu,
Ajunseră în fața Parlamentului.
Ce veți face pentru copiii noștri, oameni buni?
Astăzi le e foame și trebuie doar să mănânce!
Și domnii deputați pronunțară atunci
un discurs.

Iată, ziseră domnii deputați,
iată ce putem face pentru văduvele din Osseg.

Văduvele din Osse, toate în haine de doliu,
rămaseră noaptea ghemuite pe stradă.
Cineva trebuie totuși să facă ceva pentru noi!
Și era un timp friguros de noiembrie,
Și-atunci zăpada căzu, fulgi bogăți, liniștiți.

Iată, zise zăpada,
iată ce putem face pentru văduvele din Osseg.

E.E. Cummings (SUA)

Dacă nu poți mânca...

Dacă nu poți mânca e bine
ca să fumezi și noi
n-avem ce fuma: hai puiule
hai la culcare
dacă nu poți fuma e bine
să cânti și noi
n-avem ce cânta: hai puiule
hai la culcare
dacă nu poți cânta e bine
să mori și noi
n-avem ce muri; hai puiule
hai la culcare
dacă nu poți muri e bine
ca să visezi și noi
n-avem ce visa (hai puiule
hai la culcare)

Langston Hughes (S.U.A)

Jaz

O, arbore de argint!
O, fluvii scânteietoare ale sufletului!
Într-un cabaret din Harlem,
Șase oameni cu capete lungi cântă jaz.
O fată dansând, cu ochii îndrăzneți,
Își saltă fusta-n mătase de aur.

O, arbore care cântă!
O, fluvii scânteietoare ale sufletului!

Ochii Evei
în prima grădină
Fost-au ei poate cam îndrăzneți?
Cleopatra fu oare fermecătoare

În vestmântu-i de aur?

O, arbore scânteietor!
O, fluvii argintate ale sufletului!

Într-un cabaret ce se-nvârte
șase oameni cu capete lungi cântă jaz.

Uno Kailas (Finlanda)

Prostul și cei înțelepți

Eu râd la soare
Și râde și el.

E o prostie să râzi la soare –
Tata, mama, unchiul, mătușa
Nu râd niciodată de el,
Căci ei sunt oameni mari
Și oamenii mari sunt înțelepți
Și înțelepții nu văd nimic,
Înțelepții nu cunosc soarele.

Dar eu sunt prost
Și râd la soare.
Soare, îmi vine a crede
Că și tu ești prost –
Și râdem, tu și cu mine, de cei înțelepți.

Carl Sandburg (SUA)

Amurgul bizonilor

Nu mai există bizoni.
Și nu mai există nici cei ce văzură bizonii,
Cei ce văzură turmele lor fără număr
cum treceau pustiind în pulbere
iarba preeriei și-apoi, aplecând
capetele negre, băteau din copite
învăluți de somptuasa
vălvătaie-a amurgului.
Nu mai există cei ce văzură bizonii.
Și nu mai există bizoni.

Giuseppe Ungaretti (Italia)

Sunt o creatură

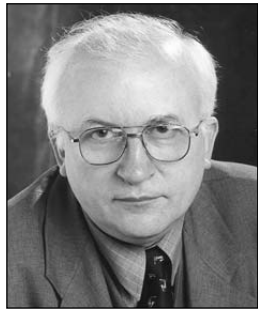
Ca și această piatră din Saint Michele
atât de rece atât de dură
atât de seacă atât de refractară
atât de totalmente
neînsuflețită,

ca și această piatră
e plânsul meu
ce nu se vede.

Moartea se ispășește
trăind.



Sculptorița Milița Pătrașcu - noi contribuții



Dr. Dan BRUDAȘCU

Recent, cunoscutul și apreciatul om de cultură **Victor CRĂCIUN**, a publicat, sub egida Ligii culturale a românilor de pretutindenii (al cărei președinte și fondator este), la Editura Semne, 2011, volumul **Portretul-Autoportret Brâncuși de Milița Pătrașcu și Brâncuși** (versiunea 1938). Lucrarea, extrem de bogat ilustrată cu reproduceri după lucrări brâncușiene și ale artistei evocate, dar și cu fotografiile și documentele legate de activitatea și viața ei, este una din cele mai reușite exegeze consacrate celei mai înzestrate femei sculptor româncă din secolul de curând încheiat.

După un succint, dar extrem de convingător argument, în care autorul explică menirea acestui studiu, respectiv „să stabilească ansamblul legăturilor dintre Brâncuși și Milița Pătrașcu”, Victor CRĂCIUN își structurează lucrarea în 7 capitole, extrem de atent și minuțios redactate, aducând, nu o dată, clarificări esențiale asupra aspectelor mai puțin cunoscute sau controversate legate de viața, activitatea sau relațiile dintre cei doi sculptori remarcabili ai secolului XX. Cu o bună știință a subiectului abordat, Victor CRĂCIUN ne invită în universul de creație al celor doi, neuitând, însă, să completeze informația cu detalii extrem de incitante despre relațiile dintre ei. Pentru că după cum, pe bună dreptate, afirmă el: „Pe cei doi i-au legat deopotrivă arta, dar și o mare prietenie. O prietenie care a durat din 1919 până la moartea lui Brâncuși, din care Milița Pătrașcu a câștigat preceptele / dimensiunile artei moderne, iar România avea să-și îmbogățească patrimoniul artistic cu Ansamblul de la Târgu Jiu, pentru că ea este cea care a impus ideea ca Brâncuși să înfăptuiască aceste sculpturi arhitectonice, unice în lume”. Deoarece numele Miliței Pătrașcu, dar și activitatea sa artistică sunt, din păcate, puțin cunoscute azi, ne permitem să oferim cititorilor, sintetizând informațiile bogate cuprinse în cartea citată, dar și din alte surse, câteva date minime.

După cum se știe Milița Pătrașcu (uneori cunoscută și drept Milița Pătrașcu sau sub ortografia Militza Pătrașcu - **31 decembrie 1892**¹, Chișinău, - februarie 1976, București) a fost o extrem de talentată artistă plastică, sculptoriță și portretistă română, participantă la mișcarea artistică de avangardă din țara noastră, din perioada interbelică, mai ales la gruparea mai moderată constituită în jurul revistei **Contemporanul**, o neîntrecută maestră în arta portretului.

Copilăria și-a petrecut-o la Nisporeni, unde a încercat pentru prima dată să modeleze figuri din lut. Studiile liceale le-a urmat în orașul Chișinău, după care s-a înscris la Școala de Arte Plastice „Stroganov” din capitala imperiului țarist, Moscova, unde a studiat sculptura, în anii 1907-1908, în atelierul profesorilor **Konionkov** și **Dziubanov**. În anul 1909 se constată că ea studiază, de asemenea, literele și filosofia la Institutul „Bestujev” din Sankt Petersburg. În anul următor, respectiv în 1910, Milița pleacă la München, unde va lucra la Academia de pictură, sub îndrumarea maestrilor avangardei europene, **Wassily Kandinsky** și **Alexei von Jawlensky**, și va lua contact cu echipa de creație constituită în jurul

revistei germane **Jugend**. Din Germania a decis să plece la Paris², unde, pentru început, lucrează în atelierul lui **Henri Matisse** și **Antoine Bourdelle** (1910-1914). În 1919 a participat la **Salonul Independenților** cu un bust. Tot atunci, face cunoștință cu sculptorul român Constantin Brâncuși³, o celebritate în cercurile artistice din capitala franceză, care îi devine ghid în lumea sculpturii moderne (1919 - 1923). Potrivit istoricilor și specialiștilor din domeniul artei sculpturii și istoriei artelor, amprenta personalității artistice a Miliței Pătrașcu poartă urme ușor sesizabile ale măiestriei lui Constantin Brâncuși, care a reprezentat pentru ea un câmp magnetic în care a gravitat toată viața. Tot Brâncuși, potrivit lui Victor Crăciun, a fost cel care, deși extrem de zgârcit în formularea de aprecieri elogioase la adresa operei confrăților, „i-a oferit Miliței Pătrașcu cel dintâi și cel mai de seamă omagiu când în fața uneia dintre lucrările sale i-a spus: «Ești mai tare decât Rodi»”⁴.

Potrivit lui Victor Crăciun: „Când se întorcea definitiv în țară, la sfârșitul anului 1923, Milița Pătrașcu era o personalitate recunoscută în sculptură la Paris, participând și la expoziții în alte țări”⁵. Tot acesta mai subliniază aptul că: „1927 este un an de boltă pentru activitatea artistei. Nu se împlinesc nici cinci ani de ședere în țară și Milița Pătrașcu devenise o personalitate cunoscută și recunoscută. Numele ei figura în cronici și eseuri, era menționată în articole de ansamblu privind creația unei perioade, era pusă în legătură cu gruparea de artă modernă din țară și, bineînțeles, cu Brâncuși”⁶.

În anul 1925 ea s-a căsătorit cu Emil Pătrașcu⁷ și s-a stabilit la București. Aici, ea se încadrează în mișcarea de avangardă a grupărilor **Contemporanul**, **Grupul nostru**, **Crite-ion**, și tot în 1925 participă la expoziția inter-națională organizată la București de revista **Contemporanul**. În cadrul Salonului Oficial expune compoziția **Joc de pisici**, care este premiată. Între 30 mai - 11 iunie 1927 expune, la **Galeria Briant-Robert**, împreună cu Georges Valmier, care a expus 36 de acuarele. Vizitându-i expoziția, care a fost un succes personal excepțional al artistei, potrivit lui Victor Crăciun, Constantin Brâncuși i-ar fi spus: „Ai lucrat enorm și cel puțin trei lucrări sunt de excepție”⁸.

Tot în anul 1927 ea realizează mozaicul fântâni Miorița⁹ din București. La cea de a doua expoziție a **Contemporanului** din 1930 în **Sala Ileana** expune alături de alți artiști de valoare, între care Marcel Iancu, Irina Codreanu. În acest an participă și la expoziția de Artă românească din Amsterdam.

În anul 1932 face parte din grupul de inițiativă care organizează în **Sala Ileana** expoziția **Arta Nouă**. În cadrul Salonului Oficial din același an prezintă portretul actriței Marioara Voiculescu, iar în căutarea unor noi posibilități de exprimare artistică se duce în Iugoslavia unde studiază opera sculptorului **Ivan Mestrovic**. În anul 1933 participă la **Expoziția mondială de artă futuristă de la Roma** și la a treia expoziție a **Contemporanului** organizată în **Sala Mozart**. În anii următori va expune în Germania, Italia, Austria, Anglia și Franța. Până în 1944, ea va expune și în diverse saloane basarabene, realizând în 1938 bustul lui Zamfir Arbore, care a fost expus la Chișinău, dar care după 1940 a dispărut.

Sculptura Miliței Pătrașcu reprezintă, în primul rând, un act de rezistență în fața distrucției imaginii. Demersul său păstrează ambițiile instantaneului și rigorile compoziției clasice, întâlnite deopotrivă în arta începutului de secol. Acest lucru o va ajuta, în lunga perioadă în care lucrează cu Brâncuși, să se apere te tentația imitării marelui său maestru și să nu încerce gestul simplu al abstracției. Grație talentului, dar și culturii ei deosebite, Milița Pătrașcu dovedește inteligența formației și măsura dictată de temperamentul său, preluând din lecția lui Brâncuși abia sesizabilele deviații formale, care distig și dau prospețime lucrărilor sale.

Portretele reprezintă un capitol vast, distinct, în opera Miliței Pătrașcu¹⁰, mai ales după epuizarea fazei avangardiste în jurul anului 1930. Într-un mediu artistic în care, atât în țară cât și pe plan european, sculptorii de talent nu lipseau, ea se impune și devine o portretistă din ce în ce mai solicitată. Cu prilejul expoziției din anul 1934, organizată împreună cu Marcel Iancu, criticul de artă Petru Comarnescu scria: „Însușirea principală a Miliței Pătrașcu rămâne calitatea de temelie a sculpturii însăși: cultul formei pline, legată de spațiu și lumină”. Artistă nu caută în chipul celui portretizat o dominanță expresivă, ci reconstituie, în ansamblul detaliilor, atributele unei personalități. Portretul actriței Elvira Goideanu, goală până la brâu, este naturalist și discret hieratic în același timp, preluând îndrăzneț și neconvențional tipologia clasică a bustului fără brațe. Portretul în marmoră al unei alte actrițe cunoscute, Agepsina Macri, soția lui Victor Eftimiu, expus la Salonul Oficial din anul 1934, încalcă, de asemenea, uzanțele timpului, în care nu era permis ca portretul unei persoane clar individualizate, bine cunoscute în epocă, fie ea și actriță, să fie reprezentată cu sâni goi. Nimic frivol, însă, în această remarcabilă sculptură, monumentalitatea și statismul acestui portret trimit la antichitatea clasică, în numele căreia nuditatea putea fi acceptată.

De la figuri generice, care suportă trimeri vag simbolice cum e **Steaua nordului** sau de la posibilul autoportret cu titlul **Mască** și până la portretele din anii săi de maturitate, unde particularizarea fizionomică și caracterologică și conținutul emoțional devin prioritare, Milița Pătrașcu a testat neobosită multiplele posibilități ale unui gen artistic deosebit de dificil.

Ca pictoriță, a realizat portrete pentru Ion Vinea, Mihail Jora și Liviu Rebreanu.

Ca sculptoriță, după cu am subliniat, ea a fost elevă a lui Constantin Brâncuși, în al cărui atelier din Paris a început să lucreze în anul 1919.

Monumentul Eroilor Regimentului 13 Artilerie, din Constanța este o creație a artistei Milița Pătrașcu, din 1925. El este format dintr-o coloană înaltă de trei metri, susținută de un soclu hexagonal de 75 cm, în capătul căreia, pe un glob metalic stilizat, se află un vultur de bronz cu aripile desfăcute. Este amplasat pe bulevardul Tomis, iar o copie a monumentului se află la Muzeul de Artă din Constanța.

În anul 1936, Militza Pătrașcu a ridicat, la Târgu Jiu, un monument în onoarea Ecaterinei Teodoroiu. Monumentul, realizat

(Continuare în pag. 17)

din travertin italian, cu dimensiunile 2,90 x 1,60 m și înălțimea 2,10 m, este denumit **Mausoleul Ecaterina Teodoroiu** și are forma unui sarcofag de piatră albă, pe un postament cu trei trepte, pe care este amplasat un basorelief ce prezintă scene din viața și activitatea militară a eroinei de la Jii .

Fântâna Miorița, din București, inau-



gurată în 1936, are părțile laterale decorate cu un mozaic în alb-negru, realizat de Milița Pătrașcu, cu scene din balada Miorița.

Bustul lui Alexandru Odobescu, amplasat în Rotonda scriitorilor din Parcul Cișmigiu din București, a fost inaugurat în plin război, respectiv în anul 1943.

Milița Pătrașcu a realizat și bustul de bronz de pe mormântul mării actrițe Maria Filotti, de la cimitirul Bellu din București, bust care fost furat de autori necunoscuți.

Tot de mâna ei a fost plămădit bustul lui Constantin I. Nottara.

Sculpturi ale sale sunt expuse la Muzeul Zambaccian din București și la Muzeul de Artă din Tulcea. La Muzeul Literaturii Române din București, Milița Pătrașcu este prezentă cu trei busturi: Octavian Goga¹¹, Mihail Sadoveanu și Tudor Vianu.

În data de 25 aprilie 2001, în Piața Dorobanți din București s-a inaugurat parcul Constantin Brâncuși. Pe locul unde altădată se afla statuia Statuia Lupoaiței din București, a fost amplasat un bust al lui Brâncuși, realizat de Milița Pătrașcu.

Printr-o hotărâre din anul 2002, Ministerul Culturii și Cultelor a alocat fonduri pentru realizarea unei copii a bustului **Chip de fată** de Milița Pătrașcu, spre a fi donată domnului Gilbert Money Câmpeanu, deținătorul arhivei originale a lui Nicolae Titulescu.

Lucrarea lui Victor Crăciun aduce și importante informații legate de drama trăită de artistă și familia sa în perioada comunistă, raporturile avute cu autoritățile vremii, dar și tracasările la care au fost supuși de Securitatea Statului.

Milița Petrașcu și soțul ei, inginerul Emil Petrașcu (1890 - 1967), fost profesor la Academia Militară, au fost urmăriți de Securitate. Emil Petrașcu, doctor în științe radiofonice, a avut „convorbiri suspecte din 1942 cu diferite elemente din Turcia. Tot în acel an a vizitat Legația Turciei”. Aceste indicii sumare au fost suficiente pentru ca Direcția a V-a a Securității să-i deschida, la 7 aprilie 1956, **Dosar de verificare individual**, fiind suspectat de spionaj în favoarea statului turc.

În alt document al Securității, a apărut o caracterizare pe măsura ostilității artistei față de regimul comunist: „Petrașcu Milița, sculptoriță. n. 1892. În discuțiile purtate cu elementele care au format grupul ei de prieteni se dovedește a fi o dușmancă înrăită a regimului democrat-popular, a Partidului și a Uniunii Sovietice. Aproape în fiecare zi, la fiecare discuție pe care a purtat-o cu cineva în casa ei nu uita să calomnieze regimul nostru și să aducă

cele mai murdare injurii partidului, conducătorilor săi și conducătorilor Uniunii Sovietice. Împreună cu soțul său și cu alte persoane ascultă regulat, în fiecare zi de mai multe, ori posturi de radio imperialiste, iar calomniile înregistrate le răspândește imediat multiplelor sale cunoștințe, născocite probabil de ea toate acestea având drept scop întreținerea speranței în ziua eliberării care o așteaptă să vină din Occident(...)”.

Valoroasa lucrare datorată lui Victor Crăciun, unul dintre cei mai avizați brâncușologi ai momentului, oferă o mulțime de alte date interesante, definitorii legate de raporturile de colaborare dintre cei doi mari artiști, dar și alte informații de reală importanță pentru înțelegerea operelor lor. Din această perspectivă, credem că lucrarea lui Victor Crăciun se va număra printre lucrările de referință pentru cunoașterea și înțelegerea operei brâncușiene sau a sculptoriței Milița Petrașcu - repere majore ale plasticii românești și europene a secolului XX, fiind de neocolit de cei care, în viitor, se vor apleca asupra celor doi mari artiști români.

NOTE

1. În legătură cu data nașterii sale, există mai multe opinii. Artista însăși, într-o convorbire avută cu scriitorul Victor Crăciun (vezi Victor CRĂCIUN, **Portretul-Autoportret Brâncuși de Milița Pătrașcu și Brâncuși**, Editura Semne, 2011, p. 20) precizează că s-ar fi născut cu 10 ani mai devreme, respectiv în anul 1882. Ar fi optat pentru varianta nașterii sale în anul 1892 pentru a evita o atitudine de respingere, pe criteriul diferenței de vârstă, din partea familiei soțului ei Emil Pătrașcu, născut în anul 1890. Potrivit mentalității vremii, era greu de acceptat o diferență atât de mare între soți, îndeosebi când cel mai în vârstă era soția.
2. Decizia ei nu este deloc singulară sau întâmplătoare. Pentru majoritatea artiștilor din întreaga Europă și nu numai, capitala mondială a artei pare a fi fost considerat Parisul - orașul luminilor. Mulți artiști sau scriitori au primit consacarea sau recunoașterea în țara lor fie după efectuarea studiilor la Paris, fie după admiterea lor la diverse evenimente artistice, expoziții de gen îndeosebi, organizate sau găzduite în capitala franceză.
3. Vitor Crăciun redă, în volumul citat (p.20-21), precizarea artistei legată de momentul și modul în care l-a cunoscut pe Brâncuși: „Asta s-a întâmplat imediat după Primul Război Mondial, în 1919. Îl adusesse în atelierul meu din Rue Belloni pictorul Survage ... A revenit a doua zi și am pornit spre o piață ... să-mi cumpăr o tejghea de lemn masiv pentru sculptură. În aceeași zi mi-a pus ciocanu și dalta în mâini. Și astăzi păstrez ciocanul la care el i-a fixat atunci o dârjală de lemn ...”
4. Op cit., p. 29.
5. idem, op. cit., p. 30.
6. ibidem, op. cit., p. 39-40.
7. Soțul artistei este, pe drept cuvânt, considerat fondatorul Radiodifuziunii române.
8. ibidem, op. cit., p. 40.
9. Rememorând acele momente, Octav Doicescu, un apropiat colaborator al artei, avea să declare, peste o jumătate de veac: „Fântâna Miorița a fost o sărbătoare a bucuriei. Am colaborat exemplar cu Milița. Era un om de distinsă cultură, văzuse marile fântâni ale Europei și dorise să facem pentru București alteceva” (op. cit., p. 42-43).
10. V. Crăciun este de părere că: „Cu Milița Petrașcu sculptura românească atinge momentul ei cel mai înalt în arta portretului”. El citează, în acest sens, și opiniile cunoscutului critic de artă Petre Comarnescu, care, în 1945, considera că: „Milița Petrașcu este una din cele mai adevărate și rare sensibilități pe care le are arta românească actuală... În momentul de față, pictura nu are un portretist de valoare și semnificația portretelor-sculpturi ale d-sale” (idem, op. cit. 45-46).
11. La Casa memorială a poetului de la Ciucea există



un bust, în ghips, al acestuia, realizat de Milița Pătrașcu. Sculptorița a avut strânse legături cu Veturia GOGA. După eșecul acesteia de a realiza, cu sprijinul lui Constantin Brâncuși, la inițiativa acestuia, mausoleul lui Goga la Ciucea, Veturia a recurs a sprijinul Miliței Pătrașcu. Datorită acesteia, Veturia se încumetă să înceapă singură construcția mausoleului încă din anul 1938, anul morții fostului prim ministru al României, urmând a-l finaliza abia în 1958. Milița Pătrașcu a realizat efectiv o troiță, amplasată și în prezent în vecinătatea mormântului provizoriu, situat în vecinătate bisericeții din lemn, datând din 1575, adusă de la Gălpâia (Sălaj), dar și desenele după care au fost executate panourile cu mozaic din interiorul și exteriorul mausoleului. Tot de la Milița Pătrașcu, se pare, Veturia Goga a desprins și tehnica executării efective a mozaicului din sticlă de Murano. Nu excludem posibilitatea ca, având în vedere legăturile de prietenie existente între Brâncuși și Milița Pătrașcu, aceasta să-și fi informat mentorul despre noul ei - mers artistic și chiar să fi beneficiat de sugestii și recomandări din partea acestuia.

Autorul volumului de față pare a nu fi cunoscut acest aspect și, deci, nu aduce nici un fel de clarificări sau noi date, utile în elucidarea acestei colaborări. Deși el declară că a avut mai multe discuții cu sculptorița, nici aceasta, în mod surprinzător, nu pare a fi simțit nevoia vreunei confesiuni în ceastă privință.

La fel de surprinzător este pentru mine și faptul că în perioada în care m-am aflat în preajma Veturiei GOGA, aceasta nu a fost prea generoasă în a vorbi despre fosta ei colaboratoare. Iar aceasta, spre deosebire de alți foști colaboratori ai Veturiei, inclusiv din domeniul artistic, nu a mai vizitat-o la Ciucea și nici, din câte îmi amintesc, nu s-a aflat în legături epistolare cu ea. Ar fi, cred eu, extrem de interesant și util de dezlegat enigma acestei răceli survenite între Milița PĂTRAȘCU și Veturia GOGA. Nu cred că poate fi vorba doar despre dorința sculptoriței de a evita inutile complicații cu autoritățile comuniste, care țineau sub strictă și permanentă supraveghere nu doar ceea ce se întâmpla la Ciucea, ci și deplasările, întâlnirile și contactele (epistolare și telefonice) avute de Veturia GOGA. Sugerăm, deci, autorului ca, pe baza fondului documentar moștenit de dânsul de la Milița PĂTRAȘCU, dar și a altor surse documentare, să abordeze și acest aspect aducând clarificările ce se impun și care, credem noi, interesează deopotrivă opinia publică și pe specialiști.



Cele mai frumoase poezi Antologie Fereastră

Leonard ANCUȚA

Înăuntru e tot

Înlăuntru meu încape tot ce e dinafară
și dacă vrei să mergi
la mizil sau oriunde
atunci prin mine trebuie s-o apuci
și dacă vrei să iubești un bărbat
atunci prin mine începe să-l cauți
în mine sunt toate de parcă dumnezeu
a făcut lumea
după chipul și asemănarea mea
iar atunci când se bărbierește cu briciul
și se taie
sîngerez turme întregi cît oceanul în asfințit
dar să știi că niciodată nu m-am simțit
așa gol
ca atunci când groarii se odihneau
lîngă movila de pămînt reavăn
și gaura aia în tină
se căsca precum o galaxie nelocuită

Silvia GOTEANSCHI

iepuri din pălărie

Când voi fi mare o să fiu magician,
așa se gîndea mihai
și se hrănea cu gîndul acesta
și răutatea corpului său
se hrănea cu gîndurile acelea,
nu știu, nu știu care va fi steaua lui,
dar medicii spun că va cădea sigur
în câteva zile
și acolo unde va cădea,
vom amplasa o arenă de circ,
va fi mare spectacol și multe bilete vîndute,
cai arabi, urși dresați, porumbei negri,
mihai va scoate iepuri din pălărie

Raluca SANDOR

Abur încet se ridică

Iarna tata pleca la vînătoare de iepuri
pe hol pașii lui înțepau tăcut dimineața
mirosea a cafea tata avea un halat alb
să fie ca zăpada să fie invizibil
îmi făceam griji că va rămîne așa
că vor veni toți iepurii lumii și
vor săpa galerii în zăpadă în tata
mama șoptea vezi să nu te împuște
dar el se întorcea bine de fiecare dată era bine
cu rucsacul kaki mirosind crud a căldură
a moale a moarte a foame
deasupra lucrurilor zâmbetul stelar al tatei
era pace dincolo de geamul bucătăriei
alunecau zepeline de zăpadă era bine
deasupra cuțitului

Liviu OFILEANU

XXXVII

și chiar literatura în care ne-am pus nădejdea
pentru memoria semenilor noștri de mâine
nu poate reține chipul
fericirii noastre chinuite
tremuraturile coastelor tipărite cu ranga
visul drogatului găsit împușcat în garaj
dragostea interzisă reptilismul ființei
care o denaturează nu poate reține nimic
fiindcă nimicul asemenea pămîntului
e o materie cu densitate amnezică
își amintește fragmente din lumile
care au fost multe verigi sunt dispărute
oase și pagini pline de nicotină

asemenea manuscriselor salvate din biserici
cu hîrtia palidă și bătrână
hîrtia care uită

Virgil DIACONU

Dimineața



În fiecare zi, o armată de vrăbii
îmi deschide fereastra.
În fiecare zi, gălăgia lor îmi aruncă în față
dimineața.

Dimineața, prințesa aceasta de cartier
care își bagă nasul peste tot, prințesa
cu capul plin de vrăbii,
care mă plesnește peste ochi cu palmele ei
luminoase
și mă umple de cântec.

În fiecare zi, o armată de vrăbii
îmi deschide fereastra,
joacă șotronul pe masa mea,
printre manuscrise.

Nici nu mă trezesc bine și camera
se umple de larma lor.

Toate au să-mi spună câte ceva.
Toate mă ceartă pentru grădina mea
de umbre,
pentru visele rupte; pentru
trandafirii mei negri.

Ziua mea începe cu o zarvă de vrăbii.

În fiecare dimineață ele trag de pe mine
leșul tristeții ce mă acoperă.

Eu voi pleca să cuceresc lumea
cu o legiune de vrăbii.

Voi pleca să cuceresc lumea
cu un singur poem.

Da, cu o singură vrabie mă lepăd de întuneric
ca de o haină veche.

Deniz OTAY

ultima ta cămașă

singura mea rochie de mireasă

fiecare cămașă de forță în care
s-a zbatut mama mi se adâncește
tot mai tare în brațe /nu le dau
drumul sunt ultimele în care
a lăsat o urmă

de acum mă pîndește gîndul că
e rîndul meu să le îmbrac sunt
singurele lucruri pe care
mi le-a lăsat. o aleg pe ultima,
purtată la plimbarea

de dimineață când doamnele își
îmbrăcau rochiile de vară ca scoase din cutie
ultima în care și-a spus crezurile prin
somniașii agitați de atîta vreme

//eu auzeam ce spui mamă ei te îndopau
cu pastile să-ți potolească crizele//

și acum îți îmbrac ultima cămașă
ca pe o rochie de mireasă/ te aud și te văd
tot mai clar

apropie-te le voi spune despre ce vorbeai și
cum îți uitai cuvintele din cauza caniculei/așa
se întîmplă pe timp de vară
dar acum a venit iarna și îmi îngheață
lunile de comă pe care încă le port în brațe/
cămășile îmi rămân undeva în pînțe

or să audă despre tine mamă chiar de-ar fi
să mă lege în propria mea rochie de mireasă
orice numai să îmi salvezi caii
uitarea e o altfel de moarte/ lucrează
curat cu mănuși albe de cauciuc
pe holurile astea unde
noaptea își înfulecă singure
întunericul și ne lasă
descoperiți fără colțuri în care
să agonisim gînduri să nu ieșim goi de aici
or să ucidă caii mamă
tu ia-i și când or să cotrobăie
în sertare ei să fie
plecați de mult. eu
ți-am spus de când am ajuns
cailor mei nu știu să zboare
în grădinile sub care
putrezesc alții ca mine
ia-mi caii mamă ca și când ar fi ai tăi
pe mine lasă-mă aici/ eu
nu mă tem de fotoliile electrice ale morții
întreabă caii de amintiri
să ai ce să îmi povestești
când mă voi întoarce

Carmen-Manuela MĂCELARU

O lume nevăzută

în tine am călătorit și ziua și noaptea
cu trenul, cu avionul
cu sandale, cu picioarele goale
pe miriști, prin mlaștini
prin multe păduri
am stat lîngă sobă împreună când afară ninge
am alunecat pe tobogane
ne-am dat în leagăne
de oameni fericiți temporar
am spart nuci
cu impresia că am făcut
cele mai miraculoase lucruri

în tine am văzut cele mai frumoase muzee
cele mai vechi scrieri erau pe umerii tăi de lut
uscați la soare ca niște bulgări de argilă
în tine m-am înfășurat ca o mumie
pregătită pentru toate viețile
mi-am scris pe sarcofag numele
dinaintea nașterii

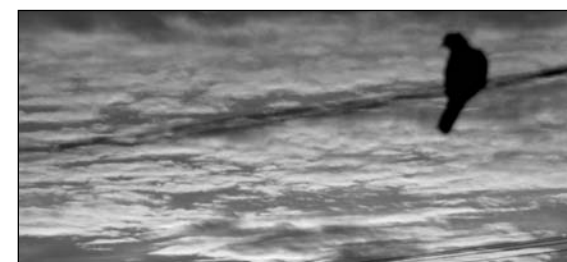
în tine am văzut
cei mai puternici cai appaloosa
cum alergau pe ziduri rupestre
am colindat toate peșterile cuibărite în oase
pașiștile cu turme de bizoni
și ascultam cântecele indienilor sioux
ți-m ucis de câteva ori copii, soția
am dat foc la casa în care chipul ți se schimba
după fiecare noapte de dragoste

tu ai fost lumea mea

te-am sărutat cu intestinele, cu toată
cutia toracică
am mers prin pietriș pînă mi-a dat sângele
strugurii copti, vii
pulsau pînă rochia mi se lipea de corp

în tine mi-am depus bijuteriile, cojile de pâine
ochii, silabele și cam tot ce mă durea

dimineața sub cămașa ta se vede și acum
povestea asta întinsă
cum apare după ploii ca un soare destrămat





Emil NICULESCU

Liviu Vișan - Ordinul „Bene bibenti”

După *Licențioase* (2001, două ediții, în cadență cu numărul de licențiați ai tranziției), Liviu Vișan propune unor cititori un jurnal de benevolă captivitate - *Închisoarea de maximă alcoolemie* (Editura „Detectiv literar”, 2011) - , în total dispreț față de transatlanticele societăți ale alcoolicii anonimi, compatibile cu clasa 0 (zero) din proiectata rectificarea a învățământului național.

Celularizatul are, credem, în vedere și că, în urmă cu aproape o jumătate de veac, deținuții din lagărul socialist se liberau dintr-o pușcărie cu gratii într-una mai mare, cât perimetrul marcat de bornele statale (literatura penitenciarelor atestă, de multe ori, acest noician, ontologic „sentiment al ființei”). Pe un astfel de fond, sindromul boemei (literare și artistice) dobândește largi arii de manifestare.

În cazul prezent, este vorba despre o propensiune ce premerge „liberarea” de sub arme, avându-și debutul la vârsta lui Peciorin, undeva în Bărăgan: „Călătoream cu-n tren de noapte iarna,/ de mine se-ncălzea o navetistă,/ c-o mână-mi deschidea încet vestonul/ la nasturii cu stemă comunistă.// (...) Mă întorceam ca dintr-o dezertare,/ fusesem după un cazan de țuică,/ nu mă gândeam să legăn pe picioare/ aroma unui trup de nevăstuică.// Și în balansul trenului de noapte,/ la un macaz i-am lunecat sub crupă/ că n-am să uit nicicând călătoria/ pe când eram locotenent de trupă” (*Tren de noapte*).

Viața „de garnizoană” din junețe își avea soroacele ei, bine reglementate, de ordine exterioară și dezordine interioară, armonizate și, într-o anume securitate, exersate: „La polul sud al vieții și-al plăcerii/ muierile atacă oficerii/ (...) Precum iubirea-nvinsă de uitare/ atât de rece-i vinul în pahare/ și bravii combatanți cu-a lor femele/ închină cu mânușile de piele.// Noroc să fie de război și pace/ când șnurul la corsete se desface/ și nimeni nu va apăsa pe clanța/ ce strașnic o păzește ordonanța” (*Bal la popotă*). Căpitanul Alexandru Hrisoverghi, autorul unei ode - elegii la „Ruinele Cetății Neamțului”, și-a ruinat sănătatea, murind de tânăr (1837), se zice, înregistrează și G. Călinescu, tocmai datorită unui riscant salt de la fereastra unei boieroaice măritate, ajungând, după aterizare și depoziția unor contemporani, „un cadavru care abia mișcă”. Sic transit... Mai târziu, pe vremea „Junimii”, oficerii Carol Scrob și Th. Șerbănescu au exaltat, cu succes de stimă publică, ofensivele lor amoroase (puse, de multe ori, pe note muzicale), exersând tacticile și starețile licice ale epocii. O afectată și bine patinată romanțiozitate cu aer naiv ironic se reflectă în tartajele enluminate de o nostalgie cu irizări villoniene: „Răsfățate din trei părți/ fetele stau între cărți/ precum vinul în stacane/ precum sfinții în icoane.// (...) și-n poveștile uitate/ printre file netăiate/ și-ar dori un căpitan/ mais, ou sont les neiges d'antan?” (*Poemul fetelor - din bibliotecile - mari*).

După (dumasienii) douăzeci de ani, dacă nu mai mult, situația câmpului de luptă se modifică, de unde și prezența unor naturi (aproape) statice/moarte, animate, dacă se poate spune așa, lectorul percepând mai degrabă ravagiile unui peisaj baudelairean, dar tras la spațiul hivernal mioritic post bellum: „Printre cărți și artefacte/ într-o șambură de bordel/ sta o pasăre de noapte/ pe un stârv de colonel.// (...) Se-auzea prin cercevele/ un colind cântat de Hrușcă/ plușul de pe canapele/ mirosea a praf de pușcă.// Luptătorul avea porthartă/ și, vă rog să țineți minte,/ ordin: artă pentru artă/ și nu dinte pentru dinte” (*Istoria de război*).

Fostul cavalier al meselor mai mult prelungite decât rotunde, de pe la „Tismana” și (în urma unor scurgeri de informații) alte locuri de închinare, *id est toastare*, se poate ipostazia într-o frescă, prin contaminare, cam afumată, în chip de iohannit (fiindcă, în traiecul potatoric unei „guri de aur”, chiar și la vreme de criză, merită să ființeze o beregată de argint) decapolit: „Îmi iau în brațe căpătâna/ albă și mare, cum e luna/ cu ochii afundați cât pruna/ și-o port sub brațu-mi stâng, la cer/ ca pe un coif de cavalier/ din care-am scuturat țărâna” (*Decapitări*). Este, dincolo de hieratismul creștin, ce poate aluneca în ludic-macabru medieval dans al morților, dezgropata deviză „păgână”: „carpe diem!” În preajmă stăruie iluzia trecerii într-o altă existență și geografie (levantină), pe care „evadații” de bună voie o pot întrezări, în extremis: „L-au fost zărit un caraliu/ când încă mai părea că-i viu/ deși săltase în etern/ pe ulița Vieille Lanterne.// Dar lațul atârnat de gard/ de care spânzura Gérard/ părea fereastra unui nou/ fantastic luminat hublou/ prin care se uita-n Levant/ fantoma unui prinț șarmant./ așa cum mirele se-ncruntă/ când este gata pentru nuntă” (*Balada lui Gérard de Nerval*).

Aerul multora din textele lui Liviu Vișan descălecă și din „fotografia”, sau, cum notau scriitorii noștri pașoptiști, „figzionomia”, realizată de *Romulus Vulpescu* unui „deblocat”, după războiul de secesiune („Mă voi retrage din viața civilă în viața privată,/ cum șade bine unui colonel deblocat sudist./ păstrând doar un glonț de argint,/ ca pe ac de cravată,/ și scârțâitul cizmelor gloriei, trist” - *Western-baladă pentru asul de pică*), pus pe tratament cu scotch, în Tumbstone, evocându-l, duminical, pe Calamity Jane. Justificarea propensiunii de negare a oricărui protectoare abstenențe este „derivată”, sofisticat și tendențios, dintr-o legendă despre Megas Alexandros, deja fructificată baladesc, în sensul ei original, de Ștefan Aug. Doinaș: „Un colonel din alte vremuri/ deprins cu tainele agapei/ acum își prăpădește solda/ cu-nțelepciune: o dă ape!// (...) Căci setea lui, din altă lume/ ca a cămilei, în deșert,/ n-o poate potoli cu apă/ și nici cu ceai, oricât de fiert.// Așa că porția de apă/ pe care-o are în bidon/ o dăruiește-n întregime./ ca Alexandru Macedon” (*Odă apeii*).

În zona calamburului, jocului și translațiilor temporale se înscriu benigne notații oțioase: „M-am îndrăgostit de iada/ blândă-a unui țap de bere/ ca Pericle de Elada/ ca poezii de himere.// Prin păduri de conifere/ iada mea poartă cercei/ nu din vre-o urece-a Herei/ ci din ciucuri de hamei” (*Balada bătrânului păstor*); sau: „lângă-un păr cu țâța pară/ ca o

burtă de chitară” (*Poem vegetal*).

Genealogistul creditează, de amorul artei și al amicitiei, fantastice arhondologii: „Eugeniu dacă vrea,/ mai și vinde dar și bea/ ce pictează fără voia/ prințu-tizului Savoia.// Dar nu bea și e sarcastic/ dacă-i dai să bea din plastic./ nu din halbele vetuste/ cu capac să nu dea muște/ (...) motivând și mai sarcastic - /numai ca artist e plastic.” (*Balada nepotului strănepotului prințului Eugeniu de Savoia. Pictorului Eugeniu Raportor*).

„Închisoarea” lui Liviu Vișan, care se prezintă la raport în frontul restrâns al evadaților „în lirica folk-cită”, cum remarca George Astaloș, găzduiește un pluton de prieteni, cărora, la apelul de seară, le conferă, în uitata și nobila tradiție macedonskiană, ordine și decorații, grade și funcții, crochiuri de pe malul erodat de Laethe și, paradoxal, de o duioasă, palpitândă afectivitate ironică - viziera pe care acei delicați, spre camuflată pu-doare, o coboară; unui poet și matematician, îi dăruiește, spre pildă, o „mână” norocoasă: „Ce-zar, ce zar, ce zaruri rare/ aruncă Cezar pe cărare/ precum maratonistii lesne-și/ aruncă oasele din glezne.// (...) Iar zarul azvârlit în cale/ dezleagă șiruri integrale/ cu osul nins ca-ntr-o orgie/ de neagră numerologie” (*Dublă mare*). O generozitate boemă, amintind de baladele singaporene ale lui Tudor George, zis Ahoe, își revărsă prodigiile peste „Levantgarda” statornică dar ezitantă, de la Ivan Turbincă Ivanov, „pictorul răstignit pe un nud când era proaspăt și-ncă ud”, până la alt „sudist”, proprietar de negresă, cocoș de tablă și armă cu lunetă, Marian Drăghici, „ce poartă-n barbă licurici”.

Un „sonet vibrant”, dedicat parizianului autor al piesei „Vin soldații”, filmează nu misiuni de supraviețuire, ci viitorul campament al acestei „tagma cum laudae” („Părinte, vom juca în cer șotronul/ aplaudați de nimfe și de zei,/ daimonul poeziei va da tonul/ scoțând cu deștial dopul la bouteille.// (...) Vom poposi în albul de hârtie/ deschis ca o fereastră spre pustiu/ hrânindu-ne de la distilerie/ cu o cerneală seacă de rachiu”). Petrecerea la care „Craii galăgioși gustându-și berea,/ sătui de amalgamul de cultură/ își socoteau pe degete plăcerea/ optând între femei și băutură” (*Alt cântec de nuntă*) începe a fi hărțuită de „călăreți de iască”, „cavalerii danubieni”, ce, de pe telegarii lor thanatophori, „bat cu biciul în ferestre/ ca perversii în neveste” (*Povestea fierarului de cuvinte*).

Reverberând parcă un vers al Magistrului François („De sete mă sfârșesc lângă fântână”), stampele erotice sunt mai rare, mai lapidare, dar nu mai puțin pregnante: „Mi-e frig de cât de cald e-afară./ asfaltul frige talpa de fecioară/ fetele merg pe stradă ca fahirii/ călcând pe jarul verii și-al iubirii.// În sutiene țâțele se coc/ ca vinetele răsucite-n foc” (*Emoții caniculare*). Risipitorul surprinde cu oarecare contrariere accesoriile unui comand mercenar: „Și toate trei erau în geți/ subțiri ca nimfele la greci/ cu silicon pe buze reci/ pe când te așteptau să treci.// Poșetele din negru scai/ cu catarame ca de cai/ ce flămânzeau după parai/ căscău din gură să le dai” (*Melodramă la o crămă*).

Vechile jurnale de campanie, cu mobilizatorul lor ton goliardic („Vin roșu de maharajah/ îmi curge-n Gangele din vena cavă./

(Continuasre în pag. 20)

Liviu Vișan...

ca pietrele pe tabla unui șah/ mut cu nesaț paharele pe tavă” – **Șah-pat**), primesc, prin mesageri, înnegurați auguri: „Inima bate singură și stinsă,/ o grefă reușită dar respinsă/(...) Un ultim spasm, un ultim vers recită,/ puls de iubire neîmpărțită/ pe când poetul, pus la patru ace,/ semnează numai stopuri cardiace” (**Stop cardiac**). Ca după o severă contabilitate („mane, tekel, fares”), dicția capătă o detașare notarială: „S-au fost băute cele nebăute/ cerneluri vechi cu vase capilare,/ liberiene vase de cucute/ ce-au strâns în călimări licori amare/(...) Așa că manuscrisul e pe moarte/ înfășurat precum o galaxie-n cer/ nu vom muri cu degetul pe carte/ ci pe claviatura tastei, sper” (**Levantgarda**).

Serbările galante s-au sfârșit, debarasoarele-s în sală, meșterii sting și strâng lam-

pioane și cabluri –mațe negre – ieșite din stații de voci, înghițitorii de săbii și flăcări schimbă adrese de laringologi; ca într-o apoteoză matheînă „Umbrele se desprind de trup/ se zbat în soare și se rup/ și se lungesc spre răsărit/ când noaptea încă n-a venit// Se-ntorc cu patimă-napoi/ se rup de lume și de noi/ căci nu cu capul ne-am fost dus/ ci cu picioarele-n apus” (**Insolație**).

Rien que de cendre. „Timpul s-a lăsat la vatră”. În sensul cazon, fără exuberanța jertfelnicelor de altădată, dintr-un crochiu evocator: „Semiprofilul tânăr pătimește/ mai alb decât lumina ce-l hrănește/ nu dintr-un foc ce umblă prin hârtii/ ci chiar din poezii arse de vii” (**Toast**). Câte? Hedonistul își cercetează, nu fără remușcare, stigmatele: „Se-ntâmplă să visez erate/ la cărți pe care nu le-am scris” (**Scrisoare din închisoarea de maximă alcolemie**).

Un portret prin virament al poetului: arhitect de miragii, un Apolodor căzut în con-

tingent, consumă, „la piciorul unui pod/ ce nimic nu traversează/ amintire sau amiază”, o sticlă de coniac „Drobeta”. Juvenal nota: „indignatio facit versum”. Am cuteza, cu martori, un adaos: a nu se lua-n deșert hidrofobia. În preajma unui secol de posteritate a patronului Berăriei Academice „Bene Bibenti”, ne amintim un text al regretatului poet **Cristian Popescu**: „Caragiale n-a existat, A existat numai/ o țară frumoasă și tristă în care mai toți/ Oamenii erau condamnați la crâșmă pe/ viață. Cu halbe de bere legate la-n-/ cheietura mâinii cu lanțuri. De zângă-/ neau câtciumile la fiecare sorbitură” (**Trebuiau să poarte un nume**).

Acest „jurnal de captivitate”, al poetului Liviu Vișan, colecționând texte aparent „ocasionale”, atinge (prin „fulgere globulare”) zone evanescente și camuflează o sensibilitate înmănușată, pe care coboară un aprig șoim de vânătoare, timpul. □

ANTICARIAT

Lucian MĂNĂILESCU (sitoarele)

Cezar Baltag, călătorul lunecător

Pe la începutul anilor 70, adică atunci când aripile grele ale adolescenței străpungeau umerii generației mele, am descoperit un înger trist, poetul Cezar Baltag, care ne făcea să alergăm prin prundișuri de stele ca să ne vindecăm copilăria cu descântece miraculoase: „Lume, lume, lasă lasă,/ am plecat răsând de-acasă,/ la un răs și-o depărtare/ mi-a căzut răs-n picioare,/ c-am zâmbit și-am amezit/ și parcă m-am poticnit./ Acum tac cu fața-n sus,/ m-am stricat de-atâta răs./ Și-o să-mi treacă la amiază/ o șopârlă pe obraz” (**De-a răsul**). Sau: „...Sângele ei de amiază/ ne-chează și galopează/ ca mânzul fără zăbală/ în setea universală./ An, dan, dez,/ zizi, mani, frez// Viperă cu diademă/ ochii tăi fac anatomă./ Taci bărbate. Când ești gata/ te ia fata cu lopata:/ mâna zboară, piatra zboară,/ dumneata să ieși afară.” (**An, dan, dez**) Sau: „Ține-mă, pă-mânt cu iarbă,/ că vrea umbra să mă soarbă,/ călător de fâgețel,/ nu mă pot opri de fel. // Oh, Margine, Margine, / cu buzele agere (...) Merg cu umbra după mine,/ eu o trag și ea nu vine./ drumu-i greu, hainele-s noi,/ m-a trântit umbra-n noroi./ Râde umbra de se strâmbă,/ că-am făcut obraz de umbră!/ Orișicât de nimenea,/ nu mai sunt eu umbra ta” (**Oleandru**).

Sunt versuri din **Madona în dud** (1973), dar înainte de acest volum mai fuseseră trei cărți și, recent, am avut bucuria să descopăr, la o tarabă, **Odihnă în țipăt** (1969 – Editura Tineretului), unde sunt prefigurate temele lirice de mai târziu: *marginea, monada, șarpele, setea* etc.

Pe nedrept uitat, în vacarmul întâmplărilor literare de după 1989, **Cezar Baltag** construiește acest volum simetric, cu două poezii – una la începutul și cealaltă la sfârșitul volumului – și două „cărți” intitulate **Nașterea**, respectiv **Setea**.

Poezia ce deschide volumul, **Zicere absurdă**, avertizează asupra primejdiei de a te lăsa trăit de lucruri dacă nu ești „cu ființa împrejurul ființei”: „Poate am uitat, /poate am plecat înainte,/ poate nici pulberea/ din care sunt alcătuit/ nu mă mai ține minte.// Ca și cum toiașgul ar mișca/ pe cel ce-l ridică./ Ca și cum piatra ar fi voința/ celui ce aruncă cu ea”

Cartea întâi – **Nașterea** – are drept moto un citat din **Basmele românilor**: „Mai înainte însă de a veni ceasul nașterii, copilul se puse pe un plâns de n-a putut nici un vraci să-l împace. Apoi tăcu și se născu.”

O mitologie intuitivă, profundă, structurează universul poetic, amenințat de „margine” și de încăpățanata memorie a timpului, trăit în oglinzi incendiate: „cine se răstignește pe sine/ în nașterea sa?/ mă dau spre lumină/ lumilor/ și voi avea umbră/ și ochiul va arde văzând/ și urechea va fi vinovată de sunete. (...) „Totul e moară a totului /ca șarpele încolăcit pe coasă/ astfel/ vin eu din tânărul/ meu mormânt” (**Durere din durere**), Șarpele cosmic Uroboros, se insinuează în imediat, devorând Sinele: „ziua șuieră, se răsucesce,/ flutură și cade de pe lucruri / ca o haină/ și Niciodată băjbăie/ cu mâini zadarnice/ golul lăsat de cele/ ce au fost.” (**Tu înaintea mea**). Așadar continuul este trecere care multiplică și naște mereu altceva: „Iar numărul se naște din pieirea celui alt număr/ prin adăugare/ căci dacă spunem că s-a întors născut/ în timp ce era,/ ar însemna că s-a născut de două ori?” (**Ur-**

Sunt perspective barbiene, dar unghiurile diferă, ermetismul lui Cezar Baltag având mai multă candoare și mai multă tristețe: „Noateno, nenăscuto, trandafir nechezător.” (**Centaurul**); sau: „piatra are și pe a fi în pântecul ei” (**Centaurul**) „...Și lângă auz va fi totul, și Dumnezeu/ va fi urechea mea”

Reversul „nașterii” devine, în cartea a doua, nu viața sau moartea, ci aviditatea pe care o dă cea mai acută senzație umană – *setea*, transpusă în primordial. Deoarece, la început nu a fost cuvântul ci lichidul amniotic al matricei universale – apa, peste care plutea duhul cuvântului și care este păstrată, ca într-o cupă, în trupul femeii: „O femeie locuită de sete/ luminează golul cuvântului:/ spune-mi, de ce te aștept/ spune-mi, de ce/ îmi legi gura,/ de ce râzi,/ de ce te întuneci,/ de ce mă înnoptezi/ în trupul tău?...” (**Temeiul setei**).

Tot apa, ca ochi al totului („ochiul de cal în triumfi”) relevă divinitatea, „împroprietărind-o” cu trupuri umile: „și nările lui Dumnezeu se umflă și sforăie/ și cerul îngheață de un nechezat divin”

Matricea - monada - uterul se conturează într-un fel de **NI-CĂIERI**, adică în spațiul dintre Dumnezeu și Deșert: „deschide simțurile tale/ ca niște uși,/ întinde mâna să mă atingi, hai, caută,/ pipăie înzadarul/ și prinde-mă/ cu fumul mâinii tale/ care A Fost”. Este o percepție a timpului, atât cât îl poate mintea umană înțelege, din întrebările fără răspuns: „Ale cui sînt pietrele? Ale cui sînt/ zarurile?” (**Proverbele ochilor**); „O, e târziu pe pământ, / au plecat toate orele,/ oasele mele s-au înegrit/ ca și cum ar trebui să nasc soarele.” (**Număr secerător**).

Și țipătul – *odihna în țipăt* - se aude, din nou, asurzitor precum tăcerea celestă: „E demult ziua a șaptea./ pentru numele meu și al tău, odihnește-te/ odihnește-te.” Ceea ce pare paradoxal, la prima vedere, reprezintă, de fapt, contrarii desfășurate în sferă gravitațională a totului și a nimicului: „lumea e o gură deschisă:/ limită... limită... limită.../ Dumnezeu se sparge/ Dumnezeu se sfâșie/ Dumnezeu se aruncă în toate părțile./ Dumnezeu se leagănă încoace/ și încolo/ ca un nebun spânzurat.”

Ultima poezie, **Uitarea** se încheie cu definirea destinului ca o amintire mereu înstrăinată: „A fost un om/ care eram eu însumi./ Eu merg în locul lui.”

În ziua de 8 aprilie a fost dezvelit bustul poetului Adrian Păunescu, realizat de sculptorul prahovean **George Dumitru**.

La eveniment a participat o numeroasă asistență, din care au făcut parte Adrian Năstase (deputat de Mizil) și Mihai Cosma (președintele Consiliului Județean Prahova).

Primarul orașului, Emil Proșcan, a ținut să sublinieze: „În ultimii săi ani de viață, Adrian Păunescu a fost un apropiat al orașului nostru și al meu. Am cerut permisiunea familiei Poetului să-i amplasăm, în acest oraș, o statuie, ca un gest recunoștință pentru tot ceea ce a făcut și a lăsat în urmă”.





Cristina BÎNDIU

Omnes una manet nox¹ sau lecția despre OM

Citind romanele doamnei **Ileana Vulpescu** ai senzația că te întâlnești, față în față, cu *Omul Frumos* despre care vorbește cu atâta pasiune Dan Puric. Acel Om Frumos care „este ultimul strigăt de salvare, este ultima redută a umanității, în luptă cu oceanul de neomenesc”², acel Om Frumos care „nu mai este la modă”, care „nu este vizibil”, ci „țâșnește, în aparență, într-un gest mic, iar gestul ăla, pentru tine, este izbăvitor și-ți persistă în suflet toată viața ca o icoană”³. Și parcă nicăieri nu apare mai profund conturat acest portret decât în romanul **Sărută pământul acesta**, despre care doamna Vulpescu afirma că îi este cel mai drag dintre toate.

La romanul *ăsta am pornit* - mărturisește autoarea într-un interviu acordat Andreei Chebac - *pentru că am citit-o pe Marguerite Yourcenar, Memoriile lui Hadrian, și m-a frapat acolo o scenă: Hadrian a participat la cel de-al doilea război în Dacia cu unchiul său, Traian, și este șocat că intrând în sala tronului lui Decebal toți demnitarii erau morți, fiecare în scaunul pe care-l ocupase în timpul vieții: se otrăviseră. Mi-a rămas scena asta întipărită în minte și de-aici mi-a venit ideea de a scrie această carte cu acțiunea în 106 d. Hr., la căderea Daciei sub romani.*

Tot dumneaei arată că **Sărută pământul acesta** încearcă să-nfățișeze înfruntarea dintre învinși și-nvingători, într-un plan lesne de deslușit la prima vedere; într-un plan secund, de taină, - înfruntarea dintre sufletele care nu vor mai fi ceea ce au fost.

Cu o acțiune situată la începutul mileniului întâi, la momentul plămădirii poporului român, acest roman vorbește, dincolo de toate - asemenea tuturor romanelor autoarei - despre oameni, despre libertate, despre viață. Oamenii sunt aceiași ca peste tot: mai buni sau mai răi, mai curajoși sau mai puțin curajoși, mai puternici sau mai slabi. Cu toate acestea, în roman parcă întâlnim - ca să parafrazăm o vorbă românească - mai puțină lume și mai mulți oameni. Oameni adevărați, oameni... frumoși, pentru care calitatea vieții este mai importantă decât viața însăși, pentru care libertatea este o condiție sine qua non a existenței, pentru care demnitatea este o coordonată existențială, oameni care nu se tem nici de viață și nici de moarte.

Unul dintre aceste personaje este generalul Longinus. Cu o personalitate puternică, formată pe câmpul de luptă, „om luminat la minte”, cu sănătoase principii morale, generalul acceptă să intre în capcana lui Decebal pentru că acest act este conform cu standardele sale despre demnitate și curaj. Și tot conform acestor standarde se sinucide atunci când este pus în situația de a deveni monedă de schimb pentru daci.

Un alt personaj de „calibru greu” este bătrânul Dromihete, unchiul lui Decebal. Fără a-și iubi în mod deosebit nepotul, Dromihete acceptă misiunea pe care acesta i-o încredințează (*orice s-ar întâmpla să nu pleci din locurile noastre. Să mai aibă cei care-or rămâne de cine-asculta*) pentru că-și iubește poporul mai mult decât orice și pentru că este convins de faptul că Decebal e cel mai bun conducător

pe care-l puteau avea dacii în acele vremuri tulburi. (*Pentru o țară amenințată de năvălitori e bun un cîrmuitor aspru, dîrz, curajos. Ești cel mai bun dintre toți.* - răspunde el la întrebarea lui Decebal). Mai mult, dincolo de orice stă convingerea că asta e soarta lui: să fie alături de cei învinși și, pe cât posibil, să le facă viața, dacă nu mai ușoară, măcar suportabilă. El este purtătorul vieții și al speranței - prin felul în care îi face pe toți să-și accepte soarta cu demnitate, fără să se înjosească - dar și al morții. Băutura „de trecut dincolo” este scăparea celor care refuză să cadă în mâinile romanilor de vii, dar și a celor pe care romanii aleg să-i pedepsească pentru a băga spaima în oameni. Când băiatul lui Daro și al lui Chebrisis sunt condamnați să fie răstigniți ca pildă pentru fuga a doi legionari și cinci daci, Dromihete le scurtează suferința, printr-o simplă mângâiere pe obraz, iar atunci când o parte din daci sunt strămutați, același leac îi scapă pe Chebrinis și familia lui de durerea de a-și părăsi locurile. Ispita de a scăpa de viață este uneori și pentru el prea puternică. Însă el are o dublă datorie: una față de oamenii pe care i-lăsase Decebal în grijă, apoi cea față de viața însăși: *De când i se deschiseră ochii asupra lumii, purta la el leacul împotriva tuturor relelor din lume. La vârsta lui, încă i se părea mai mare curajul de-a trăi viața până la firescul ei sfârșit, cu toate valurile, vârtejurile, vremurile și gunoaiile ei, decât să treci dincolo cu bună știință și înaintea vremii care-ți fusese hărăzită.*

Dintre femei, personaje puternice sunt Asta și Despa. Asta este un copil din flori crescut la curtea regelui Decebal. Frumoasă, deșteaptă și de o distincție care ar face invidioasă orice femeie, fata are un destin ce stă sub semnul pierderilor. Și nu orice fel de pierderi, ci ei îi este destinat să piardă ființele la care ține cel mai mult. Povestea de dragoste pe care o trăiește alături de feciorul lui Bicilis, sfetnicul lui Decebal, este curmată brusc atunci când rămâne însărcinată. Fără știrea ei i se provoacă un avort, iar iubitul ei este trimis departe. Lecția primită de la viață îi este suficientă, pentru că Asta nu se va mai lega de oameni. Îl respectă pe generalul Longinus, pentru calitatea lui umană, iar moartea lui îi provoacă și ea destulă durere. După căderea Daciei, Asta găsește un cățel pe care-l crește și care este prietenul ei. Cățelul este ucis de Servandus - unul din romani - personaj care contrazice ideea de om. Alinarea și echilibrul pe care le găsește lângă Despa, dispar atunci când bătrâna este trimisă de acolo împreună cu alți daci. Ceea ce o leagă de bătrânul Dromihete este înțelepciunea cu care privește viața, fără iluzii, fără speranțe deșarte, doar cu împăcare și demnitate în fața destinului potrivit.

Despa este poate unul dintre cele mai pitorești personaje ale romanului. Rămasă fără familie din cauza permanentelor războaie, ea nu-și pierde demnitatea, nici credința în puterea omului de a răzbi, nici respectul față de viață. Pierderea celor dragi (bărbatul și nouă feciori) o acceptă cu seninătatea celor pe care durerea i-a făcut să treacă limanul în hotarul dintre moarte și viață: *Draga nanei, zeii mi*

*i-au luat tineri și frumoși, ți-era mai mare dragul să te uiți la ei. Așa n-ar mai fi fost niciodată. Au fost aleșii zeilor. Iar condiția de învins, o acceptă cu înțelepciunea celor care știu că nu se pot împotrivi zeilor, și care au învățat că viața nu se oprește, se poticnește doar, pentru că omul nu este decât o fărâmă de praf în marele plan al universului. Tulnicul cu care plânge moartea dacilor dar și a țării se multiplică în mintea și în sufletelor romanilor care se simt, fără să recunoască, vinovați. Încercării de a-i lua tulnicul, Despa i se opune fără să se teamă de moarte: *Spune-le oamenilor tăi, împărate, să-mi dea tulnicul înapoi. V-o ajunge și fără tulnicul meu.**

Așa cum însăși mărturisește, autoarea povestește pur și simplu. Însă povestea se încheagă din scene care - cel puțin unele - te lasă cu răsuflarea tăiată. Una dintre acestea este moartea familiei lui Decebal, când fii și nurorele acestuia sunt nevoiți să-și otrăvească pruncii, unii încă sugari. Disperarea, durerea cruntă, revolta în fața nedreptății sorții sunt aproape palpabile. O alta este cea în care împăratul Traian îi provoacă pe dacii însetați să concureze pentru a-și potoli setea. Demnitatea cu care dacii refuză să facă acest lucru, în ciuda setei care-i chinuia de zile întregi, este o extraordinară lecție de viață, atât pentru cei de atunci, cât și pentru noi, cei de acum. În ciuda faptului că sunt învinși, și se simt așa, ei nu abdică de la condiția de om. *Turma care merge la adăpat nu se repede buluc la apă. D-apăi noi, că suntem oameni...* - spune unul dintre daci, fapt care-l face pe Hadrian, nepotul lui Traian, să le recunoască, în gând, calitățile: *Unii dintre noi își pierd demnitatea numai o dată cu viața.*

Și ele mai sunt... cea în care dacii țin doliu după țara lor, cea în care femeile dace își plâng morții, cea în care Bicilis îl trădează pe Decebal, cea în care Despa și Asta adună copiii orfani de care se îngrijesc ca și cum ar fi ai lor, cea în care, cu inima frântă de durere, Chebrinis îi interzice femeii lui să cada la picioarele lui Traian pentru fiul osândit pe nedrept, cea în care Magister, nemulțumit de lumea și de viața pe care o duce ca veșnic prădător, mărturisește că este creștin și cere să fie răstignit...

Din toate răzbate la suprafață un veritabil cod al onoarei, al Omului: ești dator vieții și ție însuși să fii, înainte de toate, om; nu-i important cât trăiești, ci mai ales cum trăiești, pentru că *zeii n-au lăsat nici un copac să urce până la cer, iar în final... omnes una manet nox...*

NOTE

1. *Pe toți o noapte ne așteaptă*, Horatius, Carmina, liber primus, XXVIII,v.XV, apud Ileana Vulpescu, *Sărută pământul acesta*, Editura Tempus, 2000, pag. 81
2. Puric, Dan, despre *Omul Frumos*, editura Compania Dan Puric, București, 2009, pag. 113
3. Idem, pag. 117



Ottília Ardeleanu



străfulgeră

vere găsi tastele tocite
mă auzi
dădui să apăs și n-avui
pe ce
mă gândii cine să se fi
plimbat pe ele

ca pe dalele pe care
încăpeam cu iubirea mergând
ei ce vremuri silfide
se scurseră prin toți
nu mai e unul cum îl știuși

da' ce-mi veni
mă uitai la buricele degetelor
și mă lumina

pe tibia-n jos

dădurăm ce dădurăm cu mâinile
și din piatră începură să iasă toate
istoriile hărțile și comorile
pe care nici nu bănuiam că
le-om descoperi vreodată
printre atâtea oscioare

dă-te mai încoa
dacă așezi ochiul fix în capul tibiei
vezi tot drumul strămoșilor

trecu limba în sus și în jos
șterse chibrutul de obrazul lunii
își aprinse o țigară de foi
și fredonând un cântec
oltenesc se tot duse

mă îndrăgostii a doua oară da nu-mi pare rău

mă trezii zâmbind cu gândul la el

I-am recitat de curând că-mi place al naibii
când mi-e rău mi-e de-ajuns să-mi amintesc
vreo expresie
că gata îmi trece pot să îmi văd de-ale mele
viața nu poate fi mai caraghioasă de atât

uneori mă mai apucă prin autobuz
scot cartea și șterg răsede de fereastră
(că dacă n-apuc loc nu urc) încolo spre mare
să nu zică ai din jur că am luat-o pe arătură

de multe ori îl ascund în sân împăturit
într-un petec de hârtie inima saltă
ca un cocostârc

iote mi-adusei aminte de satul meu din care
m-am tot duuu
că de m-oi întoarce nici că aș mai cunoaște
picior de om
să vă spui și eu una de pe la noi
pe când prinseseră băieții
să mă privească galeș de tot

mai trecea câte-un camion pe la noi pe uliță
copii fără minte ne agățam de scara
din spate că mergea încet
aveam timp să ne prindem și ne plimbam
și noi de

până în ziua când a zbierat țaița leana
care abia se mișca de grasă
aoleu săriți că-mi moare fata ce mă fac acuum
unchiul învățator în sat om harnic și respectat
a sărit de sub șopron
(că meșterea și de ălea mecanice) nu era

vrăjitor nu
a sărutat fata zdravăn o dată și încă o dată
o apăsa pe piept tremurau toți
atunci văzură și băiețandrii ce și cum
s-a sculat din morți dora că așa o chema
se închinău babele scuipau în sân
săreau ăia mici ca mieii

ce vremuri

tare m-am depărtat pe aici pestriță lume
he he avea dreptate cioran când spunea
sfârtecând ideile că
nici din trei oameni nu mai găsești doi
de același neam

oare dacă m-oi întoarce vreodată voi mai găsi
ceva din ai mei

m-o mai ști cineva

că tot spuneam
să nu-mi fac prea mari iluzii

bine că mi-a rămas el
soarele la namiază

sângură pe lume da cât l-am mai iubit

unde mă duc mă eu acu singură undee
ce mă fac eu mă cu viața asta pe mine ca
o cojoacă ruptă
mă părăsiși mărineee mă lăsași
gândului pământului
nimănu de m-or plânge pe mine apele
pe secetă paparudele

te iubii ce te mai iubii colò pe vale sara
printre maci
te-ngropai și acu mă lăsași în genunchi
să-ți mângâi iarba de pe piept
ce piept când mă lipeam de el auzeam
cum pâraie inima de fericire

stai să te șterg o țără pe ochii ai negri și ficși
că acu te uiți la dumnezeu și îi povestești
câte păcate ne-am făcut noi doi
cu lumea toată împotriva da dacă în noi
se făcuse loc de iubit
cum era să stăm cu mâinile-n sân
mărine mărineee

iote-o și pe țățica vine și ea să te-ntrebe
ce mai faci
cu lumânarea aprinsă ca să te vadă înluminat
să ne ție de urât
ce-i mai plăcea de tine că erai ăl mai vrednic
în sat de mureau toate muierile

țățică ia coala ștergarul și hai să rupem
pâinea asta coaptă-n țăst
să mănânce și omu' meu când s-o întoarce
de la domnul
pe patul lui de țărăniță mai ușoară cu o viață



Geo Galetaru

POEME

...Din alte cauze, unanim recognoscibile,
leagăn pur, uitare în aromele pânzei
dintr-o întâmplare,
mă vezi, mă auzi,
vederea, auzul, pe frunze incredibil
de lungi și împerecheri albastre, ale cui?

ale acestui timp, sorginte nouă
pentru ce naștere într-o istorie aurie
și păsări, nori, ferigile nepăsării,
același marș nupțial în meandre sonore,
vei veni, siguranța care ucide, nu iertarea
pe platouri de somn, în crâng, în iubire,
oh, divin precum prețul azurului,
hrană despotică, din altă ființă fiind
și gesturi necunoscute, în chei ostenite, ca altă
însingurare în goluri fierbinți, explozii
și licăr stins, acolo sus, derive
neîmpăcate, neantul învins...

...Și dac-am fi
orbirea și prețul din alte imagini
ale aceluiași chip,
singurătatea pe pleoape care se văd,
frontierele albe, în aspre
azururi, cât desis,
câtă neputință, ah, gloria
acestor mici perversități
ale clipei,
istoria sub catifeaua
zăpezii,

vino, zăpadă a inimii, vino în inimă,
în despărțiri înalte, ca și cum
tremurul orei, pândar, complice
visând, să treacă maluri fierbinți,
inducibile înfăptuiri, cruță-le,
cruță-le,
ce vrei să știi, acolo se alungă,
nici un miraj, nici o înflorire,
în umbră doar pâlpaie mâna,
în umbră doar: plânsul și golul...

...Cât să adaugi,
pe străzi o milă uriașă,
o noapte din ce închipuire?

Cum ar fi,
acel glas auriu,
din carnea iluziei,
din sălbăticii inavuable-
du-te și adu plutirea în cerc,
în litera perfectă,

Și-oricine ar fi,
înclinatelor planuri
adio! supus dedublării
cum zăpada pe imaginea
ta înflorită,

reveria, corola albastră, aici
și niciunde, cum ai înconjura,
cele ce par, cele ce pâlpaie,
duminicală sorginte a toate,
frunzișul cunoașterii,
treptele purificării
acolo, în adânc,
duminicală sorginte a tot
și a toate...

...Atingându-se
atât cât să însemne ceva,
forma care corupe,
conturul gândindu-se
pe sine,

un anotimp pe tarabele gloriei,
când corpul plutește,
plutește,
reminiscente iernatice,
dar în urma sa plânge fiul iertat,
sufletul peste dealuri,
în purpură,

ca o amintire a propriei umbre,
ca o zăpadă a ființelor victorioase...



Actualitatea literară, nr. 17. anul III, februarie 2012

◆ **Gheorghe Secheșan** (**Motive mitice în literatura optzecistă bănățeană**), își structurează demersul în jurul unei întrebări îndreptățite: „...câte optzecisme avem?”. Iată una din abordările autorului: „Personal, am crezut întotdeauna că literatura română poate fi interpretată din punct de vedere mitic, etnologic. În întregitatea ei, de la începuturi și până în prezent (...). Și, toate acestea, până la optzeciști. Ei vin cu ironia absolută, demolatoare, prin care distrug totul, aruncând pe Apa Sâmbetei nu doar copilul cu tot cu apa din cristelniță, ci chiar biserica înseși. Bășcălia, luarea în răspar, fuga de exprimarea liberă și directă a sentimentului, redefinirea lirismului și a dragostei, iată tot atâtea elemente care duc «opera de deconstrucție» a post-modernismului «pe cele mai înalte culmi», ca să spunem așa. Firește, nu toți optzeciștii, și nu în totalitate.”

◆ Cronica semnată de **Remus Giorioni** (**Virgil Diaconu – Un secol de singurătate**) se încheie cu un apel, în ultimă instanță, legat de soarta Poetului în ierarhiile noastre răsturnate: „...Nu știu, domnilor jurați, dacă mai știți cum se acordă astăzi un premiu pentru pădure, greieri și ierburi, pentru vrăbi și pentru furnici, cinteze, privighetori, mierle și sturzi – pentru natura întregă. De fapt vreau să spun că nici nu «m-a pus» să scriu (eu mă și mobilizez greu când e vorba de critică literară), autorul însuși nu are habar, nici nu visează că eu robotesc la această oră târzie la un text care îl vizează chiar pe el și poezia sa. Dar am impresia că acest SECOL (trimitere la titlul volumului – n.n.) ar trebui bine cotate la bursa de valori literare, bine citit / citat și apreciat.”

◆ Un poet cel puțin interesant este **Radu Nițescu**, descoperitorul unor realități translucide, prin care se întrezăresc mari câmpii și oceane de singurătate: „dumnezul celor mulți / are chip cioplit / se plimbă / cere țigări / când plouă predică potopul / și uneori spune / cea mai depărtată dintre depărtări / e aici / chiar lângă tine”.

◆ Poeta care „iubea iubirea”, laureată poloneză a Premiului Nobel pentru Literatură (1996), **Wisława Szymborska**, a încetat din viață la 1 februarie a.c. **Actualitatea literară** îi rememorează spiritul prin grupajul de poeme tradus de **Alexandru G. Șerban**: „În ceea ce mă privește pe mine, / trăiesc, vă rog să mă credeți. / Concursul meu cu rochia continuă, / după cum vedeți...” (**Muzeul**).

Actualitatea literară, nr. 18. anul III, martie 2012

◆ Din „Școala de poezie” – rubrică de excepție în peisajul revistelor literare românești, a fost dificil să alegem fragmente cu titlu de exemplu:

– Poezia lui **Cătălin-Mihai Ștefan** escaladează munții înalți ai banalului cotidian,

reușind să dezvăluie priveliști și sentimente dramatice: „Odată, în fața blocului meu, / s-a făcut o seară în care ne-am oprit jocul de fotbal / ca să urmărim prima dată sărutul unor tineri / scoși afară dintr-un film unde se pare că nu mai încăpeau...” (**A doua**)

– Un vers excepțional („Plâng de dorul lui Dumnezeu”) ce cutremură o inimă în flăcări: „Scriu sârbește în limba română./ mai grav. Slovele mele neverosimile, pravoslavnice, și-au pierdut instinctul vital./ La Sfântul Andrei, ocrotitorul neamului românesc nu se duc, rușinate, ca orice turmă rătăcită.../ La poarta lui Sfântul Sava natal ar bate/ dar nu mai știu unde este, în urma cumplitei vărsări de duh.../ Pilat, îmi dau seama, se spală pe mâini, insistent, de 2000 de ani, însă apa tot roșie este./ Adevărul, deci, se va pogori peste noi/ neplăcut, asemenea bolii.../ Sufletului meu slav i se vor rescrie sentințe/ multilingvistice și globalizante./ Nu cunosc răspunsul mântuitor./ Eu sunt doar o ljubica cu l mic în sârbește/ și liubița cu l și mai mic în românește./ Liubița colecția de păcate./ Totuși, speranța mea stă în următoarele./ Spre deosebire de Moscova,/ Dumnezeu crede în lacrimi, în toate limbile./ Slavă Domnului.” (din poemul **Orfan de Dumnezeu – Liubița Rai-chici**)

– Valorosul poet **Nicolae Silade** (directorul publicației) le propune cititorilor două anotimpuri de suflet. Cităm din „**iarna valahă – IV**”: „Au băgat portocale la alimentară mergi și tu la rând spunea/ vecina pornind grăbită să se așeze la coadă. dar eu sunt/ deja la coadă îi spuneam. eu stau la coadă la îngeri acum./ eu am ieșit din rând o să le vină și ăstora rândul fii fără grijă// ninge întruna cu fulgi mari ca niște fluturi cu fulgi mari ca niște îngeri. oamenii din cartier ieșiseră la curățat zăpada./ cum să cureți ceva pur mă întrebam. dar așa erau indicațiile./ prețioase. și așa e întotdeauna când sunt răsturnate valorile./ mai era puțin până la crăciun. ai mei tăiaseră porcul. să vezi/ sângele înroșind zăpada nu e tocmai plăcut. aveam însă/ nevoie de carne. aveam multe nevoi. de parcă asta putea/ să justifice crima. în timp ce continua să ningă cu îngeri.”



Cafeneaua literară, nr. 2/109, februarie 2012

◆ **Gheorghe Frangulea** (**Ce face U.S.R. pentru membri ei?**) pune, retoric, o serie de întrebări la care, din păcate, știm cu toții răspunsurile: „Din punctul meu de vedere, edituraUSR (Cartea Românească – n.n.) ar trebui să fie cea mai mare editură din România, dotată cu cele mai reprezentative librării. PoateUSR ar trebui să aibă cu fiecare membru al său un contract de exclusivitate în tipărirea operelor, iar lucrările editate să poată fi găsite, cu prioritate, în librăriileUSR.” Sună frumos, dar utopic. Și chiar autorul se convinge de asta privind în urmă (cu o oarecare îndreptățită mânie): „Până și Alex Ștefănescu, după ce a fost dat afară, de la România Literară, văzându-se marginalizat, a publicat în revista Actualitatea literară (nr. 5

din februarie 2011) articolul «Sindicatul succesului», din care cităm: «Practic, în viața literară de la noi funcționează, azi, un sindicat al succesului. Dacă faci parte din el, te poți bucura de cronici literare favorabile, de menționări în manualele școlare, de premii și burse, de traduceri în străinătate etc. Dacă nu – nu!»

Interesant ar fi fost ca în continuarea acestui articol să ni se prezinte și o listă a profitorilor. Dar lista nu s-a mai scris, pentru că la scurt timp Alex Ștefănescu a început să publice din nou în revista care îl refuzase și, firește, să-și ridice drepturile. Un mic șantaj sau o biată recompensă pentru evaporarea listei...”

◆ La fel de acide, în legătură cuUSR, sunt și răspunsurile lui **Emilian Marcu**, în interviul pe care îl acordă directorului publicației, **Virgil Diaconu**. Vom cita doar amărul unei concluzii: „Așa cum spunea Adrian Păunescu, din literatură se moare, nu se trăiește. Din nefericire, mulți cred că a fi scriitor, a crea este o mare afacere. Nu, dragi prieteni, nu este o afacere, ci doar un contract cu Dumnezeu prin care încerci să vorbești îngerilor pe care îi porți noaptea pe umăr și crezi că odată cu ei chiar zbori. Dacă te ridici puțin deasupra pământului și zborul se împlinește, fii sigur că scrii poezie.”

Cafeneaua literară, nr. 3/110, martie 2012

◆ În noul val al liricii românești **Bianca Dan** este o voce distinctă și originală. Iată un poem din grupajul prezentat în „Clubul Cafeneaua literară”: „e prima oară când te vizitez la penitenciar/ ca-ntr-un acvariu uriaș în care te aștept să facem dragoste/ suntem prea feroce pentru iubirea asta/ salvează-mă de mine și te voi iubi veșnic/ îți voi confecționa un poem din alge și submarine rusești/ să te ascunzi în timp ce tragi linia sufletului printre implozii existențiale/ gustă puțin din clipa cuprinsă de flăcări/ cuvintele ce se absorb într-un vacuum universal/ deasupra noastră se desprinde cerul/ și singur, Dumnezeu stă în mijlocul lupilor.” (**Poemul submarin**)

◆ Despre: „Amplul volum **Poeți din Basarabia. Un veac de poezie românească** (apărut la Chișinău prin colaborarea a două instituții prestigioase, Editura Academiei Române și Editura Știința din Chișinău) al lui **Adrian Dinu Rachieru**”, **Mioara Bahna** notează, la rubrica „Lector”: „În peisajul criticii literare românești actuale, Adrian Dinu Rachieru este o voce importantă, ale cărei luări de poziție, materializate în formularea unor judecăți de valoare lucide, pertinente, nu pot fi eludate, iar o lucrare de amploare și de importanța celei de față este un argument incontestabil în favoarea afirmației făcute, fiindcă, ignorată cu desăvârșire sau măcar marginalizată, tratată ca rudă săracă, literatura basarabeană, în general, este foarte puțin cunoscută de publicul românesc, iar demersul critic de a întocmi o antologie din această parte a spiritualității românești este salutar...”

(Continuare în pag. 24)



RĂSFOIRI



Bucureștiul literar și artistic, nr. 3.
anul II, martie 2012

◆ **Florentin Popescu**, în editorial (**Care e soarta cărților noastre?**) amintește un lucru pe care, într-o cultură tot mai marginalizată, îl trecem cu vederea: „În contextul editării masive de tot felul de cărți, volume și volumașe (...) o lege principală a economiei de piață – cea a cererii și ofertei – se pare că nu funcționează în nici un chip”. Evident că devălmășia literară actuală asfixiază criteriile, „îmbogățind”... centrele de colectare a hârtiei. „Dincolo de anecdotică – conchide redactorul șef al revistei – și de aprecierile unora sau altora dintre noi, cred că o dezbatere publică privind condiția cărții tipărite azi se impune cu necesitate”

◆ În **Anul Caragiale**, **Mircea Colosenco** aduce în atenția cititorilor figura celui mai mic dintre fiii lui Caragiale, **Luca** (Luchi) **Ion Caragiale**, un poet promițător, decedat la numai 28 de ani. Care ar fi fost destinul literar al celui ce scria: „Eu știu că tu rămas-ai aceeași, zâmbitoare, / Cu ochii mari de vrajă și mâinile subțiri: / Că spui și astăzi vorbe bogate-n amăgiri / Și-ai buzele ca aripi ce tremură ușoare” (**Stanțe**).

„De Luca Ion Caragiale – continuă Mircea Colosenco – să ne amintim nu numai a cui odraslă plină de har a fost, cât a faptului că în puținul timp cât i-a fost hărăsit să trăiască, poate fi considerat predecesor pentru unii și asimilator talentat pentru alții, un adevărat creator de tranziție literară”

◆ Din paginile în „oglină”: **POEZIA UNIVERSALĂ** și **POEZIA ROMÂNEASCĂ** am ales două superbe secvențe lirice: „O, învățat, o marinar! / O, înțelept ce-ai coborât din ceruri, / Spuneți-i, dacă vreți, unui mic pelerin / Unde se află țara numită dimineață” (**Emily Dickinson** – fragment din **Există într-adevăr**, traducere **A.E. Baconsky**); „Aveai ceva de codru și de ciută / Care se uită-n apă și-o sărută... / Ardeam pe stânci, de dor, ca o ninsoare, / Și mă schimbam în apă curgătoare... // Cu picături te-nrouam, de teamă: «Vreau să rămân cu tine, haide, beamă!»” (**Constanța Buzea**, fragment din **Che-mare**)



Vatra Veche, nr. 4 (40) / aprilie 2012

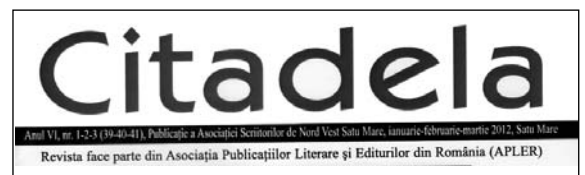
◆ Din interviul pe care **Rodica Lăzărescu** îl realizează cu **Nicolae Gherman**, cel ce și-a închinat viața restituirii „ad intregum”, către poporul român, a operei lui **Liviu Rebreanu**, aflăm care sunt premisele „reușitei” într-un astfel de demers: „...Umilindu-mă pe la ușile altora, precum un prim-ministru ca Radu Vasile, un logofăt precum Caramitru Ion, ministru de ocazie, ori parlamentar de cultură ca Gabriel Țepelea, totalmente străini de cauză. Poate că de m-aș fi adresat lui Gigi Becali m-aș fi bucurat de înțelegere, deși le spusese celorlalți oieri că era vorba de două

volume inedite din opera lui Rebreanu, oropsite să rămână în afara tiparului. Îi întrebam, fără răspuns, dacă își închipuie vreunul din ei că în Franța, Rusia sau Germania o creație inedită a lui Balzac, Dostoievski sau Thomas Mann ar putea s-aibă parte de un regim similar. Dialog între surzi. Ba, să nu mint: în același an, comisia de subvenții de la Ministerul Culturii a respins tomul 23 cu care încheideam seria de opere complete. (Avea să apară în Fundația Niste țărani grație lui Dinu Săraru.) Dar, fuse și se duse!” Amar – nu-i așa? Dar și superb: „Ambiționându-mă să termin ediția critică Rebreanu, l-am tot rugat pe Dumnezeu să-mi prelungească mandatul, să pot termina ce-am început. L-am rugat o dată, de două ori, de trei. Gata. Cu volumul 23, spectacolul a luat sfârșit. De aici încolo, implorarea se transformă în jelanie, ca să nu-i zic cerșetorie, după cum fiecare zi care trece poate fi socotită un bacșiș primit de la Dumnezeu.”

◆ Excepțional, pentru acum, acest poem kyoka semnat de **Jules Kohn Botea**: „Toți îmi cer votul –/ nu pot să-i aleg pe toți / mă las păgubas. / Pe vremuri era unul / știi pe cine să alegi”

◆ Și acesta, al poetului argentinian **Luis Benitez** (traducere **Flavia Cosma**): „Hoinăresc prin coridoarele imaginației / Liber și singur ca-ntotdeauna, ca atunci când eram / Și nu știam că sunt copil, / Merg încontinuu până când uit de fapt / Că doar îmi imaginez toate astea. / Că această carne greoaie, care urinează și asudă / Se rezumă la o idee sau două, / Ori regresează, până ajunge să fie un mai nimic, / Care vede mai nimic pe cerul său înourat; / Înapoiază-mă cimpanzeului, sau fă-mă doar literatură, / Dar nu-mi lăsa condiția de om. / Tot ce apasă din greu înăuntrul meu, / Înafară nu cântărește nimic.”

◆ Revista este ilustrată de excepționalul artist **Ion Tămăian**, din palmaresul căruia amintim câteva expoziții personale: 1983 – București, Sala Orizont, Atelier 35, 1987 – Sibiu, Sirius Hall, 1992 – Germania, Herringer Galleries, Franța, Paris, 1996 – Germania, Coblenz, 1997 – Germania, Badrappenau, 1999 – Germania, Wurzburg, Kunst & Glas Gallery, 1999 – SUA, Oregon, 2001 – Galeria Apollo, Artele Focului (2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006) 2011 – Germania, Coburg – Expoziția Internațională de Sticlărie, 1988 – Japonia – Expoziția Internațională Arta în sticlă, 1991 – Norvegia – Expoziție de sticlă-ceramică-textilă, 1992 – Germania, Fraunau – Simpozion Internațional Arta în sticlă, 1998 – Germania, Frankfurt – Expoziția Internațională Ambiente, 2000 – Germania, Hanovra – Expoziția Internațională Hanovra, 2008 – SUA, San Francisco – International Gift Fair, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 – House Hold Moscova.



Citadela, nr. 1-2-3 (39-40-41) /
ianuarie, februarie, martie 2012

◆ Editorialul – „cumplit” și superb – este semnat de **Robert Laszlo**: „Posturile de televiziune au prezentat nu demult cazul unui bătrân din România care cerșea prin Torino pentru a-și putea aduce acasă fiul, ucis într-o încăierare. Omul avea nevoie de 2 500 de euro pentru repatrierea cadavrului copilului său și nu găsisese altă soluție (...) Mâna întinsă a

tatălui cu sufletul surpat în abisul unei disperări vechi de când lumea, devine un simbol uriaș. Și în palma bătătorită a bătrânului plecat la Torino încăpem toți... (...) Omul acela și-a îngropat copilul. Noi, ceilalți, prinși în menghina grea a unei vieți turbate, nici nu mai avem ce îngropa. Speranțelor românilor le-au putrezit de tare multă vreme crucile din cimitirul care ne îngroapă și pe noi, de vii.” (**Stâlp și columnă**).

◆ **Mariana Florea** concluzionează, în cronica la volumul lui **Aurel Pop Semne dintr-un trunchi de cuvânt**: „Dincolo de fascinația culorii cuvintelor, a sidefurilor semantice ale rostirii, în poezia lui Aurel Pop, sinceritatea poetului, și nostalgia rânduiei tradiționale a Maramureșului trăit și retrăit, rămâne o iconografie care învăluie și dezvăluie talentul nativ al artistului.”

◆ Mulțumim redacției pentru publicarea grupajului de poezii semnat de **Raluca Șandor**, cea care a primit premiul revistei „Citadela” la ediția a V-a a Concursului Național de Literatură de la Mizil.



Plumb, nr. 60, martie 2012

◆ **Grigore Codrescu**, sub genericul **Mari personalități ale culturii românești** urmărește câteva ipostaze critice, din receptarea „celui mai original poet român de după al Doilea Război Mondial” – **Nichita Stănescu**. Dincolo de ceea ce au spus despre poet, printre alții, Nicolae Manolescu, Eugen Simion sau Alex Ștefănescu, autorul conchide: „Nichita Stănescu rămâne, credem, poetul emblematic al ultimei jumătăți de veac.”

„Incitant, dar greu de „digerat” este articolul Isabellei Vasiliu-Scrabă, intitulat **Produsul «Culianu» și o nouă ipoteză privitoare la asasinatul politic de la Chicago**. Este o zonă de ape tulburi, în care orice scufundare implică aproximări și povești cu ferocitatea „speciilor” pirania. Se pare, totuși, că profesorul Culianu nu avea notorietatea pe care multă lume i-a atribuit-o.

Helis, nr. 3 (107) / martie 2012

◆ Ion Roșioru, neobositul profesor al formelor rare de poezie, publică un grupaj de superbe schaltiniene: „Fugind din țara-i străbunica pribeagă și chirtind un lot / pe care, deținând carboave duim, să-și înjghebeze-o casă, / S-a avântat. călăuzită de firea ei aventuroasă, / Și-a cumpărat, fără s-o știe, un cimitir fanariot // Aici ar fi avut de toate, dar nu și liniștea scontată / Și n-a fost noapte să n-audă că umblă cineva prin pod / Ori să nu-i sufle-n lumânare când da mătania să bată // Orice sfeștanie făcută s-a dovedit a fi-n zadar, / Așa că biata străbunica a prins să pribegească iar. // În urmă-i a rămas grădina de flăcări stranii luminată!” (**Schaltiniena grădinii bântuite**).

◆ Scriitorul de fină ironie care este **F.M. Ciocea** notează: „Este primăvară, dar marea sărbătoare electorală va începe odată cu explozia firelor de iarbă pe câmpiile patriei. Poporul român, abstinent și slăbit de postul Paștelui, se va avânta cu patimă în multele și coloratele sărbători și ciomăgeli electorale. Că vor fi capete sparte, mâini rupte și obraji însângerați este de la sine înțeles, dar nimic nu se copară cu porcăielile pătimașe din platurile televiziunilor cumpărate sau aservite diverselor partide”... (**Marea sărbătoare**)



Marian Dragomir

Reflecțiile barbiene în opera lui Nichita Stănescu

Influența școlii parnasiene și-a lăsat amprenta în epoca, atât asupra scriitorilor cât și asupra poezilor. Deschizător de drum «parnas» a fost la noi *Macedonski*, iar mai târziu întâlnim această influență la *Ion Barbu*. Trăsătura poeziei parnasiene este atenția excesivă acordată formei (parnasienii tinzând spre sobrietate). Parnasienii proclama idealul artei pentru artă, urmăresc exteriorul, vor strofe, ritmuri perfecte.

În poeziile sale, Ion Barbu transfera unor elemente ce aparțin naturii, cum ar fi munții, copacul, pământul, simboluri obiective: „*Hipnotizat de adâncă și limpedea lumină / A bolților destinse deasupra lui, ar vrea / Să sfărâme zenitul și înnebunit să bea / Prin mii de crengi crispate, licoarea opalină*” (**Copacul**)

Ion Barbu reprezintă pentru poezia româna un reper fundamental așa cum *Leconte de Lisle* este un reper esențial al poeziei franceze. Aparținând de două generații diferite, *Ion Barbu* și *Nichita Stănescu* se întâlnesc inconfundabil în Pantheonul poeziei române moderne, aflându-se într-un raport de dublă tranzitivitate. Ion Barbu i-a oferit lui Nichita Stănescu un reper fundamental, așa după cum însuși mărturisește iar hermeneutica asupra liricii lui Nichita a favorizat noi perspective în abordarea creației lui Ion Barbu.

O cercetare comparativă asupra operei lor, scoate la iveală asemănări și reflexe, în special în patru compartimente: *în concepția estetică*, exprimată teoretic sau dedusă din poezii; *în tematică*; *în traseul evolutiv* de la o etapă la alta; *în scriitură*. Pentru amândoi, poezia constituie o modalitate de cunoaștere și de autocunoaștere, de cercetare a absolutului, de exprimare a libertății spiritului uman ajungând spre o purificare prin oglindire.

Ion Barbu spunea la un moment dat: „*Eu voi continua cu fiecare bucată să propun experiențe substanțial indefinite: ocoliri temătoare în jurul câtorva cupole – restrânsele perfecțiuni poliedrale*”. La rândul său Nichita Stănescu, în aceeași manieră amintea despre un *adevăr polipier, multiform*, reflectat sub diferite unghiuri spre interior: „*Plutea o floare de tei / Înăluntru unei gândiri abstracte; / Desertul se umpluse cu lei / și de plante. / Un tânăr metal transparent / subțire ca lama tăioasă / tăia orizonturi curbate și lent / despărțea privirea de ochi, / cuvântul de idee, / raza de stea, / pe când plutea o floare de tei / înăluntru unei gândiri abstracte.*” (**Semn 1**)

Vizând să realizeze o nouă ordine a lumii, bineînțeles prin cuvinte, ei nu mai realizează poezia ca o potrivire de reprezentări gata constituite, ci ca un act de imprevizibilă mobilitate, operând cu semne plurivalente (așa cum întâlnim în poezia *Cântec* a lui *Nichita*).

Ambii poeți susțin autonomia poeziei prin specificitatea universului ei, ceea ce îl determină pe Ion Barbu să afirme la un moment dat: „*ca și în geometrie înțeleg prin poezie o anumită simbolică pentru reprezentarea for-*

melor posibile de existență.” Pentru Nichita Stănescu percepția este esențială, dar insuficiență creatorului de artă, poezia abolind realitatea, deși utilizează elemente ale concretului.

Simbolul oglinzii este un alt punct de intersecție a creației celor doi mari autori. Ea împrumută mereu un chip, crează o imagine virtuală, deformată și uneori înșelătoare. Numai în întuneric dispare imaginea din oglinzi, deși pot purta amintirea acestora, pot visa la ceea ce nu au dobândit încă. La Nichita Stănescu, semantismul oglinzii este preluat de punct ca existența originară sau chiar de inexistență, de vocală A, semnul vid prin care se pătrunde în starea de poezie, de tunelul oranj ce leagă viața de moarte, de clepsidră care, prin răsturnare, poate inversa oricând conținuturile. La rândul-i Ion Barbu, prin ochean, instrument de oglindire în dublu sens, intuia mai mult importanța stării potențiale a imaginii virtuale, decât a obiectului. Este ceea ce la Nichita Stănescu se va numi start în interiorul eului său în afară; poezia va fi considerată ca act, proces continuu și reversibil.

Cunoașterea s-ar petrece (pentru ambii) într-o durată pură, timpul în afară de timp – *ceasul dedus*, adică cel asupra căruia se operează. Omul devine ocheanul prin care cuvintele circulă în dublu sens, oglinda. Atât Ion Barbu, cât și Nichita Stănescu descoperă o inegalitate a lumii cu ea înseși, un joc în care negarea este închidere și deschidere simultană, într-o accentuată stare de indiferență care permite accesul spre esența.

Asemenea lui Ion Barbu, Nichita Stănescu caută momentul originar, când sensul cuvântului nu exista, când era un *increat pur*, melc, ou dogmatic sau necuvânt. Rostirea devine o închidere și deschidere spre sens, un joc artificial pentru a figura jocul natural prin care el se obiectivează ca o diferență de sine, așa cum întâlnim în poezia *Cântec în doi* de Nichita Stănescu. Cei doi poeți lasă poezia liberă să se facă, să salte într-un joc mai pur spre a se exprima singură, nu o mai definesc. Poezia e *trup și hrană sieși*. Universul poetic al celor doi ocrotește cuvintele prin zidirea lor în text. Se ajunge astfel la o metapoezie, unde poetica e tot o convenție, ea țâșnind chiar în sine.

La Barbu, poezia se face din acte vitale, în timp ce la Nichita ajunge supremul act vital, lumea creându-se odată cu rostirea ei drept cuvânt: „*O, nimic nu e / în afară. Totul e înăluntru. / Însuși coșmarul nu exista decât înăluntru său*” (*Hieroglif*)

Echilibrul între percepție și imagine domină la Ion Barbu în timp ce la Nichita Stănescu percepția ajunge suverană, tensiunea surprizei ce caută un reper arhetipal abstract sau concret corespunzându-i. Exemplificatoare în acest sens e poezia *Evocare* de Nichita Stănescu. La Ion Barbu muzica este o modalitate supraindividuală de comunicare, un mijloc de evitare a confesiunilor.

Elemente avangardiste sunt determinate să coexiste cu descântecul, cu imnica religioasă sau cu cântecul de lume. În poezia lui Nichita Stănescu întâlnim un cântec de vârstă, de exuberanță, de eliberare urmărind dominarea lumii cu armonii, așa cum reiese din poezia *Alt cântec*.

Schimbarea categoriei gramaticale se înfrățeste la Ion Barbu, cu o simbolică misterioasă. Interesantă este și elidarea unui termen din locuțiunea „a ține loc” din finalul baladei *Riga Crypto și lapona Enigel*, unde măselarița nu e o veritabilă împărăteasă, ci o țiuitoare, iar nunta – o simplă convenție: „... la

drum să iasă / Cu măselarița mireasa, / Să-i fie de împărăteasă”.

Muzica este un mijloc de evitare a confesiunilor. Mitul central al cosmogoniei barbiene și al ontologiei lui Nichita Stănescu este mitul soarelui, adânc reflectat în cel al oglinzii și în cel al nunții, exprimând optimismul cognitiv și existențial, plenitudinea spre care tinde omul în general.

Soarele este *nadirul latent*, reflectat în *mântuitul azur* al oglinzii prin intermediul căreia este apropiat poetului printr-o percepție senzorială și rațională. Leul lui Nichita Stănescu este și el un simbol solar sugerând puterea divină, mândria, grandoarea, marcând ca semn zodiacal mijlocul verii și apogeul forței, al puterii solare.

Pentru ambii poeți, opera este o vorbire neîntreruptă despre o amplă experiență de viață și despre multiplele sale sensuri. Amândoi răstoarnă lumea pentru a-i găsi poziția eternă recurgând la ludic. Spectacolul este jocul secund, repercutat asupra receptorului cât și asupra emițătorului.

Primele volume ale lui Nichita, dar și prima etapă a lui Barbu exprimau un cult solar, o mistică a luminii nepieritoare ce genera optimism, înălțare. Raportându-i pe cei doi poeți la arta și la filozofia antichității grecești, pe care ei o admiră, îi comparăm cu statuile care gândesc cu privirea asemenea orbului Homer ce privește înăuntru. În arta greacă ei găsesc armonia, izvoarele gândirii mitice.

Atât în operă lui Ion Barbu cât și în creația lui Nichita Stănescu se întâlnesc și puternice influențe eminesciene. Între poezia *Riga Crypto și lapona Enigel* și *Luceafărul* sunt foarte multe asemănări. Ca și în *Luceafărul*, din *Riga Crypto și lapona Enigel* se conturează ideea că iubirea, oricât de puternică, nu poate schimba destinul omului. Asemănări cu *Luceafărul* eminescian întâlnim și în *Elegia a zecea* de Nichita Stănescu...

Din eul uman se desprinde *un sine* fugar, drama *Luceafărului* căpătând o formă nouă, modernă în expresia eliptică, romantică în esența. Ca și Eminescu, Nichita Stănescu crează tot cosmogonii, dar le transpune în versuri abstracte, obținând un ermetism identic celui creat de Ion Barbu.

O aventură spirituală, o aventură a limbii îi fac pe Ion Barbu și Nichita Stănescu doi mari poeți. Lirismul poeziei lor, bogăția jocurilor de idei și sentimente constituie un omagiu suprem al contemplării poetice.

BIBLIOGRAFIE :

1. *Nicolescu, Basarab Ion Barbu: Cosmologia jocului secund*, EPL, București 1968.
2. *Pop, Ion, Nichita Stănescu – spațiul și măștile poeziei*, Ed. Albatros, București 1980
3. *Tarangul, Marin Prin ochiul lui Nichita*, Ed. Cartea Românească, București 1996.

Lucian MĂNĂILESCU

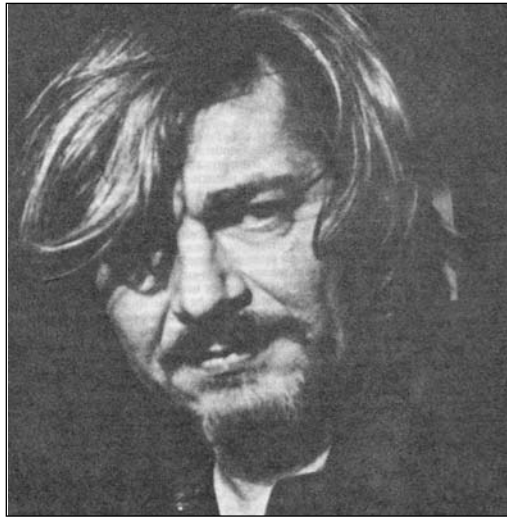
Lumina noastră suferindă

Am învățat să uităm cu o fervoare mai devastatoare decât foamea. Ne grăbim, spre unde? Și uităm ce? Iată că la ei nu mai putem ajunge, la cei ce ne-au învățat să rătăcim pe apele somnului, în căutarea copilăriei.

Ei nu mai sunt și nu-i putem afla decât oprindu-ne, măcar pentru o clipă în loc, cu spaima de a fi mușcați de haita stelelor. Ei, zeii: *Nichita Hristea Stănescu, Petre Stoica, Marin Sorescu, Nicolae Labiș...*

(Continuare în pag. 26)

Lumina noastră suferindă



Prea mulți pentru un Nobel...

Într-un interviu pe care i l-a acordat la 25 de ani de la terminarea liceului, colegului său **Eugen Simion**, Nichita se explica astfel:

„De fapt existența, succesiunea trupurilor noastre poate fi comparată cu o piramidă cu vârful în jos. Toată maturitatea noastră, toată trăinicia gândirii noastre și spiritualitatea noastră se sprijină pe trupul unui copil care are ca vârstă o clipă”.

Poetul de născuse la **31 martie 1933** și, în anul în care s-a stins (**1983, 13 decembrie, ora 2 și 10 minute**), împlinise 50 de ani. Era însă mai bătrân cu o iluzie, precum în poemul pe care i l-a dedicat **Adrian Păunescu** la aniversare:

„Iar tu lumina noastră suferindă, / Când minutarul în alt an te mută, / Sărbătorește-ți vârsta în oglindă / S-avem iluzia că ai o sută.”

Despre viața poetului nu mai știm nimic, în afara celor ce se prefac a-i puncta biografia; de fapt: „Poetul este aidoma unei moașe de țară care ajută femeile să nască. Dar a confunda moașa cu miracolul nașterii ar fi un

cântec al surzilor.”(**Nichita Stănescu**).

Desigur, până în momentul orbitor din catedrala Sfânta Sofia din Ohrid, se știa că Nichita este înger. Nu-i putuseră tăia aripile prea mari, dar nici nu au vrut ca lecția lui de zbor să ajungă în sanctuarul (atât de arbitrar!) al Academiei Suedeze.

Sau, cum a spus **Fănuș Neagu**, referindu-se la o altă academie fără ferestre: „Academia nu-i datorează nimic, iar el ei nici atât, sunt două instituții complet separate.”

Poetul însuși, într-o „scrisoare” dedicată lui **Gheorghe Tomozei**, se confesează: „Numai ceea ce se repetă / are valoare Tom / Ceea ce e singur, ceea ce e unic / nu are valoare. / Eu am pierdut numai lucruri / fără de valoare, am pierdut / numai ceea ce am iubit”.

Și totuși, îl mai știm încoronat la Struga? Pentru că alții îl știu: „1982. Laureatul Coroanei de aur al Serilor de poezie de la Struga, Nichita Stănescu, e un român. Nici un Poet în acest moment solemn nu va fi meritat mai mult să poarte acest nume decât el. Nu-l cunoaștem. În spatele meu un grup de oameni în mulțime au început să șoptească: «E el, e el, e el...» Se desprinde din grup un om încă tânăr cu o carură puternică: e el. Îl priveșc. Dintr-o dată mă simt emoționată. Mă emoționează în primul rând privirea lui, apoi surâsul. O privire blândă și tristă care pare să vină de foarte departe, tristețea care vine din nu știu ce rană. Poate pentru că a fost multă vreme atât de aproape de muze. Mă emoționează pentru că recunosc în el întruchiparea bunătății. El trăiește această sărbătoare. Este discreția întruchipată. (...)”

Nu-l voi uita niciodată pe Nichita Stănescu oprit pentru o clipă în care prezentul a devenit eternitate, primind omagiul publicului, cu privirea înecată în lacrimi, în catedrala Sfânta Sofia din Ohrid.” (**Lucette Loual**)

Nichita se dusese acolo, în „Puposlavia”, pentru un scurt popas în eternitatea pe

care o presimțea: „Nu numai că m-am spălat / dar m-am și parfumat / când mă vor desface / Să nu le fie silă de mirosul meu // Mi-am pus cămașa cea mai curată / și haina cea mai călcată / când mă vor desface / să nu trebuiască cârpe murdare // Și nici de mâncare n-am mâncat / cum o să mănânc / ar fi o rușine, nu-i așa / când mă vor desface / să-mi găsească mâncare în burtă. / Eu aș fi plecat mai demult / dar ei ar fi putut să-mi desfacă în lipsă / cuvintele / de aceea stau și mă spăl / și mă parfumez / și mă îmbrac curat / și nu mănânc / și nu plec.” (**Lecția de anatomie** din volumul **Oul și sfera**).

În Iugoslavia îi apăruse și ultimul volum antum (**Oase plângând**, editat în 1982, în colecția revistei **Lumina** din Panciova), cu versuri memorabile și (vai!) încărcate de presimțirea luminii (așa cum o definea Poetul într-un „testament” comunicat de **Dora Stănescu**: „Lumina soarelui este orbitoare, dar atât. Adevărata lumină nu este nici măcar cea a stelor care e cu mult mai orbitoare pentru ochiul apropiat lor, ci lumina care nu-și mai duce aminte de sursa ei. N-ai cum să te ferești de ea. Trupul în care locuiești e cu mult mai departe decât ți-ai închipui departarea. Faptul că el te doare sau faptul că el îți dă tăcere, nu are nici o rubedenie cu tine.”)

Cităm, din volumul amintit, poezia dedicată „lui Nichita Stănescu și lui Bogdan Bogdanovic” (sculptor și artist plastic sârb).

Ultima: „Tu ce crezi: s-a născut, vreodată cineva / dintr-o pricină rotitoare? / Tu ce crezi: s-a născut, vreodată cineva / dintr-o pricină stătătoare? / Din ce cauză, a șobolanilor, șobolanii / vor să nască șobolani /? De ce libelulele se înmulțesc în libelule? / Și porcul, cu ignatul lui cu tot, / numai în porc? // Numai eu și cu tine, / proști idioții, lipsiții de ideal, / unul se înmulțește prin cuvinte / și altul prin semne. / Și, totuși, te întreb: de ce șoarecele de câmp / vrea să nască și naște șoareci de câmp? / A dracului și putoarea asta de viață?”

Alexandru Cazacu



Scrisori către Iulia

1. De câte ori pleci Iulia, se face un frig cumplit prin manualele de istorie contemporană o aruncare în gol rămâne dimineața egoismul pare o formă de manifestare a fidelității clădirile se privesc între ele ca după un cutremur un miros de naftalină și trecut umple bulevardele și absența își relevă tot mai mult nuanțele întreg orașul este un imens Place Vendôme cu bijuterii falsificate eu îmi aparțin din ce în ce mai puțin iar trupul devine adăpost unde înnoptează

derizoriu și risipele

2.

Hotelul din marginea autostrăzii cu neantul acelei camere reci și amenințătoare ca o mică Siberie cu geografia ei exploatată îndelung unde alte duminici cotropeau duminicile noastre iar suma nereușitelor ne realiza cel mai elocvent portret când presați de indicatorul dezvoltării umane priveam cu fericire și teamă deplasarea pe contrasens a încrederii ce se întorcea în noi și nu mai vrea să plece dincolo de iluziile zilnice ce hrăneau porumbeii primiți drept gaj de cămătărie orașului

3.

Eu încă mai cred Iulia, că putem bănuși cuvintele de nesupunere când amiaza se stânge în cercuri concentrice iar alăturile lui Wagner acoperă zgomotul zilei din care ne înfruptăm și nu mai punem nimic în schimb Te regăsesc zăvorâtă

în propriile mele simțuri iar o poveste glamour amenință visul unei nopți de vară ce stă în noi ca o piele de sub piele risipind departarea dintre ceasul interior și timpul din afara noastră ce se dilată peste planeta unde stăm răstigniți unul în răbdarea celuiilalt

4.

Tot anotimpul acesta Iulia, se ascunde în ruina unei crizanteme înserarea coboară devreme dimineața vine târziu o suferință nouă estompează altele mai vechi până când realitatea nu mai poate imita fanteziile iar noi dansăm prin sala pașilor pierduți un vals de adio departe de melancolia dictatorilor de micile păsări ce se odihnesc pe liniile de înaltă tensiune și în teatrul de operațiuni al zilei părem urmașii celor ce cred că tristețea nu-i decât o bucurie împuținată

5

Putem exorciza amintirile Iulia, povestindu-le cu un număr infinit de detalii printre străzile androgine dintr-o urbe nelocuită de copilăria noastră unde griul fațadelor rămâne imprimat în halatul unei infirmiere iar soarele albit de nori pare o lampă ce ascunde lucrurile Orele devin de plastilină modelate după chipul și asemănarea altor ore când lașitatea mea întâlnește limita lașității tale și vedem în zâmbetul seducătorilor același mal du siecle ce strălucește odată cu medaliile de pe mantaua ultimilor veterani



Concursul Național de Literatură „Agatha Grigorescu Bacovia” (EDIȚIA A VI-A)

◆ Asociația Culturală „Agatha Grigorescu Bacovia” și Primăria Orașului Mizil organizează ediția a VI-a a *Concursului Național de Literatură „Agatha Grigorescu Bacovia”*.

◆ Regulament

Participanții vor trimite, până la data de 1 septembrie 2012:

Pentru **SECTIUNEA POEZIE** - maximum 15 poezii, încadrate în format „A4” (cel mult 8 pagini culese cu Times New Roman, corp 14, obligatoriu cu diacritice), pe suport electronic (email sau CD).

Pentru **SECTIUNEA PROZĂ** - maximum 12 pagini format „A4”, culese cu Times New Roman, corp 14.

Pentru ambele secțiuni textele se semnează cu numele real (dacă autorul dorește să fie publicat sub pseudonim va specifica acest lucru). Se anexează un CV, care va cuprinde, obligatoriu adresele de corespondență (do-miciliul, e-mail, nr. de telefon) și o fotografie (format carte poștală) în JPEG sau TIF.

CD-urile expediate prin poștă (verificați corectitudinea formatării) se trimit pe adresa: Asociația Culturală Agatha Grigorescu Bacovia, str. Agatha Bacovia, nr. 13A, Mizil, județul Prahova.

Textele prin e-mail vor fi expediate la adresa:
lucian_manailescu @ahoo.com

Vom confirma primirea textelor imediat ce acestea ne-au parvenit.

Atenție! – nerespectarea regulamentului atrage după sine eliminarea din concurs.

Juriul va acorda Marele Premiu, câte trei premii pentru fiecare secțiune și mai multe mențiuni.

Câștigătorii vor fi anunțați din timp pentru a participa la festivitatea de premiere, urmând să confirme prezența. În cazul neprezentării la festivitate premiul se redistribuie

Vă rugăm să trimiteți materialele de concurs cât mai repede, pentru a evita situația din acest an, când membri juriului au fost nevoiți să citească, în două săptămâni, câteva mii de pagini.

Succes!



Florentina Loredana Dalian

Ora stingerii

Mă uit ca la televizor
alb-negru
văd cum îmi trec oameni prin viață,
cum pleacă din mine fără priviri înapoi.
Așa, dragilor, grăbiți-vă,
cărați-vă până la capătul lumii!
Unde mama zmeilor vă duceți cu toții
și cât de departe de inima-asta credeți

c-o s-ajungeți?

Aveți grijă să nu vă uitați pălăria,
mănușile, năravurile, umbrela...
și neapărat puneți-vă două fulare la gât!
Infofoliților!

Înzorzoților!

Dacă tot plecați, plecați mai repede, mai credibil, mai...
irreversibil!

Rupeți mai hotărât cu cleștele înroșit

ceea ce vi se cuvine,

luați-vă colțul vostru de inimă!

Închideți poarta!

Trântiți-o tare, cu zgomot, cu aplomb.

Dacă tot plecați, faceți-o măcar temeinic și definitiv,

nu-mi lăsați regrete siropoase, doruri, promisiuni

de revedere la sfântu-așteaptă,

luați-vă mărunțișul de viață prin buzunare și duceți-vă

învârtindu-vă!

Ce-aveți? De ce șovăiți?

Hai mai repede, e ora stingerii

sentimentelor second-hand!

Cine are nevoie de jumătățile voastre de iubire,

de jumătățile voastre de trădare?

Valea, când zic!

Eu mai rămân în acest noiembrie incomod

să vă număr pașii apăsăți pe inimă.

Să nu-mi scrieți!

Toate cuvintele omenirii nu fac nici cât

o singură plecare...



Revista Fereastră

Publicație editată de: Asociația Culturală „Agatha Grigorescu Bacovia” - MIZIL

Cod fiscal: 230324460; Cod IBAN:RO60RZBR0000060010080523, deschis la “Raiffeizen Bank” - filiala Mizil

Redacția

Str. Agatha Grigorescu Bacovia”, nr. 13A

Telefoane: 0244251144; 0722653808 - director; 0769210763 - redactor șef;

E-mail: lucian_manailescu@yahoo.com

Director: Emil Proșcan, Redactor șef: Lucian Mănăilescu

Fotografie artistică: Lucian Mănăilescu; Grafică: Marian Nica (pag.2, pag.20), Leonard Țuclea (pag.11)

Autorii materialelor publicate răspund în mod direct de conținutul acestora. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază

Abonamentele pot fi făcute pe adresa redacției. Costul unui abonament este de 5 lei pe număr (minimum 3 numere), incluzând și cheltuielile de expediere. Contravaloarea abonamentului va fi achitată fie prin mandat poștal (pe adresa redacției), fie prin virament, în contul nostru, reproduș mai sus. În cazul în care ați făcut abonament anunțați, prin e-mail, redacția.

Corina Vodă



Cafea cu lapte sau expirăm !

Vacanțele mele... Zile spânzurate ca hainele la uscat.

Rufăraie d-ai din reclamele cu detergenți cu mirosuri de levănțică în care mereu am visat să desenez castele și prinți cu carioca neagră și să adorm și desupra să ningă. Rufăraie d-ai din filmele americane în care se opresc toți băieții răi cu motociclete și contra-bandiștii cu serviete cu dolari.

Vacanțele mele în care reinventez noțiunea de insomnie.

Am insomnie de o săptămână. Lumea pare altfel. Viața se scurge mai încet. Ajungi să simți clipele la propriu. Clipă e atunci când te sărut și mă dizolv în aroma ta de gumă de mestecat cu măr verde. E atunci când îmi șterg lacrima cu mâneca grea de povara lui Sisif. Clipă e atunci când privești căderea unui fulg.

Când ești dar știi că ai putea să nu mai fii, dacă traversezi strada spre exemplu, dacă intri în pizzeria de la colț. În astfel de momente am impresia că încep o viață nouă. Că pășesc într-un univers paralel. Și vechiul eu va rămâne în partea cealaltă de stradă. Va rămâne flămând visând la pizza pe care eu, cea nouă, o mănânc dintr-un reflex, ca un imperativ, ca o datorie.

E ziua când ieșisem cu tine în parc și ți-am zis în timp ce-ți fumai nevrotică blestemata de țigară care o să te termine, că o astfel de zi anulează existența umană. Într-o astfel de zi nu are rost să trăiești. Să fie mâine. Pari o zeiță cu șuvițele tale ce sărută ploaia. French indiscutabil, așa îți place.

Privim cizmele tale murdare. Zici nepăsătoare că fac parte din image-ul tău. Zâmbesc, tac, admir pleoapele tale de nesomn, mâinele tale zgârâiate și reci.

N-am îndrăznit să-ți zic să mă săruți atunci. Știi că și tu o voi ai. Am fost amândouă prea lașe. Ne-am complăcut în ploaie, în râsul meu din răstimpuri ca să umple tăcerea dintre ochii noștri și tu ai pășit în același nămol artistic și eu în același dezgust primăvaratec.

Vacanțele mele sunt reconstituiri ale vieții de peșteră. Doar că mult mai inutile. Eu nu fac picturi rupestre, eu nu vânez (decât fantasmă plăsmuite în mintea mea cu care alături ne întindem ca niște prințese otrăvite transportate pe plaje cu nisipuri albe și costume de baie cu buline roz, cică retro o fi iar la modă).

Eu nu contribui la cursa civilizației care galopează pe o pistă pustie în costum de marcă și cu muzică bisericească în urechi. Unde sunt spectatorii?

De data asta o să intonăm imnul morții. Îl știm cu toții, l-am respirat din prima cli-

pă, l-am purtat în noi ascuns care în buzunarul jeansilor prespălați, care în jartierele lenjeriei scumpe, în tricourile cu fuck everybody, în pălăriile bătrâne mâncate de molii, în sutienele push-up, în fularele în dungii..

Îl știm, de ce ne atât de greu să-l redăm naturii printr-o singură expirare, cu ușurarea unei datorii plătite? O singură expirare să-l deconectezi de la sursa pe care ți l-a pompat generoasă în sistemul fibros al viselor crescute pe cărți „rețeta succesului”, „10 lecții pentru un lider de top” și al revistelor mondene cu doamnele alea respectabile dezgolate pe coperte care zâmbesc cu dinții lor albi falși și cu pielea lor de piersică decojită.

O singură expirare. Nu încercați așa ceva acasă!

Vacanțele mele sunt tornade în ceașca cu care sorb cu ochii închiși, cu mâna moartă amestecul cald și bej care îmi desenează tatuaje pe sub piele.

Rețeta de succes e simbioza sânge și cafea cu lapte. Pe bune. E perfuzia de peisaje spre care nu mai trebuie să zbori, de oameni pe care nu mai trebuie să îi cunoști. Îi ai pe toți, în ceașca ta, la orice oră de zi sau de noapte.

Vacanțele mele sunt jocul ăla cu care ma amăgea maică-mea în copilărie să fiu cuminte. Îl știi? Mai ții minte cum înșiram nasturi mici și lucitori, colorați și cu iz de vechi pe sfori lungi, care se încălceau mereu..atunci eram Dumnezeu. Eu decideam când să fie noapte și când să fie zi. Eu decideam să i-o dau sau nu pe Eva lui Adam... și nu i-o dădeam, mai ții minte?

Nasturii ăia - robi ai neastâmpărării mele sunt zilele mele de azi. Negri, cu accente de culoare la distanțe mari între ei, ca să aibă dorul culorii. Am dorul culorii. Dar nici azi nu i-aș da-o pe Eva lui Adam.

Noaptea, zilele mi le-a înșirat fetița fără discernământ din copilăria mea, pe care o văd dolofană, vie și plictisită. Să nu îmi mai zici că nu există destin. Mi-am desenat zilele demult, într-o zi ploioasă de toamnă în care jocul meu a cumpărat scaunul lui Dumnezeu. De atunci urăsc toamna.

Ție îți place toamna. Și nu vrei să îmi spui de ce. Ție îți plac cimitirele. Eu nu am nevoie de cimitire ca să văd cruci. Pot să le privesc în palma ta. În palma mea când n-o ține pe-a ta. Expiră numai cu mine. Și nu încerca as-ta acasă!

.....

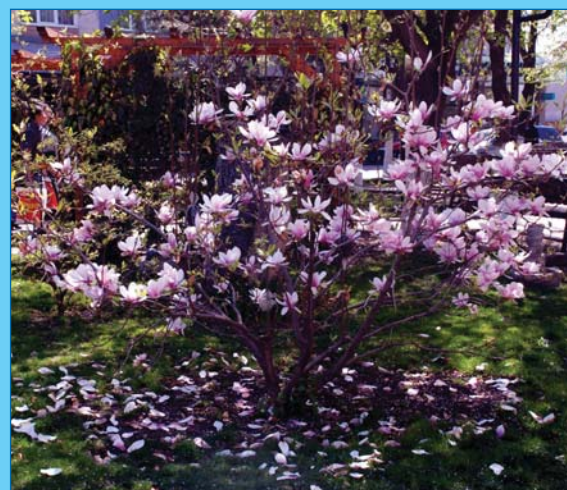
Vacanțele mele sunt expirarea cea din urmă.

.....

Și mâine încep din nou să trăiesc. Și tu iar o să fumezi, și el o să aibă același fular în dungii și eu același fuck everybody pe creier.



Rapsodii de primăvară



Fotografii realizate de
Lucian MĂNĂILESCU